

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله

DAVUD EMRE YAYINEVİ

Kitabın Adı:

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ
İTİKADİ KAVRAMLAR -1-
DİN VE İSLAM

Yazarı:

Ahmed KALKAN

Tashih:

Ahmed Kalkan

Mizanpaj:

Ehl-i Dizayn

Kapak Tasarım:

Ehl-i Dizayn

İstanbul 2011

Baskı:

????

Dâvud Emre Yayınevi

Telefon: (0 216) 632 29 58
www.davudemreyayinevi.com

DÂVUD EMRE YAYINEVİ

DİN VE İSLAM

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ
İTİKADİ KAVRAMLAR

-1-

Ahmed KALKAN

İnsanlara karşı ticarî amaç güdülmeyen bu eserin hiçbir hakkı mahfuz değildir. Kâr gayesi güdülmemek şartıyla dileyen dilediği şekilde, tümünü veya bir kısmını çoğaltabilir, korsan baskı yapabilir, dağıtabilir, iktibas edebilir, kitabın ve yazarın ismini vererek veya vermeyerek kopye edebilir, mesaj amaçlı kullanabilir. Yazarın hiçbir telif hakkı söz konusu değildir, şimdi ve sonra bir hak talep etmeyecektir. İlim, insanlığın ortak malıdır. Ve ilim Allah için kullanılınca insana fayda sağlar.

İTHAF

*Canlı KUR'AN olmaya çalışıp toplumu
KUR'AN'la canlandırmaya gayret eden
ve tâğütlara karşı KUR'AN'la mücadeleyi
bayraklaştıran her yaştan muvahhid gençlere...*

*Doğru okuyup doğru anlayan, dosdoğru
yaşayıp insanları doğrultmaya çalışan
KUR'AN dostlarına...*

*Ümmetin ihyâsının vahdet içinde yeniden
KUR'AN'a dönüşle mümkün olduğunu kavrayıp
nebevî usûlle KUR'AN ve tevhid eksenli dersler
ve cemaat çalışması yapan tâvizsiz dâvetçilere,
her yaştan genç dâvâ erlerine...*

Önsöz

Bismillâh, elhamdu lillâh, ve'ssalâtu ve'sselâmu alâ rasûlillâh.

Bu kitap, "Kur'an Kavramları"nın konulara göre düzenlenmiş bölümler halindeki şeklinin ilk kitabıdır. On bir bin sayfalık ve her biri bin sayfanın üzerinde on ciltlik kitabı baştan sona okumak, çağımızda her babayığidin göze alabileceği bir uğraş değil... Biz de belki okunur diye küçük kitaplar halinde okurların ve okumak zorunda olanların bahanelerini yok edip alternatif sunuyoruz. Seçme kavramları içeren ve konularına göre bölümlere ayrılmış şekliyle yetmiş civarında kitapla sesimizi halka da duyurmaya çalışacağız. Bu kitaplardan konuları ilgisini çekenleri alıp kolayca okuyabilir, isterse belli sayıda temin ederek tebliğ amaçlı dağıtabilir. İtikadî (İslâm inancıyla ilgili) kavramların ilk kitabı ile karşınızdayız.

Din, günde 24 saatimizi ve tüm ömrümüzü kaplayan inanç, ibâdet, ahlâk ve işlemleri, ilişkileri içeren bir sistem. Uymak zorunda olduğumuz ilkeler. Dinimiz, bizim her şeyimiz. Dosdoğru inancı ve yaşama biçimini içeren dinimizi ne oranda ve nasıl bir teslimiyetle yaşıyorsak kalitemizin de oranda olacağı ilâhî bir ölçü... Sevdiğini söylediği "din" in ne olup olmadığını tam bilmeyen halk... Allah'ın dini yerine devletin dinini insanlara anlattığı için maaşlarla ödüllendirilen memurlar... Kandil gecesindeki bid'atları önemsemediği kadar tevhide ve tevhidî kavramlara önem vermeyen insanımız...

Tipta uzmanlaşmamış bir şahsın doktor bile olmayan bir kimsenin eline neşter alıp ameliyata girerek tedaviye kalktığı pek görülmemiştir, ama bundan daha feci bir tavır olarak ciddi anlamda din eğitimi almamış nice cahil insanın din hakkında ahkâm kestiği, problemlere dinden çözümler üretmeye kalktığı bir vâkıdır. Dinin hayata yansımaları gereken yönlerinin önemsenmediği, diğer yandan herkesin âlim ve hatta müctehid kesildiği acayip bir dünyada yaşıyoruz.

Her insanın inandığı, ilkelerine uymaya çalıştığı bir ideolojisi, bir dünya görüşü, bir yaşama biçimi, yani dini vardır. Dinsiz insan yoktur. Hiçbir dini kabul etmeyen kimse, doğru kabul ettiği bir şahsı, fikir akımını veya hevâsını, yani kendi görüşlerini din kabul ediyor demektir.

İslâm dinini, kapsamlı olarak kısaca tanımlamak mümkün değildir. Onun kapsamlı tarifi ancak Kur'an ve sünnetin tamamıyla yapılabilir. Çünkü İslâm'ın muhtevâsı ve sınırları Kur'an ve sünnetle çizilmiştir. İslâm, Kur'an'dan ve sünnetten öğrenilebilir. Yüce Allah bu dini her yönden mükemmel ve kapsamlı kılmıştır. Öyle ki, İslâm'da hükmü açıklanmamış hiçbir mesele yoktur. Bir mesele mubah mıdır, haram mıdır, mekruh veya sünnet midir, vâcip veya farz mıdır; yapılan herhangi bir eylem veya inancın hükmü belirtilmiştir. İnanç, ibâdet, siyaset, ekonomi, savaş, barış, hukuk veya insanı ilgilendiren başka herhangi bir mesele olsun; onunla ilgili dinde mutlaka bir hüküm vardır veya müctehidler, hükmünü Kur'an ve sünnetten yola çıkarak tesbit ederler.

Allah'ın dünyadaki yardımına ve âhiretteki muhteşem ikramına lââyık olmak için temel sınav olan dinin kuru bilgi ile değil, ihlâsla yaşama kastıyla öğrenilip içselleştirilmesi gerekiyor. İnsanlığımızın ölçüsü, Allah'ın bizim için seçip râzı olduğu hak dine karşı tavrımızla belli olacaktır.

Selâm olsun tek hak din olan dinini dosdoğru yaşayan, çevresine de hâkim kılmaya çalışan tevhid ehli mü'minlere...

Ahmed Kalkan

ahmedkalkan@gmail.com

Temmuz 2011, Ümraniye

DİN

- Din; Anlam ve Mâhiyeti
- Kur'ân-ı Kerim'de Din Kavramı
- Hadis-i Şeriflerde Din Kavramı
- Din Anlayışları ve Diğer İnançlarda Din
- İslam'a Göre Din Gerçeği
- Dinin Kaynağı
- Din Duygusunun Menşei
- Din ve Bilim
- Dinlerin Tasnifi:
1- Hak Din, 2- Muharref Dinler, 3- Bâtıl Dinler
- Bâtıl Dinleri de Tanımanın Gerekliliği
- Yozlaştırılan Din; Halkın Dini ve Hakkın Dini
- Bu Din Benim Dinim Değil!
- Liselerde Din Dersi Eğitimi ve Ders Kitapları
- Kemalizm; Resmî Din mi? Atatürk'e Tanrı veya Peygamber Diyenler
- Yönlendirilen Din; Devlet Dini ve Diyânet

*"İbrâhim de bunu kendi oğullarına vasiyet etti. Ya'kub da, 'oğullarım! Allah sizin için o dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece müslümanlar olarak ölünüz' (dedi)."*¹

Din; Anlam ve Mâhiyeti

'Din' kelimesi çok geniş bir anlam sahasına sahiptir. Kur'an'da ve hadislerde birçok mânâda kullanılan bu kelime, kavram olarak insanlığın en önemli faâliyeti olan inanmayı, bir yaratıcıya itaat ve ibâdet etmeyi, ahlâkî davranışları, fazilet ve iyilikleri, toplumsal düzeni, doğru yolda olmayı ifade eder.

Sözlük Anlamı: 'Din' kelimesi 'd-y-n' kökünden gelir ve sözlükte şu anlamlara gelir: Üstünlük, egemenlik, itaat, zorlamak, itaatkâr olarak kendini bir güce teslim etmek, borçlanmak, boyun eğmek, hakkını almak, ödünç almak, boyun eğdirmek, egemenlik,

1] 2/Bakara, 132

idâre etmek anlamlarına gelir. Birinin emrine girmek, onun emrine amâde olmak, onun hâkimiyet ve otoritesi altında boyun eğmeyi kabul etmek, şeriat, kanun, yol, millet, âdet, taklit, hesaba çekmek, ceza veya mükâfat vermek de din kelimesinin anlamlarındandır. İsim olarak 'din' kelimesi şu mânâları kapsamaktadır: İyi ya da kötü karşılık; âdet ve alışkanlık; itaat, zillet, bağlılık, üstünlük sağlamak, galip gelmek; hâkimiyet, mülk ve hüküm; bir şeye zorlamak; itaat etmek, ya da tersi olarak isyan etmek; bir şeyi alışkanlık haline getirmek; şeriat ve millet, yani tevhid inancı.

Din Kelimesinin Türevleri: Aynı kökten gelen ve hadislerde Allah'ın bir ismi olarak geçen 'Deyyân', mutlak kudret sahibi, işlerin karşılığını veren, hikmetle yöneten, egemen olan demektir. Araplar, bir kimsenin bölgesine ve kavmine üstünlüğünü belirtmek için 'deyyân' sıfatını kullanırlardı. Buna göre aynı kökten gelen 'medîn'; köle, 'medîne'; şehir ve câriye, 'temeddün'; dinli veya şehirli-medenî olma, 'tedâyün'; borçlanma, 'diyânet'; din ve millet anlamlarına gelir. 'Mütedeyyin' ise; boyun eğen, itaatkâr, Allah'a teslim olan demektir.

Terim olarak din; Akıl sahibi insanları kendi irâde ve arzularıyla hayırlı olan şeylere sevk eden ilâhî bir kanundur. Din; peygamberlerin vahye dayalı yapmış oldukları tebliğdir. Din; Allah Teâlâ tarafından vahiy yoluyla indirilen, insanları dünya ve âhiret saâdetine çağıran i'tikadî ve amelî bir nizamdır. Din; İslâm, iman ve ihsandan oluşan hayat şeklidir. (Bu tanımların tümü vahye dayalı hak dinin, yani dar anlamda dinin -İslâm dininin- tanımlarıdır.)

Burada geçen din tanımları şu hususları içermektedir:

Dinin koyucusu ve sahibi Allah'tır. Hiçbir insan, hatta peygamberler dahi vahye dayalı bir din meydana getiremez. *"İyi bilin ki, hâlis (gerçek) din Allah'ındır."* ²

Din akıl sahibi insanlara hitap eder. Din akıl üstüdür, fakat akıl dışı değildir. Din, yeterli derecede akıl sahibi olmayan çocukları, delileri sorumlu tutmaz.

Dinde serbest seçme vardır. Yani iman edip etmeme insanların özgür irâdelerine bırakılmıştır. *"... Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile bâtil açıkça ayrılmıştır."* ³

Din insanları hayra ve güzelliğe iletir. Fakat din, insanları güzele iletme hususunda onların şahsî kanaatlerini değil; genel ve

2] 39/Zümer, 3

3] 2/Bakara, 256

değişmez evrensel yaratılış kanunlarını esas alır. Bu esaslar; Din, akıl, can, mal ve nesli koruma şeklinde formüle edilen esaslardır.

Vahiy kaynaklı dinler, insana kendi mâhiyetini, başlangıcını ve sonunu, yaratılış gayesini, yapmakla sorumlu olduğu vazifelerini bildirir.

İnsanların ortaya koyduğu sistemler hak din değil; bâtıl dindir. Her yaşayış biçimi bir dindir. Her dinin bir dünya görüşü ve yaşayış biçimi vardır.

Bu toplumda herkesin kendine göre bir “din” tanımı, bir din görüşü ve yorumu vardır. Din konusunda genel kanaat; din olayının Allah ile kul arasında bazı ilişkileri tanzim eden, namaz, hac, oruç gibi ibâdetlerin nasıl yapılacağını açıklayan görüşler manzûmesi olduğu şeklindedir. Halk kitlelerinin olduğu kadar, resmi ideolojinin din tanımı da budur. Bu anlayışa göre din, insanların sadece âhiretini ilgilendiren bir hâdisedir. Bu hâdisede insanlarla Allah arasına girmek; politik çıkarlar için dinî duygulardan faydalanmak, en açık ifadesiyle dini istismar etmektir. Yine bu anlayışa göre, çağdaş devlet yönetimi, on dört asır önceki dinî hükümlerle değil; yine çağdaş ve medenî olan hükümlerle mümkün olacaktır.

Rabbımız, din gerçeğini kendi çıkarlarına göre tanımlamaya ve yorumlamaya kalkışan böylesi sapıklara, Kur’ân-ı Kerim’de açıkça şöyle buyurmaktadır: *“De ki: ‘Allah’a dininizi siz mi öğreteceksiniz?’ Oysa Allah, göklerde ve yerde olanları bilir. Allah her şeyi bilendir.”*

⁴ Bu âyet-i kerimede hem bu sapıklar itham edilmekte ve hem de Allah’ın râzı olacağı din gerçeğini öğretecek merciin yine Allah ve Allah’ın Kitabı olduğu belirtilmektedir. İşte Allah’ın râzı olacağı yegâne din olan İslâm, Allah’tan ve Rasûlünden öğrenildiği zaman, aldatılmakta olan insanlarımız bu gerçekleri kavrayacak ve kendilerine yıllardır anlatılan safsataların yalan olduğunu kavrayabileceklerdir.

Kur’ân-ı Kerim’de Din Kavramı

“Din” kelimesi, Kur’ân-ı Kerim’de 92 yerde geçmektedir.

“Din”in Kur’an’daki Anlamları: ‘Din’ kelimesi Kur’an-ı Kerim’de borç anlamına gelen ‘deyn’ hariç, dört anlamda kullanılmaktadır:

1- En yüce kudrete teslim olma, itaat etme, boyun eğme anlamında: *“De ki: ‘Ben, Allah’a dini hâlis kılarak, ibâdet etmekle emrolundum.*

4] 49/Hucurât, 16

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ İTİKÂDİ KAVRAMLAR

Bana Allah'a teslim olan müslümanların ilki olmam emredildi.”⁵; “Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur, din de (itaat ve kulluk da) sürekli olarak O'nundur. Böyleyken Allah'tan başkasından mı ittika ediyorsunuz (korkup çekiniyorsunuz)?”⁶

Bu âyetlerde ve benzerlerinde 'din', yüksek bir otoriteye boyun eğme, ona itaat etme ve ona kul olma anlamında kullanılmaktadır. Dinin Allah'a has kılınmasının mânâsı, hâkimiyeti, hüküm koyma hakkını, ibâdet ve itaat edilmeye lâyık olmayı yalnızca Allah'a ait kabul etmektir. Kulluk anlamında Allah'tan başkasına boyun eğmemek, O'ndan başkasına ibâdet etmemek, kulluğa ait bütün hükümleri O'ndan almak demektir.

2- Âhiret, ceza, yani amellerin karşılığını verme günü anlamında: *“(İbrâhim dedi ki:) Din (ceza) günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum da O'dur.”⁷ “(Şeytana hitâben:) Ve şüphesiz, din (kıyametteki hesap) gününe kadar Benim lânetim senin üzerindedir.”⁸*

3- Hüküm, âdet, şeriat ve kanun anlamında: *“Zina eden erkek ve zina eden kadının her birisine yüzer değnek vurun. Eğer Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsanız, onlara Allah'ın dinini (hükümünü, şeriatini uygulama) konusunda sizi bir acıma tutmasın...”⁹*

4- Allah'ın gönderdiği Tevhid Dini anlamında: Kur'an'da 'din' en çok bu anlamda kullanılmaktadır ki, bu mânâ içerisinde hem Allah'ın hâkimiyeti, otoritesi, hükümünün üstünlüğü, hem bu üstünlüğe kulların boyun eğip itaat etmeleri, hem de Allah'tan gelen hüküm, kanun ve şeriat konuları yer almaktadır.

Din, aslında bütün bu anlamları içerisinde barındıran, Allah'ın hâkimiyetine bir teslimiyet ve O'ndan gelen hükümleri kabul lenmektir. İslâm'dan önceki Araplar (yukarıda geçtiği gibi) 'din' kelimesini çok farklı, biraz da karışık anlamlarda kullanıyorlardı. Kur'an bu kelimeye bir ıstılah (terim) anlamı kazandırdı ve bu kelime çok önemli bir ilâhî gerçeği ve bu gerçek karşısında insanın konumunu ifade eder hale geldi. Bu kelime, her kim olursa olsun yüksek bir otoriteyi ve bu otoriteye boyun eğmeyi, bu otoriteden kaynaklanan emir ve hükümleri uyulması gereken kurallar

5] 39/Zümer, 11-12

6] 16/Nahl, 52; ayrıca bk. 3/Âl-i İmrân, 83; 40/Mü'min, 64, 65; 39/Zümer, 2-3; 98/Beyyine, 5 vd

7] 26/Şuarâ, 82

8] 38/Sâd, 78; ayrıca bk. 1/Fâtiha, 4; 15/Hicr, 35; 37/Sâffât, 20; 51/Zâriyât, 6, 12; 56/Vâkıa, 56 vd.

9] 24/Nûr, 2; ayrıca bk. 12/Yûsuf, 76; 40/Mü'min, 26; 42/Şûrâ, 13, 21 vd.

olarak kabul etmeyi, bu kurallara uyulduğu zaman mükâfat, karşı gelindiği zaman ceza alınacağına inanmayı içine alan bir hayat sisteminin genel adıdır. Bu bakımdan bu kelimeyi başka dilde karşılayacak hiç bir kelime mevcut değildir. Batılıların kullandığı 'religion' sözcüğü de 'din' kavramının ifade ettiği derin anlamları karşılayamaz.

Din Kelimesindeki Unsurlar: Din kelimesi, ilâhî olan en mükemmel nizamı (düzeni) ifade eden en uygun bir kavramdır. Bu kavramda dört önemli unsuru görebiliriz:

- a- Yüce bir hâkimiyet (egemenlik),
- b- Bu yüksek hâkimiyete boyun eğip itaat etmek,
- c- Bu hâkimiyetin şekillendirdiği inanç ve hükümler sistemi,
- d- Bu sisteme uygun hareket etmekle elde edilen mükâfat, aykırı hareket etmekle karşılaşılabilecek ceza.

Kur'an 'din' kelimesini bazen bu unsurların her birinin yerine, bazen de hepsini birden kapsayacak şekilde kullanmaktadır.

Kur'an'da 'din' kelimesinin hangi anlamlarda geçtiğini daha iyi anlayabilmek için, **Dameğânî** isimli âlimin bu konudaki görüşlerini aktarmakta fayda vardır. Bu bilgene göre '**din**' Kur'an'da şu anlamlarda kullanılmaktadır:

1- Tevhid anlamında: "*Hiç şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.*"¹⁰ Bu âyette geçtiği gibi 'din' kelimesi tevhid dinini işaret etmektedir. ¹¹

2- Hesap anlamında: "*Onlar din (hesap) gününü yalanladılar.*"¹² âyetinde olduğu gibi. ¹³

3- Hüküm ve yargı anlamında: 12/Yûsuf sûresi 76. âyetinde geçen kralın (melikin) dini, kralın uyguladığı veya uyduğu hüküm, yargı demektir. ¹⁴

4- Bizzat dinin kendisi anlamında: Bu din, hayatın bütün alanlarını kapsayan bir inanç olmakla beraber, egemen düzeni, kişi ve toplum ilişkilerine ait hükümleri, insan eşya ilişkileri ve davranış kurallarını da içerisine alır. ¹⁵

10] 3/Âl-i İmrân, 19

11] Ayrıca bk. 39/Zümer, 2; 30/Rûm, 30; 31/Lokman, 32

12] 83/Mutaffifîn, 11

13] Ayrıca bk. 56/Vâkıa, 86; 37/Sâffât, 53; 82/İnfitâr, 9, 15 vd.

14] Ayrıca bk. 24/Nûr, 2

15] 9/Tevbe, 33; 48/Fetih, 28; 61/Saff, 9 vd.

5- Millet (bir dine inanan topluluk) anlamında: “Oysa onlar, dini yalnızca O’na hâlis kılan hanîfler (Allah’ı birleyenler) olarak sadece Allah’a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emr olunmadılar. İşte en doğru din budur.”¹⁶

Kur’an, ‘millet’ ve ‘şeriat’ kavramlarını da ‘din’ yerine kullanmaktadır.¹⁷ Ancak, millet kelimesi bir peygambere (İbrâhim milleti gibi); din Allah’a, şeriat ise din’e nisbet edilir. İslâm şeriatı, budizm şeriatı gibi.

“Bunu İbrâhim, oğullarına vasiyet etti; Ya’kub da: ‘Oğullarım, şüphesiz Allah sizlere bu dini seçti, siz de ancak müslümanlar olarak can verin’ (diye aynı vasiyette bulundu).”¹⁸

“...Onlar eğer güçleri yeterse, sizi dininizden döndürünceye kadar size karşı savaşa devam ederler. Sizden kim, dininden döner de kâfir olarak ölürse, onların yaptıkları işler dünyada da âhirette de geçersiz sayılmıştır. Onlar cehennemliktirler ve orada devamlı kalırlar.”¹⁹

“Dinde ikrâh/zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklık ve eğrilikten ayrıt edilmiştir. O halde, kim tâğutu inkâr edip Allah’a iman ederse, kopması mümkün olmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah (her şeyi) işitir ve bilir.”²⁰

“Hiç şüphesiz Allah katında din, ancak İslâm’dır...”²¹

“Onlar Allah’ın dininden başka din mi arıyorlar. Oysa göklerde ve yerde her ne varsa, istese de istemese de, O’na teslim olmuştur ve O’na döndürülmektedir.”²²

“...Bugün size dininizi kemâle (olgunluğa) erıştirdim, üzerinizdeki nimeti tamamladım ve size din olarak İslâm’ı seçip beğendim...”²³

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki); Allah, sevdiği ve kendisini seven, mü’minlere karşı alçakgönüllü/merhametli, kâfirlere karşı azîz/onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. (Bunlar) Allah yolunda cihad ederler ve hiç bir kınayanın kınamasından korkmazlar (kimsenin ayıplamasına aldırılmazlar). Bu, Allah’ın, dilediğine verdiği

16] 98/Beyyine, 5; Şâmil İslâm Ansiklopedisi, 1/395; Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, 1/363

17] 12/Yûsuf, 38; 2/Bakara, 130, 135, 120; 42/Şûrâ, 21 vd

18] 2/Bakara, 132

19] 2/Bakara, 217

20] 2/Bakara, 256

21] 3/Âl-i İmrân, 19

22] 3/Âl-i İmrân, 83

23] 5/Mâide, 3

lütfudur. Allah'ın lütfu ve ilmi çok geniştir." ²⁴

"De ki: 'Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, hanîf olan/Allah'ı birleyen İbrâhim'in dinine iletti. O, (İbrâhim, hiçbir zaman Allah'a) şirk/ortak koşanlardan değildi." ²⁵

"... Dininize saldırlarsa, küfrün önderlerine karşı savaşın..." ²⁶

"Kendilerine Kitap verilenlerden Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, Allah ve Rasûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dîni (kendine) din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle çizye verinceye kadar savaşın." ²⁷

"O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Rasûlünü hidâyet ve Hak Din ile gönderendir." ²⁸

"O, sizi karada ve denizde yürütendir. Hatta siz gemilerde bulundunuz, o gemiler de içindekileri güzel bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) bununla neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar, çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da, dini yalnız Allah'a hâlis kılarak, 'Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız' diye Allah'a yalvarırlar. Fakat Allah onları kurtarınca, bir de bakarsın ki, yine haksız yere taşkınlık ediyorlar. Ey insanlar! Sizin taşkınlığınız ancak kendi aleyhinizedir..." ²⁹

"De ki: 'Ey insanlar! Benim dinimden şüphede iseniz, (bilin ki,) ben Allah'ı bırakıp da sizin taptıklarınıza (putlara) tapmam. Ben ancak sizi öldürecek olan Allah'a kulluk/libâdet ederim. Çünkü bana mü'minlerden olmam emrolundu. Ve 'yüzünü hanîf/muvahhid olarak hak dine döndür, sakın müşriklerden olma!' (denildi.) Allah'ı bırakıp da, sana fayda ya da zarar vermeyecek şeylere tapma. Eğer bunu yaparsan, o takdirde sen mutlaka zâlimlerden olursun." ³⁰

"Yusuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini (aramaya) başladı. Sonra da onu (su kabını), kardeşinin yükünden çıkarttı. İşte Biz Yusuf'a böyle bir tedbir öğrettik; yoksa kralın dinine (kanunlarına) göre kardeşini alıkoyamazdı; Allah'ın dilemesi hâriç. Biz kimi dilersek onu derecelerle

24] 5/Mâide, 54

25] 6/En'âm, 161

26] 9/Tevbe, 12

27] 9/Tevbe, 29

28] 9/Tevbe, 33

29] 10/Yûnus, 22-23

30] 10/Yûnus, 104-106

yükseltiriz. Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bilen birisi vardır.”³¹

“Allah, sizden iman edip sâlih amel işleyenlere, kendilerinden öncekileri halife/hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzüne halife/hâkim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara emniyet/güven sağlayacağını vaad etti. Çünkü onlar, Bana kulluk ederler; hiçbir şeyi Bana şirk koşmazlar/eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır.”³²

“Sen yüzünü hanîf/Allah'ı birleyen olarak dine, yani, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise o fitrata çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din (eddînu'l-kayyîm) budur; fakat insanların çoğu bilmezler. Hepiniz O'na yönelerek O'na karşı gelmekten sakının; namazı kılın; müşriklerden olmayın. Ki onlardan dinlerini parçalayanlar ve kendileri de bölük bölük olanlar vardır. (Bunlardan) her fırka, kendi yanındakıyla böbürlenmektedir.”³³

“Firavun şöyle dedi: 'Beni bırakın da Mûsâ'yı öldüreyim; o rabbine yalvaradursun. Onun sizin dininizi değiştireceğinden veya yeryüzünde fesat/bozgunculuk çıkaracağından korkuyorum.’”³⁴

“Ki O, kendi peygamberlerini hidâyetle ve hak din ile, diğer bütün dinlere karşı üstün kılmak için gönderdi. Şâhit olarak Allah yeter.”³⁵

“Sizin dininiz size; benim dinim bana!”³⁶

“Allah'ın yardımı ve zaferi gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile; Çünkü O tevbeleri çokça kabul edendir.”³⁷

Hadis-i Şeriflerde Din Kavramı

Hadis-i şeriflerde din kelimesi şu mânâlarda kullanılır:

a) Boyun eğmek, itaat ve ibâdet etmek: “Akıllı kişi, nefsine boyun eğdiren (dâne) ve onu (Allah'a) ibâdet ettirendir.”³⁸ Bu hadiste ge-

31] 12/Yûsuf, 76

32] 24/Nur, 55

33] 30/Rûm, 30-32

34] 40/Mü'min, 26

35] 48/Fetih, 28

36] 109/Kâfirûn, 6

37] 110/Nasr, 1-3

38] Tirmizî, Kıyâme 25; İbn Mâce, Zühd 31.

çen “dâne” kelimesi, boyun eğdirip itaat ettirmek anlamına gelir. Aynı zamanda “hesaba çeken” mânâsına geldiği de söylenmiştir.

“Kureyş’ten, söyledikleri takdirde bütün Arapların kendilerine boyun eğecekleri (dâne) bir tek söz söylemelerini istiyorum.” ³⁹ Bu hadis-i şerifte de din (dâne) kelimesi aynı anlamda kullanılmıştır.

b) İnanç ve ibâdet: *“Kureyş ve onlar gibi inanıp ibâdet edenler (dâne, dînehum) Müzdelife’de vakfe yaparlardı.”* ⁴⁰ Bu hadis-i şerifte, dinlerine uygun hareket eden ve onlar gibi ibâdet eden kimseler kastedilmektedir.

c) Hayır olsun, şer olsun; karşılık: *“Nasıl davranırsan, öyle karşılık görürsün.”* ⁴¹

d) Kahretmek, mecbur etmek, egemen ve hâkim: Allah’ın “ed-Deyyân” ismi bu anlamdadır.

Cibrîl hadisi diye şöhret bulan hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.s.) “iman”, “İslâm” ve “İhsân”ı, bunların üçünü “din” olarak tanımlar:

Cibrîl hadisi: Abdullah bin Ömer (r. anhumâ), babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: “Bana babam Ömer ibnü’l-Hattâb rivâyet ederek şöyle dedi: “Bir gün Rasûlullah (s.a.s.)’ın yanında bulunduğumuz bir sırada âniden yanımıza, elbisesi bembeyaz, saç simsiyah bir zât çıkageldi. Üzerinde yolculuk eseri görülüyor; bizden de kendisini kimse tanımıyordu. Doğruca Peygamber (s.a.s.)’in yanına oturdu ve dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de uylukları üzerine koydu. Ve:

-Yâ Muhammed! Bana İslâm’ın ne olduğunu haber ver! dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-İslâm; Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in de Allah’ın rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve yol (külfetleri) cihetine gücün yeterse Beyt’i haccetmendir” buyurdu. O zât:

-Doğru söyledin! dedi. Babam dedi ki: ‘Biz buna hayret ettik. (Zira) hem soruyor, hem de tasdik ediyordu.’

-Bana imandan haber ver! dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-İman; Allah’a ve Allah’ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine

39] Tirmizî, Tefsir sûre 38, bâb 1; Ahmed bin Hanbel, 1/237

40] Buhârî, Tefsir sûre 3, bâb 35; Müslim, Hac 151.

41] Buhârî, Tefsir sûre 1, bâb 1

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ İTİKÂDİ KAVRAMLAR

ve âhiret gününe iman etmen, bir de kadere; hayrına şerrine inanmandır" buyurdu. O zât (yine):

-Doğru söyledin! dedi. (Bu sefer:)

-Bana ihsândan haber ver! dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-Allah'a, O'nu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni muhakkak görür." Sonunda Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"O Cibrîl'di; size **dininizi** öğretmeye gelmişti." ⁴²

"Din nasihattir (nasihatten ibârettir)." Ashâb sordu: "Kime?" "Allah'a, kitabına, rasûlüne, müslümanların imâmına ve tüm müslümanlara." ⁴³

"Dinde aşırıktan sakının. Çünkü sizden öncekiler, dinde aşırı gittiklerinden ötürü helâk oldular." ⁴⁴

"Peygamberler, anaları ayrı, babaları bir kardeşirler; dinleri birdir." ⁴⁵

"Ben, sizin havuz başında öncünüzüm. Benim yanıma gelen ondan içer, ondan içen de ebediyyen susamaz. Ve muhakkak benim yanıma bir takım kavimler gelecek ki, ben onları tanırım, onlar da beni tanırlar. Sonra benimle onların arasına bir perde konur. Ben, 'onlar bendendir' derim. Bana: 'Sen onların, senin ardından neler ortaya çıkardıklarını bilmezsin' denilir. Ben de: 'Benden sonra **dinde değiştirme yapanlar** uzak olsunlar, uzan olsunlar' derim." ⁴⁶

"Ben (havuz başında) dikilip durduğum sırada bir zümre görürüm. Nihayet onları tanıdığım zaman, benimle onların arasına bir adam (bir melek) ortaya çıktı da onlara: 'Gelin!' dedi. Ben ona: 'Bunları nereye götürüyorsun?' dedim. Melek: 'Vallahi, cehenneme götürüyorum!' diye cevap verdi. 'Bunların halî, günahı nedir?' dedim. Melek: 'Bunların, senin ardından gerisin geriye dönüp (dinlerine) sırtlarını çevirerek irtidat ettiler!' dedi. Sonra ben, havuz başında bir zümre daha gördüm. Nihayet onları tanıdığım zaman yine benimle onların arasına bir adam daha çıktı da bu topluluğa: 'Gelin'" dedi. Ben, ona da: 'Bunları

42] Buhârî, İman 37; Müslim, İman 1, hadis no: 8; Tirmizî, İman 14, hadis no: 2738; Ebû Dâvud, Sünnet 16, hadis no: 4695; İbn Mâce, Mukaddime 9, hadis no: 63, 64; Nesâî, İman 6

43] Müslim, İman 55, hadis no: 95; Ebû Dâvud, Edeb 67, hadis no: 4944; Nesâî, Bey'at 31, hadis no: 156

44] Dârimî, Siyer 45; Ahmed bin Hanbel, 4/127, 5/318, 330

45] Buhârî, Enbiyâ, 113

46] Buhârî, Rikak 164; Müslim Fezâil 26-32

nereye götürüyorsun?’ diye sordum. ‘Vallahi, ateşe götürüyorum’ diye cevap verdi. ‘Bunların günahı nedir?’ dedim. Melek: ‘Senden sonra bunlar, gerisin geriye dönüp **dinlerine sırtlarını çevirerek gerisin geri dinden çıkmışlardır!**’ dedi. Ben, bu havuza yaklaşıp da geriye çevrilenlerden hiç kimsenin cehennemden kurtulacağını sanmıyorum. Ancak çobansız yolunu şaşırان deve sürüsünden yolunu bulanlar misali, bunlardan da (tek tük) cehennemden kurtulanlar olabilir.”⁴⁷

“Kitab ve Sünnet’ten başka uyulması gerekli üçüncü bir yol yoktur. Sözlerin en güzeli Allah’ın kelâmı ve yolların en güzeli, Muhammed’in yolu, sîrettir. Dikkat! (Sonradan) **dinde ihdas edilmek istenen şeylerden sakının.** Çünkü şer işlerden birisi de, ihdas edilen şeylerdir. (Dinde) icat edilen her şey bid’attir. Bid’atler dalâlettir.”⁴⁸

İrbad bin Sâriye (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.s.) bize öyle bir vaaz etti ki, ondan gözlerimiz yaşardı ve kalplerimiz titredi. Bunun üzerine biz, dedik ki: ‘Ya Rasûlallah, bu vaazınız vedâ eden bir kimsenin vaazına benziyor. Bize, neleri tavsiye edersiniz?’ Rasûlullah (s.a.s.) buyurdu ki: “Ben sizi, gecesı, gündüzü gibi aydınlık olan (en küçük şüpheyi barındırmayan, gayet açık) bir din üzerine bıraktım. Benden sonra ancak helâk olanlar, o dinden (başka yönlerle) sapar. Sizden kim çok yaşarsa, fazla ihtilâfa şahit olacaktır. Onun için tanıdığını Sünnetime ve hidâyete erdirilmiş olan hulefâ-yı râşidîn’in sünnetine/yo-luna yapışın. Bunları, dişlerinizde sıkıca tutun. Başınızdaki halife, siyah bir köle bile olsa, ona itaatten ayrılmayın. Çünkü mü’min (tevâzu ve uysallığı bakımından) burnuna yular takılmış deve gibidir, hangi tarafa sevk edilirse uyar.”⁴⁹

“Yılanın toplanıp deliğine çekildiği gibi, din de muhakkak sûrette toplanıp Hicaz’a çekilecek ve dağ keçileri, dağın doruğunda üslendikleri gibi din de, muhakkak sûrette Hicaz’da üslenecektir. Din, garip olarak başlamıştır ve ileride tekrar garip olacaktır. Benden sonra insanların sün-netimden (yolum ve şeriatımdan) bozmuş olduklarını düzeltmeye çalışan gariplere müjdeler olsun!”⁵⁰

“İnsanlar üzerine bir zaman gelecek ki, onların içinde dini(nin gerek-lerini yerine getirme) üzerinde tahammül gösteren, avucunun içinde ateş parçası tutan gibidir.”⁵¹

47] Buhârî, Rikak, 166

48] İbn Mâce, Mukaddime, 46

49] İbn Mâce, Mukaddime 6, hadis no: 43; Ebû Dâvud, Sünnet, 6, hadis no: 4607; Tirmizî, İlim, 16, hadis no: 2815; Dârimî, Mukaddime 16, hadis no: 96

50] Tirmizî, İman 13, hadis no: 2765; Müslim, İman 65, hadis no: 232; Buhârî, fezâilü Medine 6, hadis 10; Müslim, İman 65, hadis no: 232-233

51] Tirmizî, Fiten 61, hadis no: 2361; Ahmed bin Hanbel, 2/390-391

"Karanlık gecenin (zifiri) karanlıklarına benzeyen fitneler ortaya çıkmadan amellere sarılın. (Zira o fitneler zuhur ettiği zaman) Kişi mü'min olarak sabahlayacak; kâfir olarak akşamlayacak. Veya mü'min olarak akşamlayacak, kâfir olarak sabahlayacak. Dinini bir dünya metâi karşılığında satacaktır." ⁵²

"Dünyaya gelen her insan, fıtrat üzere doğar; sonra anne ve babası onu yahûdi, hristiyan, mecûsi (hatta müşrik) yapar." ⁵³ **Hadisin diğer rivâyeti şöyledir:** "Her çocuğu annesi fıtrat üzere dünyaya getirir. Onun bu hali konuşma çağına kadar devam eder, sonra ebeveyni onu hristiyan, yahûdi, mecûsi yapar. Eğer ana babası müslüman iseler, çocuk da müslüman olur." ⁵⁴

"Rabbim buyuruyor ki: 'Ben bütün insanları hanîf (tevhid dini, sâlim fıtrat) üzere dünyaya gönderdim. Sonra şeytanlar onu dinden saptırdılar. Benim helâl ettiklerimi onlara haram ettiler, insanlara Bana şirk/ortak koşmalarını söylediler. Oysa o ortaklar hakkında hiçbir delil indirmemişim.'" ⁵⁵

Hz. Ömer, hristiyan kölesi Esbak'a birkaç kez müslüman olmasını teklif etmiş, köle kabul etmeyince Hz. Ömer şöyle demiştir: "Dinde zorlama yoktur. Ama müslüman olsan, müslümanların bazı işlerinde senden istifade ederiz." ⁵⁶

"Târik bin Şihab anlatıyor: "Yahûdiler, Hz. Ömer'e (r.a.) şöyle dediler: 'Siz bir âyet okuyorsunuz ki o, şâyet bize inseydi o günü bayram yapar (her yıl kutlar)dık.'" Hz. Ömer (r.a.) bu konuyla ilgili diyor ki: "Ben onun indiği âni ve yeri, indiği sırada Rasûlullahın (s.a.s.) bulunduğu noktayı biliyorum: Arafе günü inmişti. O zaman ben de Arafat'ta idim ve bir Cuma günüydü. Kasedtikleri âyet de: 'Size bugün dininizi tamamladım' ⁵⁷ âyeti idi.'" ⁵⁸

Din Anlayışları ve Diğer İnançlarda Din

Yukarıdan beri anlatılanlar, İslâm'a göre dinin tanımı, ya da

52] Müslim, İman, 118, hadis no: 186

53] Buhârî, Cenâiz 79, 80, 93; Müslim, Kader 22-25

54] Buhârî, Cenâiz 79; Müslim, Kader 23-25, İman 264; Ahmed bin Hanbel, 2/233, 435

55] Müslim, Cennet 63; Ahmed bin Hanbel, 4/162

56] Buhârî, İman 17, Zekât 1, Cihad 95; Tirmizî, İman 1, 2; Nesâî, Zekât 3, İman 15, Cihad 1; İbn Mâce, Mukaddime 9, Fiten 1; Dârimî, Siyer 10; Ahmed bin Hanbel, 1/11, 78, 2/314

57] 5/Mâide, 3

58] Buhârî, İman 33, Meğâzî 77, Tefsir Mâide 2, l'tisâm; Müslim, Tefsir 3, hadis no: 3017; Tirmizî, Tefsir Mâide, hadis no: 3046; Nesâî, İman 18, Hac 194

İslâm bilginlerine göre 'din' olayını anlama çabalarıdır. Başka dinlere inanan insanların din olayına yaklaşımı elbette böyle değildir. Batı ülkelerindeki felsefecilerin, sosyologların, politikacıların 'din' diye anlayıp izah ettikleri şey, çok farklıdır. Özellikle batıdaki pozitivist felsefenin ve modernizm denilen hayat anlayışının gelişmesinden sonra din'e getirilen tanımlar çok daha başkadır.

Biz bu farklı tanımlar üzerinde durmayacağız. Ancak, insan için din olayının hatırlattığı gerçeği, insan hayatında dinin yerini, insanların sürekli bir dine inandıklarını, hayatlarına temel aldıkları hayat felsefelerinin veya dünya görüşlerinin bir din haline geldiğini söylemek istiyoruz. Kur'an şöyle diyor: *"Firavun, 'bırakın beni' dedi, 'Mûsâ'yı öldüreyim, o gitsin Rabbine yalvarıp yakarsın. Çünkü ben, onun sizin dininizi değiştirmesinden ve yeryüzünde fesat çıkarmasından korkuyorum."*⁵⁹

Kur'an'da anlatılan Hz. Mûsâ ile Firavun kıssasına bakıldığında zaman burada Firavunun değiştirilmesinden korktuğu 'din'in yalnızca bir inanç ve vicdanî kanaat olmadığı açıktır. Firavun, kendi kurduğu sistemin, toplum düzeninin, genel-geçer olan şeriatinin (kanunlarının) Mûsâ (a.s.) eliyle değiştirilmesinden korkuyordu. Mûsâ (a.s.)'nın dâveti, onun kurduğu toplumsal düzene, kendi hevâsından uydurduğu ilkelere, egemenliğine aykırı düşüyordu. Mûsâ (a.s.)'nın başarısı, onun saltanatının ve düzeninin sonu idi.

Şunun altını tekrar çizmek gerekir ki 'din' olayı, yalnızca bir inanç, bir vicdanî kanaat, ahlâkî davranışlar ya da belli zamanlarda ve özellikle gizli olarak yerine getirilen kişisel tapınmalar değildir. Yukarıda 'din' kelimesinin sözlük anlamlarından ve Kur'an'da geçen mânâlarının hiç birinde din'in, inanç ve vicdanî kanaat anlamına gelmediğini gördük. Bunun aksine din, bir teslimiyeti, boyun eğmeyi, kanun ve şeriatı, ceza ve mükâfatı ifade etmektedir. İnanç yani iman, İslâm'a göre 'din'in yalnızca bir parçasıdır. Kişinin, Allah'tan gelen 'din'i ve bu 'din'e ait ilkeleri kabul etmesidir.

İnsan, yaratılışı gereği inanmak, hayatını belli ilkelere göre yaşamak, birtakım hukuk kurallarına uymak, tapınmak, duâ etmek, sığınmak, belli bir toplum düzenine sahip olmak zorundadır. İnsanların benimsedikleri, inandıkları, düşüncelerini ve yaşayışlarını ona göre ayarladıkları, toplumsal düzenlerini ona uygun düzenledikleri sistemler, doktrinler, ideolojiler birer dindir. Kişinin, kendileri ile toplumun, kendileri ile yüce bir varlığın arasındaki ilişkileri düzenleyen her sistem bir dindir. Eşya ve evreni

izah eden, insanların hayatına yön veren, kişilerin inanarak benimsedikleri her dünya görüşü bir dindir.

İslâm'a rağmen insanlar bir siyasî güce, bir sisteme ve onlara ait düzene, ilkelere boyun eğip itaat ediyorlarsa, bu bir dindir. İnsanların bu gibi sistem veya ideolojilere din adı verip vermemesi, bir veya daha fazla ilâha inanıp inanmaması, birtakım davranışlara ibadet adını verip vermemeleri işin aslını değiştirmez. Çünkü 'din' olayında temel olan şey, bir inanç sisteminin ve bu inanç sistemine göre şekillenen bir hayat anlayışının veya bir dünya görüşünün olmasıdır. Bu dünya görüşüne göre bir 'yaşayış sistemi' varsa, bu hayat sistemine insanlar inanıyor ve bağlanıyorlarsa, bu hayat sisteminin birtakım ilkelerini en üstün sayıyorlarsa, yani bir otoriteye kayıtsız şartsız itaat ediyorlarsa; ortada bir 'din' olayı var demektir.

Bu anlamda yeryüzünde eskiden ve şimdilerde 'din'den uzak hiç bir insan ve hiç bir toplum yoktur. İnsanın, hayatını yaşarken kendine ilke olarak aldığı şeyler, yaşarken uymak zorunda olduğu 'hayat sistemi' onun için bir dindir. Zaten 'din'in esas anlamı da, bir inancı, bir ideolojiyi, bir hayat sistemini benimseyip ona itaat etmektir. Tarih boyunca ve günümüzde hak din olan İslâm'dan uzaklaşan bütün insanlar bu anlamda kendilerine bir 'din' bulmuşlardır. İnsanlar her zaman kendilerinden üstün olan bir güce sığınmışlar, kendilerine faydası olduğuna ya da kızdığı zaman zararı dokunacağına inandıkları bir veya birden çok ilâh bulmuşlardır. O ilâhtan geldiğini kabul ettikleri birtakım ilkelere uymuşlar, din haline getirdikleri bir 'hayat anlayışını' benimsemişlerdir.

Dinler tarihi incelendiği zaman görülecektir ki tarih boyunca sayısız din uydurulmuş, akla hayale gelmeyen şeyler tanrı haline getirilmiştir. Günümüzde de durum değişmemiştir. İnsanlar, inanca, tapınma ve bir hayat anlayışına ve düzene bağlanma ihtiyaçlarını çeşitli doktrinlere ve ideolojilere bağlanarak karşılamaya çalışmaktadırlar. Bugün, sosyalizm, komünizm, kapitalizm, modernizm, laisizm, Kemalizm, hristiyanlık, yahûdilik, hinduizm ve benzeri adlarla karşımıza çıkan bütün inançlar, hayat felsefeleri ve ideolojiler birer dindirler. Bu dinler için ilâhlar, mâbetler, tapınma şekilleri aramaya gerek yoktur. Bu bâtıl dinlerin her bir mü'mini kendine göre inanıyor, tapınacak mâbet yapıyor, yeni tapınma şekilleri icad ediyor, önünde secde ettiği yeni ilâhlar buluyor.

Bir batılı düşünürün dediği gibi, bu çağdaş dinlerin ilâhları: Diktatörler, patronlar, devletler, despot partiler, şarkıcılar,

sporcular, ikonlar; tapınakları ise, bankalar, stadyumlar, müzik-holler, anıt mezarlar ve fabrikalardır. Bu dinlerin inananları ise, her tarafta istenildiği gibi sürüklenen, yönlendirilen, sömürülen, küçük hedeflerin peşinde koşturulan, güç kaynaklarına kayıtsızca itaat eden uyuşuk kitlelerdir.

İslâm'dan uzak kalanların, ilâhî hayat düzenine sırtını çevirenlerin düşeceği durum budur. Çünkü insan, hayatını mutlaka birtakım ilkelere, hükümlere göre yaşar. Bir şeylere inanır, yüce bir kuvvete tâbi, en yüce kabul ettiği güce teslim olur, ona ibâdet eder. İnsanın hayatından "hak" alınır, onun yerini bir sürü bâtılın doldurması kaçınılmazdır. Bu anlamda insanın içyapısı boşluk kabul etmez.⁶⁰

Her toplumda din kelimesini ifade etmek için farklı kelimeler kullanılmıştır. Bunlar yol, mezheb, âyin, hüküm, emir, kanun, fazilet, korku ile karışık saygı vs. anlamına gelen kelimelerdir. Bu inançlara göre din şu alanları kapsar: Din; insanın kutsal şeylerle olan ilişkisidir. Din; ruhi varlıklara olan inançtır. Din; mutlak itaat duygusuna dayanır. Din; en yüksek toplum değerlerinin şuurudur.

İslam'a Göre Din Gerçeği

İslâm'a Göre Dinin Tanımı: Buraya kadar 'din' kelimesinin sözlük anlamlarını ve Kur'an'da hangi mânâlarda kullanıldığını kısaca gördük. Görüldüğü gibi bu kelimenin sözlük anlamıyla yakın ilgisi olmakla beraber, Kur'an'ın gelişle yepyeni bir kavram anlamı kazanmıştır. Bu kavram, Allah'ın insanlara gönderdiği İslâm'ın adı olmuştur. İslâm bilginleri bu kullanımlardan hareketle 'din' kavramının tanımını yapmaya çalışmışlardır. İslâmî kaynaklarda 'din'in kısmen farklı tanımlarına rastlamaktayız. Ancak bu tanımların sözleri farklı olsa da, hepsinin ortak şeyi söyledikleri açıktır.

Bu tanımlardan Seyyid Şerif Cürçânî'ye ait olanı oldukça yaygındır: "Din, akıl sahiplerini Peygamberin bildirdiği gerçekleri benimsemeye çağıran ilâhî kanundur." 'Din' şu şekilde de tarif edilmiştir: "Din, akıl sahibi insanları kendi tercihleriyle bizzat hayırlı şeylere ulaştıran İlâhî bir kanundur." Bu tanımlara göre din, Allah'tan gelen, peygamberler tarafından insanlara tebliğ edilen, insanları kendi istekleriyle hayırlı olan şeylere, daha doğrusu dünya ve âhîret saadetine götüren, içerisine iman, amel ve hayatla ilgili bütün hükümleri alan insanüstü bir sistemin adıdır.

Meşhur Cibril hadisinde Peygamberimiz (s.a.s.), din'i İslâm,

[60] Hüseyin K. Ece, İslâm'ın Temel Kavramları, s. 142 vd.

iman ve ihsan olarak tarif etmiştir. Allah'tan gelen din, teslimiyeti, yani en yüce otorite olan Allah'ın hâkimiyetine bağlanmayı gerektirir. Bu teslimiyetin bir gereği olarak O'ndan gelen hükümleri kabul edip onlarla amel etmek inanmanın şartıdır. Nitekim İslâm kelimesi, hem Allah'a teslimiyeti, hem de bu teslimiyetle selâm (barış ve huzura) ulaşmayı ifade eder.

İman etmek, peygamberlerin Allah'tan getirip tebliğ ettikleri bütün haberlerin doğru olduğundan emin olmak, onları doğrulamak da dinin gereğidir. İhsan, hem Allah'ı görüyormuşçasına ibâdet etmek, hem de adâletli olmanın da ötesinde güzel davranışlarda bulunmaktır. Bu davranışlar, amellerde, ahlâkta ve Allah'ın hükümlerini uygulamakta olur.⁶¹

Kur'an'da kullanılan 'din' kavramı, yukarıda geçen anlam gruplarının bazen birisini, bazen hepsini birden ifade eden bir nizamın adı olarak yer almaktadır. Kur'an bu nizama yer yer 'dinü'l-kayyim -dosdoğru din-,'⁶² 'dinü'l-hâlis -katıksız- Allah'a has din',⁶³ 'dinü'l-hakk' -dosdoğru- gerçek din',⁶⁴ 'dinullah -Allah'ın dini-',⁶⁵ gibi isimler vermektedir.

Diğer taraftan, Kur'an'daki 'din' kavramı, hem ilâhlığı hem de kulluğu ifade etmektedir. Din, yaratıcı (hâlik) ve kendisine ibâdet edilen (ma'bud) Allah'a nisbetle; hâkim olma, itaat altına alma, hesaba çekme, ceza veya mükâfat verme; yaratılmış (mahlûk) olan ve ibâdetle sorumlu insana nisbetle, boyun eğip itaat etme, zelil olduğunu anlama, teslim olma, Yaratıcının hükümlerine uyma ve ibâdet etmedir. Şüphesiz ki İslâm'a göre din, kul ile Yaratıcı arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir nizam, bir yoldur.

Din kelimesi, sadece hak din için, yani özel ve dar anlamıyla İslâm için kullanılmaz. Din kelimesinin geniş olarak ele alındığı ıstılahtaki veya pratikteki anlamı; *bir dünya görüşünü, bir hayat şeklini belirleyen görüşler, emirler ve yasaklar manzûmesidir. Yani, üstünlüğü kabul edilen kanun ve kurallarla belirlenmiş yaşama şekline din denir. Doğayla "her din bir hayat şeklidir ve her hayat şekli bir dindir" görüşü, genel itibarıyla doğru bir görüştür. Nitekim İslâmî ıstılahta veya diğer bir deyişle İslâmî pratikte dinin anlamı; en genel ifadeyle Yaratıcı ile insanların ve insanlar ile tüm yaratılmışların münâsebetlerini*

61] Ebû Dâvud, Sünne, hadis no: 4695, 4/223; Müslim, İman 1, hadis no: 1, 1/36; Tirmizî, İman 6, hadis no: 2612, 5/9

62] 9/Tevbe, 36

63] 39/Zümer, 3

64] 9/Tevbe, 29

65] 3/Âl-i İmrân, 83

tanzim eden nizamdır.

Kur'ân-ı Kerim'de "din" kelimesi, sağlam bir nizamı, eksiksiz bir düzeni ifade edecek şekilde kullanılır. Söz konusu bu düzen, dört unsurdan meydana gelir:

1- *Hâkimiyet ve yüce egemenlik,*

2- *Bu yüksek egemenlik ve hâkimiyete itaat edip boyun eğme,*

3- *Bu hâkimiyetin otoritesi altında meydana gelen fikrî ve ameli nizam,*

4- *Bu nizama uymaya ve ihlâsla bağlanmaya karşı bu yüce egemenliğin verdiği mükâfat veya karşı gelmek suretiyle isyan etmeğe verdiği ceza.*

Kur'ân-ı Kerim, bazen bu anlamlardan biri için, bazen de tüm bu dört anlamdan müteşekkil nizam için "din" kelimesini kullanır. Dolayısıyla Kur'ân-ı Kerim'in, bu kelimeyle bir hayat nizamını kasdettiği görülür.⁶⁶

Fıtrata uygun tek din olan hak dinin egemenliği için, bu dinin mensupları sonuna kadar mücâdele etmelidir⁶⁷. Çünkü hak dine karşı olanlar, bu dini ortadan kaldırıncaya kadar mücâdele etmekten geri kalmayacaklardır.⁶⁸ Ve onlar hak dini sürekli alay ve eğlence konusu yapacaklardır. O halde hak din mensupları bunları gönül dostu edinemezler.⁶⁹ Böyleleriyle duruma göre ya mücâdele edilir yahut da onlara: "*sizin dininiz size, benim dinim bana!*"⁷⁰ denir.

Dinde Aşırılık: Kur'an, din bahsinde bir tehlikeye dikkat çekmektedir: Bu, dinde gulüvdür/aşırılıktır. Dinde gulûv: Azgınlık, doymazlık, haddi aşmak, dine ilâvelerde bulunmak demektir. Hz. Peygamber'in gulûv konusundaki beyanları bize gösteriyor ki, dinde gulûvün temelinde, birtakım insanların dinde olmayan bazı şeyleri Allah'a yaranmak adı altında dine yamatmaları ve esası kolaylık olan hak dini çekilmez hale getirmeleri vardır. Dinde aşırılık, âyetler çerçevesinde, öncelikle yanlış bir Allah inancında belirir. Daha sonra ise başkaldırma, aşırı gitme ve yapılan kötülükleri önleme çabasından yoksunluk olarak kendini gösterir.

66] Geniş bilgi ve ilgili âyetler için bk. Mevdûdi, Kur'an'a Göre Dört Terim, Beyan Yayınları, s. 99-111

67] Bk. 2/Bakara, 193; 8/Enfâl, 39

68] Bk. 2/Bakara, 217

69] bk. 5/Mâide, 57; 6/En'âm, 70; 7/A'râf, 51

70] 109/Kâfirûn, 6

Ehl-i kitapla ilgili bu aşırılık ve taşkınlığın yasaklanması, dinlerin en ortayolcusu/dengeli olanı Hz. Muhammed'in dinine uymaya teşvik amacı taşır. Kur'an, hıristiyanlığın dinde gulûv yüzünden Hakk'a yüz çevirip hak dini dejenere ettiğini söylemektedir "De ki: Ey kitap ehli, haksız/yanlış yere dininizde taşkınlık etmeyin, dininiz konusunda aşırı gitmeyin. Daha önce sapıtan, pek çok kişiyi saptıran ve doğru yoldan ayrılan bir kavmin hevâsına/keyiflerine uymayın. İsrâîl oğullarından inkâr edenler, Dâvud'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lânetlenmişlerdi. Bu, başkaldırmaları ve aşırı gitmelerindendi. Birbirlerinin yaptıkları kötülükleri önlemezlerdi. Yaptıkları ne kötüydü!"⁷¹

Kur'an, dinde aşırılıktan şiddetle kaçındırmaktadır. "Kalbini Bizi zikirden/lanmaktan alıkoyduğumuz, keyfine uyan ve işi hep aşırılık olan kişiye itaat etme!"⁷² Bu âyet de, aşırılıktan kaçınmayı, aşırılara uymamayı emretmektedir. Çünkü dinde aşırılık, dini amacından saptırır. Allah'ın koymadığı hükümlerin konmasına, yasaklamadığı şeylerin yasaklanmasına yol açar. Bu da insanların hareket alanlarını daraltır. Dinin amacı, insanın elini kolunu bağlayıp onu vehimlerin tutsağı yapmak değil; hurâfelerden kurtarıp özgür, sadece Allah'a tertemiz kul yapmaktır. Din, ruhu bezeme yöntemi-dir. Allah'ın Rasûlü (s.a.s.) şöyle buyurur: "Dinde aşırılıktan sakının. Çünkü sizden öncekiler, dinde aşırı gittiklerinden ötürü helâk oldular."⁷³

Karşı Din; Allah'a Din Öğretmeye Kalkmak: Din konusunda bir diğer tehlike de; insanoğlu, dinin sahibi ve koyucusu olan Allah'a bile din öğretme küstahlığına yeltenebilmesidir. Kur'an bu noktada şu ibret ve ürperti dolu ifadeyi kullanmaktadır: "Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz? Allah her şeyi en iyi bilendir."⁷⁴

Allah'ın dinde izin vermediği bir şeyi meşrû kılmak, O'na karşı din üretmek anlamına gelir: "Yoksa, Allah'ın dinde izin vermediği bir şeyi onlara meşrû kılacak ortakları mı var? (Allah'ın izin vermediği bir dini getiren ortakları mı var?) Eğer (azâbı erteleme sözü) kesin hüküm bulunmasaydı, derhal aralarında hüküm verilirdi. Şüphesiz zâlimlere can yakıcı bir azap vardır."⁷⁵

Dinin Kaynağı

Din de dâhil olmak üzere bütün kavramlara iki şekilde bakmak mümkündür:

71] 5/Mâide, 77; ayrıca bk. 4/Nisâ, 171

72] 18/Kehf, 28

73] Dârimî, Siyer 45; Ahmed bin Hanbel, 4/127, 5/318, 330

74] 49/Hucurât, 16

75] 42/Şûrâ, 21

1) Dinin ilâhî ve yüce kudret tarafından konulduğuna inanan düşünce,

2) İnsanın herşeyden üstün olduğuna inanarak, dini bizzat insanın ürettiğine inanan görüş.

Buna göre ilerlemeci ve evrim teorisine dayanan ikinci görüşe göre, insanlık her geçen gün iyiye giden geri dönülmez bir akışın içindedir. İnsan, ilkel döneminde tabiat ve tabii hâdiseler karşısında çaresiz kaldığından birtakım görünmez güçlerin var olduğuna inanmış ve bunları maddileştirerek zamanla tapınmaya başlamış, böylece putperestlik ortaya çıkmıştır. Bu yüzden insanlığın ilk dinine animizm (ruhlara tapma) adı vermişlerdir. Ölü ruhların, bedensiz varlıklarını devam ettireceği inancı atalara tapınmayı doğurmuş, buradan yağmur, ateş, kar gibi tabiat olaylarını idare eden çeşitli tanrıların varlığına inanılmış, zamanla bu tanrıların birleştirilmesiyle tek tanrı inancı ortaya çıkmıştır. Dinin insan tarafından uydurulup üretildiği anlayışına dayanan bu görüşlerin iddiaları şöyle maddeleştirilebilir:

“Eskiden kabileler kendilerini belli bir hayvan veya bitkiyle kan bağı içinde akraba sayar ve onlara saygılarını tapınma biçiminde gösterirlerdi.”

“Din toplumsal bir süreçtir. Toteme (kutsal olan şey) gösterilen saygı insanların kendi birliklerini temsil ettiği içindir. O halde dinin temel fikri kutsaldır. Kutsal olan da toplumun kutsal kabul ettiği şeydir.”

“Din insanın kendi kişiliğini bulurken hissettiği güçsüzlüğe karşı bir şeylere güvenme ihtiyacından doğmuştur.”

“İnsanın kendi düşüncesini insanüstü bir plana aktarmasıyla din ortaya çıkmıştır. Yani insanların ruhun ölmezliğine inanmaları, adalete olan susamışlıkları, insanların bir adaletin tecellisine olan inançları din mefhumunu ortaya çıkarmıştır.

“Din baskı altındaki insanların iç çekmesi, kalpsiz dünyanın kalbi, ruhsuz dünyanın ruhudur. Din halkın afyonudur.”

“Sonuç olarak din, ilkel insanın zayıflığının ürünüdür. İlkel ve çok tanrılı dinler tarihin ilk dönemlerinde yaşanmış olup, din de insanla birlikte evrim geçirmiştir. Din herhangi bir varlığın değil, bizzat insanın kendisinin ürünüdür. Teknolojinin ve tabii bilimlerin gelişmesiyle insan, tabiatüstünde hâkimiyet kurmuş, tabiat olaylarına bilimsel açıklamalar getirmesi sonucu zamanla din, işlevini yitirecek, insan hayatının belli bir safhasında artık ihtiyaç olmaktan çıkacaktır.”

Tüm bu ve benzeri inançlar Allah'a inanmayan, hak dini kabul etmeyen, ateist, laik, materyalist, komünist ideolojileri benimsemiş olan insanların ortak inancıdır.

İslâm inancına göre dinin kurucusu Allah'tır. Bütün vahiy kaynaklı dinler Allah tarafından gönderilmiş, ilk günkü saflıklarını korudukları müddetçe yürürlükte kalmıştır. İlk insan, aynı zamanda ilk peygamberdir. Dolayısıyla insanlığın ilk dini çok tanrılı değil; tek tanrılıdır. Yani tevhid dinidir.

Allah'ın varlığı ve birliği, zat ve sıfatları, melek inancı, kitap inancı, peygamber inancı, âhiret inancı vahiy kaynaklı dinlerde değişmemiş, sadece şeriatler değişmiştir. Bunun içindir ki, Hz. Âdem'den, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.s.) kadar tüm peygamberlerin getirdiği hak dinlerin ortak adı **İSLÂM**'dır.

Fakat peygamberler halkın arasından ayrıldıktan sonra, insanlar hak dinden uzaklaşmış, birtakım sâlih insanlara, yıldızlara, ağaçlara, hayvanlara, taşlara, hevâ ve heveslerine tapınmaya başlamışlardır. Hak dinlerde meydana gelen bu sapmayı ortadan kaldırmak için Allah Teâlâ, merhametinin bir sonucu olarak peygamberler göndermiş, bu elçiler insanları tevhid inancına tekrar tekrar dâvet etmişlerdir.

Yani insanlığın çok tanrı inancından tek tanrı inancına doğru gelişme gösterdiği anlayışı İslâm inancına aykırıdır. İslâm itikadında insanlığın ilk dini tevhid dinidir.

Din Duygusunun Menşei

Din duygusu fitrîdir, doğuştan gelir. İnsan, inanma ihtiyacı ile yaratılmıştır. İnsan, yaratılışından bu güne kadar her zaman ve her yerde yüce, ulu, kudretli bir varlığa inanma ihtiyacı hissetmiştir. Bu ihtiyaç din duygusunun fitrî olduğunun delilidir. Dolayısıyla din duygusunun kaynağını, insanın fitratında aramak gerekir. Nitekim Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: *"Sen yüzünü bir kanıt olarak dine, Allah'ın fitratına çevir ki, O, insanları bunun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratması değiştirilemez."*⁷⁶

Peygamberimiz bir hadisinde *"Her çocuk, İslâm fitratı üzerine dünyaya gelir. Bundan sonra anne ve babası yahudi ise, onu yahudi; hristiyan ise, hristiyan yapar."*⁷⁷ buyurarak bu hususu açıklamıştır.

İstenen mükemmellikteki bir dini kim ortaya koyabilir?

76] 30/Rûm, 30

77] Buhârî, Cenâiz 79, 80, 93; Müslim, Kader 22-25

Kur'ân-ı Kerim'in bu konuda bize verdiği cevaplar, gösterdiği deliller, tartışılmayacak ve reddedilme ihtimali bulunmayan güçlü delillerdir. Bu deliller o kadar açıktır ki, hiçbir şekilde görmezlikten gelinemezler. İnsan hayatını yönlendiren, hayatına egemen olan her bir düzen bir "din" olduğuna göre ve aslında "din" in insanın belli nitelikteki sorularını cevaplandırmak, sorunlarını çözmek iddiasında bulunduğuna göre, bu keyfiyetteki bir "din" in koyucusu kim olabilir veya kim olmalıdır? Bu konuda Kurân-ı Kerim'in bize verdiği cevaplar gerçekten dikkate değerdir. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1- Yaratıcı, yarattığının yapısına en uygun yolu gösterendir: *"Her şeyi yaratıp düzene koyan, onu takdir edip ona yol gösteren... O en yüce Rabbinin adını tesbih et."*⁷⁸ Rablerinin kim olduğunu soran Firavun'a Hz. Mûsâ'nın şu cevabı ne kadar anlamlıdır: *"Bizim Rabbimiz her şeye hilkatini veren, sonra da doğru yolu gösterendir."*⁷⁹

Aynı cevabı Hz. İbrâhim, kendisiyle tartışan Nemrut'a söylemişti. Nemrut, krallığının aynı zamanda insanların hayatını düzenlemek yetkisini kapsadığını kabul ettiğinden, kendisini de uyruğunu/halkını da Allah'ın dinine tâbi olmaya dâvet eden Hz. İbrâhim'e karşı çıkmış, bu konuda onunla tartışmak cür'etini göstermişti: *"Allah kendisine mülk verdi diye Rabbi hakkında İbrâhim'le mücadele eden görmedin mi? Hani İbrâhim: 'Benim Rabbim diriltir ve öldürür' deyince o: 'Ben de diriltir ve öldürürüm' demişti. İbrâhim de: 'Allah güneşi doğudan getiriyor, haydi sen de batıdan getir!' deyince, kâfir şaşırıp kalmıştı."*⁸⁰

Hız. İbrâhim'in getirdiği delil gayet açıktır, tartışılmayacak bir mantıkî doğruluğa sahiptir. Bütün varlıklara düzeni veren Allah, aynı şekilde insan hayatını da düzenlemek yetkisine sahiptir. Kâinata düzen veren Allah olduğuna ve evrendeki her şey Allah'a teslim olduğuna göre, insanlar da hayatları için Allah'ın dininden başka bir düzen aramamalıdır: *"Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Hâlbuki göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'na ister istemez teslim olmuştur ve O'na döndürüleceklerdir."*⁸¹

2- Yaratıcı, hem de bir tek emirle dilediğini yapan Allah'ın yaratıcılığı kabul ediliyorsa, ortaksızlığı da, beşer hayatını düzenleyiciliği de, kanun koyuculuğu da kaçınılmaz olarak kabul

78] 87/A'lâ, 1-3

79] 20/Tâhâ, 50

80] 2/Bakara, 258

81] 3/Âl-i İmrân, 83

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ İTİKÂDİ KAVRAMLAR

edilmelidir: “Bir şeyi diledikmi ona yalnızca ‘ol!’ deriz, o da hemen oluverir.”⁸²; “Rabbiniz o Allah’tır ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı; sonra Arş’a istivâ etti. Onu durmadan kovalayan gündüze geceyi O bürüyüp örter. Güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğdiren O’dur. İyi bilin ki, yaratmak da emretmek de yalnız O’nundur. Âlemlerin Rabbi olan Allah’ın şânı ne yücedir.”⁸³; “Şüphesiz Allah taneleri/tohumu ve çekirdekleri yarandır. Ölüden diriye O çıkarttı. Diriden ölüyü de çıkaran O’dur. İşte bunları yapan Allah’tır. Nasıl olur da O’nun gösterdiği yoldan döndürülürsünüz?”⁸⁴

Allah’ın yaratıcılığı, insanın hayatını düzenlemek yetkisinin de O’na ait olduğu gerçeği anlaşılın diye vurgulanmaya devam edildikten sonra şöyle buyurulmaktadır: “Gökleri ve yeri yoktan var eden O’dur. O’nun bir eşi yokken, nasıl bir evlâdı olabilir? Her şeyi O yaratmıştır. Her şeyi hakkıyla bilen O’dur. İşte bunları yaratan Rabbiniz Allah; O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O, her şeyi yaratandır. O halde yalnız O’na ibâdet/kulluk edin. O, her şey üzerinde gözeticidir.”⁸⁵

İşte bu gerçek, mutlak olarak Allah’a ibâdete, Allah’ı tevhide/birlemeğe götürür ve Allah’tan başkasının insan hayatını herhangibir yönüyle düzenlemek yetkisini tanımak demek olan şirkin ya da mutlak olarak Allah’ı ve hükümlerini inkâra götüren yolların fitrî ve mantikî olamayacaklarını apaçık bir gerçek olarak gözlerimizin önüne serer: De ki: ‘(düzen, kanun ve dolayısıyla din koyuculuklarını kabul ederek Allah’a koştuğunuz) ortaklarınızdan yaratmayı başlatıp da (öldükten) sonra onu eski haline iâde edecek kimse var mıdır?’ De ki: ‘İlkin yaratıp sonra onu geri iâde edebilen Allah’tır.’ O halde nasıl döndürülüyorsunuz? De ki: ‘Ortaklarınızdan hakkı gösterecek bir kimse var mıdır?’ De ki: ‘Hakkı gösterecek Allah’tır. Acaba doğruya ileten mi uyulmaya daha lâyıktır, yoksa hidâyet verilmedikçe kendi kendine doğru yolu bulamayan mı?’ Ne oluyor size?! Nasıl hükmediyorsunuz?’⁸⁶

3- Yaratan, aynı zamanda yarattığını en iyi bilendir. Dolayısıyla, yarattığı için neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru, neyin yanlış, neyin faydalı, neyin zararlı olduğunu bilendir. “De ki: ‘Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı?’”⁸⁷; “Hiç, yaratan bilmez mi? (Elbette bilir; Çünkü:) O, latîf (ilmi eşyanın gerçeğini kuşatan)dir, her şeyden haberdardır.”⁸⁸

82] 27/Neml, 40

83] 7/A’râf, 54

84] 6/En’âm, 95

85] 6/En’âm, 101-102

86] 10/Yûnus, 34-35

87] 2/Bakara, 140

88] 67/Mülk, 13

insan, yeterli bilgiye sahip olmadığından hayır ile şerri tesbitte yanılabilir: *"Bazen hoşlanmadığınız bir şey size hayırlı olur; Hoşlandığınız bir şey de hakkınızda şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz."*⁸⁹

4- Allah'ın gösterdiği yol, hak ve hidâyettir. Bunun karşısında zan vardır, hevâ vardır. Bunların herhangi birisi ise, insanı dünyada ve âhirette mutluluğa ulaştırabilecek çözümü teklif edemezler: *"Eğer senin çağrına uymazlarsa, bil ki: Onlar ancak hevâlarına uymaktadırlar. Allah'tan bir hidâyet olmayarak hevâsına uyandan daha sapık kim olabilir?"*⁹⁰; *"Eğer hak, hevâlarına uysaydı, göklerle yer ve içlerinde olanların düzenleri bozulurdu."*⁹¹; *"Onlar ancak zanna ve nefislerinin hevâlarına uyarlar."*⁹² *"Hâlbuki onların, bunun hakkında bir bilgileri de yok. Onlar, ancak zanna uyarlar. Zan ise, haktan bir şey ifade etmez."*⁹³

5- O halde insanın önünde tek bir yol kalmaktadır. O da, Allah'ın hükümlerine teslim olmak, O'ndan sâdık haberi getiren rasullerin izinden gitmek: *"Eğer herhangi bir şeyde çekişirseniz, onu Allah'a ve Rasûlüne döndürün."*⁹⁴; *"Rabbine yemin olsun, onlar, aralarında anlaşmazlığa düştükleri meselelerde senin hükmüne başvurup sonra da verdiği hükümden dolayı içlerinde herhangi bir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."*⁹⁵

Görüldüğü gibi, Allah'ın dinine teslim olmak, insanın önündeki tek çıkar yoldur. Bu dine teslim olmak, hem insan fıtratının bir gereğidir, hem de insanın çevresini saran kâinatla, hemcinsleriyle âhenk içerisinde yaşamasının da bir gereğidir. İnsan, kâinatın bir yaratıcısı olduğunu bilmek noktasına gelip durmamalı, gerçek yaratıcının hüküm ve kanunlarına, düzen ve değerlerine de iman etmeli, tâvîzsiz bir şekilde bağlanabilmelidir. İşte o zaman insan bâtil dinlerin çıkmazlarından, problemlerinden, şikâyetlerinden kurtulabilmek imkânını yakalayabilir.

Yüce Allah, peygamberler gönderip beraberlerinde kitaplar indirmesinin sebebinin, hükmetmek olduğunu açıklamaktadır: *"Herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, onun hakkın da hüküm vermek (yetkisi), Allah'ındır. İşte bu (hâkimiyet sahibi) Allah, benim Rabbimdir. Ben yalnız O'na tevekkül ettim ve ben yalnız O'na*

89] 2/Bakara, 216

90] 28/Kasas, 50

91] 23/Mü'minûn, 71

92] 53/Necm, 23

93] 53/Necm, 28

94] 4/Nisâ, 59

95] 4/Nisâ, 65

dönerim.”⁹⁶ Hz. Yusuf (a.s.) da şöyle demiştir: “Ey zindan arkadaşlarım, darmadağınık birçok (düzme) rabler mi hayırlıdır, yoksa kakhâr olan bir ve tek Allah mı? Sizin O’nu bırakıp da taptıklarınız kendinizin ve babalarınızın adlandırdığı ve haklarında Allah’ın hiçbir delil indirmedığı birtakım (abes) isimlerden başkası değildir. Hüküm, sadece Allah’ındır. O kendisinden başkasına ibâdet etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru din, işte budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”⁹⁷

Demek ki, hüküm (hâkimiyet, egemenlik, anlaşmazlık konularında son sözü söylemek yetkisi) yalnız Allah’ındır. Rasulleri ise O’ndan aldıklarını tebliğ ederler. Onların tebliğ ettikleri hüküm, Allah’ın hükmü demektir. Onların emirleri, Allah’ın emri; onlara itaat, Allah’a itaatti.⁹⁸ O halde bütün insanlar Allah’ın rasûlünün hükmüne başvurmakla yükümlüdür. O, peygamberlerin sonuncusudur. Allah’ın en değerli yaratığıdır. İster ilim adamı, ister yönetici olsun, ister şeyh, ister başka bir kimse olsun, hiçbir kimse, hiçbir şeyde O’nun hükmünün dışına çıkamaz; hükmünü kabul etmeyip çıktığında müslüman kalamaz.

Yüce Allah, bütün peygamberlerin dinlerinin bir olduğunu açıklamaktadır: “O, ‘dini dosdoğru uygulayın, onda ayrılığa düşmeyin’ diye, dinden sana vahyettiğimizi, İbrâhim, Mûsâ ve İsa’ya tavsiye ettiğimizi size şeriat/hukuk düzeni yaptı. Fakat kendilerini çağırdığın bu nizam, Allah’a şirk/ortak koşanlara ağır geldi. Allah, dilediğini kendisine seçer ve kendisine yöneleni de doğru yola iletir.”⁹⁹ Evet, tüm peygamberlerin dini birdir. O da İslâm’dır. Bütün peygamberler müslümandır, mü’mindir. Nitekim bu gerçeği Yüce Allah, Kur’an’ın değişik yerlerinde dile getirir. Allah’ın; peygamberleri göndermekten ve kitaplar indirmekten maksadı, “din”in bütünüyle Allah’ın olmasıdır. Yani, insanların hem inanç, hem de hayat ve hukuk düzenlerinde Allah’ın hükümlerine uymasındır.

Şer’î hükümler, farklılık gösterse bile, peygamberlerin getirdiği din birdir. “Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimize bir sor: ‘Rahman’dan başka ibâdet edilecek tanrılar kılınmış mıyız?’”¹⁰⁰; “Andolsun ki Biz her ümmete: ‘Allah’a ibâdet edin ve tâğuttan sakının’ diye tebliğ yapması için bir peygamber gönderdik.”¹⁰¹ Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu gerçeği şöylece dile getirmektedir: “Biz peygamberler

96] 42/Şûrâ, 10

97] 12/Yusuf, 39/40

98] 4/Nisâ, 64-65

99] 42/Şûrâ, 13

100] 43/Zuhruf, 45

101] 16/Nahl, 36.

topluluğunun dini birdir; baba bir kardeşler gibiyiz.” ¹⁰²

Bütün peygamberlerin dinleri bir olduğu gibi, gönderilme maksadı da birdir. O da: Âyetlerden açıkça anlaşıldığı gibi, Allah'ın hükümlerine teslimiyet ve bağlılık, Allah'ın dinine ve hükümlerine alternatif gösterme gafletine düşmemek, yani tâğuttan, tâğûtî hükümlere uymaktan uzak kalmak, bunları insanlara tebliğ etmektir. Bundan dolayı, insanoğlu huzur ve rahatını temin için Allah'ın nizamını bizzat yaşamaktan, hayatını O'nun nizamına uydurmaktan, toplum düzenini Allah nizamına tâbi kılmaktan başka bir tarafa yönelmemelidir. İnsan, kendi başına bir nizam kuramaz; kurduğu takdirde mutlaka Allah'ın kâinatta cârî olan kanunları ile çatışacaktır. O zaman, insanoğlu ezilmeye mahkûmdur.

Bugün beşeriyet acı bir boşluğun azabı içinde kıvranıp duruyorsa bu, ruhlardan iman hakikatinin silinmesinden ve beşer hayatının Allah'ın nizamından mahrum kalmasındandır. Allah'ın yegâne nizamını ve biricik dinini hakikaten bilen, Allah nizamını taşıyıp tebliğ vazifesiyle mükellef kılınan şerefli kafiye, yüce ve temiz insanları bilen hakiki ümmet... *“Allah'ın dininden başkasını mı arzu ediyorlar? Hâlbuki yerde ve gökte olanlar, İster istemez O'na teslim olmuşlardır. Ve O'na döndürüleceklerdir. Kim İslâm'dan başka bir din arzu ederse, ondan asla kabul olunmayacaktır. Ve o, âhirette hüsrâna uğrayanlardır.”* ¹⁰³

Kur'an'a göre “din”, ne Auguste Comte'un söylediği gibi pozitivist devir öncesinin zamanı geçmiş bir kalıntısıdır, ne marksizmin ileri sürdüğü gibi bir “üstyapı” kurumudur, ne medeniyetçi tarih görüşünün ileri sürdüğü gibi medeniyeti meydana getiren unsurlardan birisidir ve ne de nasyonalist düşüncelerin görmek istediği gibi mileti (ulusu) meydana getiren unsurlardan birisidir. Kısaca “din”e ikinci ya da daha sonra gelen bir unsur gözüyle bakan bütün yaklaşımları Kur'ân-ı Kerim reddetmektedir. Kur'ân-ı Kerim'in bizlere sunduğuna göre din, beşer hayatının birinci ve hatta biricik faktörü ve etkenidir. Medeniyetin sosyal, ekonomik, fikrî, itikadî ve siyasal tutum ve seyrini belirleyen “din”dir.

Durum böyle olduğuna göre geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanların önünde izlemeleri, uymaları, bağlanmaları gereken tek din, İslâm'dan başkası olamaz. Çünkü kâmil din odur, Allah tarafından kabul edilecek din odur, âhirette zarara uğramaktan kurtaracak din yine odur. ¹⁰⁴

102] Buhârî, Enbiyâ 48; Müslim, Fezâil 145

103] 3/Âl-i İmrân, 83-85

104] M. Beşir Eryarsoy, Şamil İslâm Ansiklopedisi, c. 1, s. 399-401

Dinin Gerekliliği

Yapılan çok yönlü araştırmalar da göstermektedir ki, insanlığın yaratılışından günümüze kadar, dinden uzak toplumların varlığına şahit olunmamıştır. Din fikri insanla beraber var olmuş ve onunla birlikte yaşayacaktır. İnsan, fizikî ve ruhî yapısı itibarıyla dine muhtaçtır. Fiziksel varlığının devamı için nasıl ki, yeme içmeye, giyime, korunmaya, barınmaya muhtaçtır; Manevî varlığının devamı için de dinî prensiplere muhtaçtır. Sadece maddî ihtiyaçlarını düşünen insanlar, hasta ve dengesiz tiplerdir, zayıf karakterli kimselerdir.

Din ve Bilim

Bu konuyu açıklamadan önce ilmin Allah'ın sıfatı olduğunu belirtelim.

İslâm dininin geçmişten günümüze kadar ilimle hiçbir meselesi/problemi olmamıştır. İlim ve din çatışması Hristiyan Avrupanın sorunu olmuştur.

İslâm inancına göre üç çeşit kitap vardır:

1) Kur'ân-ı Kerim (Vahiy): Bu kitaptan doğan ilimler; Tefsir, Hadis, Fıkıh, Akaid, Kıraat, Tecvid vs.

2) Kâinat: Bu kitaptan doğan ilimler; Fizik, Kimya, Matematik, Biyoloji, Astronomi, Botanik, Coğrafya, Mühendislik bilimleri vs.

3) İnsan: Bu kitaptan doğan ilimler; Tıp, Psikoloji, Sosyoloji, Tarih, Antropoloji vs.

Buna göre İslâm'da din ilmi, din dışı ilim diye bir ayrım sözü konusu değildir. Yani bazı ilimler kutsal, bazıları ikinci, üçüncü... sınıf ilimler şeklinde bir ayrım yoktur. Kur'an tüm kâinatı ve insanı âyetler topluluğu olarak görür. Bu âyetlerin tümünü inceleme görevini insana yükler. İnsanın kendini ve kâinatı anlamaya çalışması sonucu ortaya çıkan ilimler ile, Kur'an'ı anlamaya çalışması sonucu ortaya çıkan ilimler arasında fark yoktur. Tüm ilimler, âyetleri anlamaya çalışmak sûretiyle Allah'a yöneliştir. Bu yüzden tüm ilimler değerli ve tüm âlimler hürmete layıktır.

Tabiatı, insanı ve Kur'an'ı anlamaya dönük ilimler bir arada yürütülmelidir. Bunlardan birine ağırlık verilip diğerleri ihmal edilirse, insanın ve tabiatın dengesi bozulur. Günümüzde yaşandığı gibi insanlığı türlü felâketlere sürükler. Bu günkü modern dünyayı kuranlar, Kur'an'ı dışladıkları için insanlığı felâkete sürüklemişlerdir.

Kur'an bize en küçük böceklerden en büyük hayvanlara, bir sinek kanadından okyanuslara kadar, denizler, göller, yağmur, güneş, bulut, rüzgâr, bitkiler, gece ve gündüz, kısacası yeryüzünden gökyüzüne her zerrenin ve kürrenin bir âyet, Allah'a götüren bir işaret olduğunu söylüyor.

Kur'ân-ı Kerim'de sûreleri oluşturan bölümlere de âyet denir. Tüm bu âyetlerin anlaşılmasına dönük ilimler ve âlimler değerlidir. Zaten ilim demek, âyetlerin anlaşılması demektir. Bir şartla ki, bu ilimler insanlığın faydasına hizmet etmeli, âlimler, bilginler de iman sahibi olmalıdır. *"Kesin olarak inananlara, yeryüzünde ve kendi içinizde Allah'ın varlığına nice deliller vardır; görmez misiniz?"* ¹⁰⁵; *"O'nun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rabbinin her şeye şâhit olması yetmez mi?"* ¹⁰⁶

Din, maddî âlemden daha çok, maddî âlemin dışında kalan, ölçülebilme, gözlenebilme özelliği olmayan bir âleme, kâinatı yaratan, şekillendiren bir varlığa olan inançtır. Din bu âlem ve diğer âlem hakkında bilgi verir. İnsanların bu dünyada nasıl yaşaması gerektiğini açıklar. Bilim ise, ölçülebilme ve gözlenebilme özelliği olan bu âleme dayanır. Kâinattaki düzeni ve bu düzenin uyduğu kuralları araştırır, keşfeder ve aralarındaki çeşitli ilişkileri ortaya çıkarır.

Bilim elde edebilmek için, a) Bu âlemin bizden bağımsız olarak var olduğuna, b) Bu âlemden bilgi elde etmenin mümkün olduğuna, c) Bu âlemin anlaşılabilir olduğuna inanmak gerekir.

Burada şu hususa dikkat etmek gerekir. Din ve ilim insanın dışında ve insandan bağımsızdır. İnsan bunları icad edemez. Sadece keşfeder veya idrâk eder. Bunların yerine kendi hevâ ve hevesine uygun yeni şeyler koyamaz. Böyle yaptığını zannetse bile sadece kendi dışında var olan bu olayları ortaya çıkarmış olur.

Ayrıca kendisinden bağımsız olan, yerçekimi yasasını, sofra tuzunun formülünü, güneş sisteminin işleyişini, kendi yaratılış kanununu değiştirmek veya peygamberliği, günlük namazların sayısını beşten altıya çıkarmak ya da dörde indirmek vs. mümkün değildir. Tüm bu ve benzeri yasalar referandum yolu ile değiştirilemez. Çünkü ilimde ve dinde demokrasi olmaz. Her ikisi de insandan bağımsızdır.

105] 51/Zâriyât, 20-21

106] 41/Fussilet, 53

Gerçek ilim adamları, dinin ve ilmin yasalarını, bunların özelliklerini, bunlar arasındaki ilişkileri anlamaya ve idrâk etmeye çalışan ve sonuçta Allah'ı bulanlardır.

Dinlerin Tasnifi

Dinlerin Çeşitleri: İslâm'a göre dinler üçe ayrılır:

1- Hak Din (İslâm Dini),

2- Muharref Dinler,

3- Bâtıl Dinler.

Hak Din

Allah katında geçerli din yalnızca İslâm'dır.¹⁰⁷ *"Kim İslâm'dan başka din ararsa, ondan asla kabul olunmaz ve o, âhirette zarara uğrayanlardan olur."*¹⁰⁸ Denilebilir ki, yukarıda tanımlanan 'din'in ölçülerine yalnızca İslâm uymaktadır. Öyleyse yalnızca İslâm, "din"dir. Diğerlerine din değil, ideoloji ya da başka bir şey dememiz gerekmez mi?

Hak din tanımına elbette yalnızca Allah'ın fıtrat dini dediği İslâm uymaktadır. Ancak 'din' olayının tanımına ve kapsamına bakarsak ve yine Kur'an'ın hemen yukarıda andığımız iki âyetini hatırlarsak, İslâm'dan başka dinlerin de olduğunu ve bunları Rabbimizin reddettiğini görürüz. Yine şu âyet de oldukça dikkat çekicidir: *"Müşrikler istemese de O dini (İslâm'ı) bütün dinlere üstün kılmak için peygamberini hidâyetle ve hak dinle gönderen O'dur."*¹¹⁰ Dikkat edilirse burada hak din tekil olarak, diğer dinler tâbiri ise çoğul olarak kullanılmaktadır.

Bütün peygamberler yalnızca hak din olan İslâm'ı tebliğ etmişlerdi.¹¹¹ Peygamberimiz, bütün peygamberlerin dininin bir olduğunu ve hepsinin baba bir, kardeş gibi olduklarını haber veriyor.¹¹²

Hak Din, Allah tarafından peygamberler aracılığıyla insanlara bildirilen, hiç bir değişikliğe uğramadan ve bozulmadan günümüze kadar gelen hayat şeklidir. Bu din, yani hayat şekli; inancı, dünya görüşünü, davranış ve eylem biçimini, Allah'a karşı görevleri,

107] 3/Âl-i İmrân, 19

108] 3/Âl-i İmrân, 85

109] 30/Rûm, 30

110] 9/Tevbe, 33

111] 42/Şûrâ, 13; 43/Zuhruf, 45; 2/Bakara, 133 vd.

112] Müslim, Fezâil 40, hadis no: 2365, 4/1837

ibâdet anlayışını, insanlara ve tüm yaratıklara karşı muâmeleyi, kanunları ve cezaları içermektedir. İşte, bütün peygamberlere Allah'ın gönderdiği din, İslâm Dini'dir. Hak din, peygamberlere günün şartlarına göre şeriatları farklı olarak gelmiştir. Akide (inanç) ise, bütün peygamberlerde aynıdır.

Hak Dinin Genel Özellikleri Şunlardır:

Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara tebliğ eden ve nasıl uygulanacağını gösteren peygamberler vardır.

Her peygamberin, ya kendisine verilen suhuf (sayfalar -küçük kitap-) veya kitabı vardır. Ya da kendinden önceki peygambere inen henüz bozulmamış kitabın hükümlerini tatbik eder.

Allah'a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, âhirete inanç vardır.

Akla, bilime ve ilmî gelişmelere aykırı hiçbir şey yoktur.

"Allah katında din, ancak İslâm'dır." ¹¹³ İslâm dininde, ilâhî düzen ve ulûhiyet tektir. O yüzden kulluk da tek yeredir. Bu ulûhiyete teslim olduktan sonra, insanoğlunun ne ruhunda, ne de dış hayatında Allah'ın hükümlerinden/egemenliğinden başka bir şeyin eseri kalmaz. Ulûhiyet tektir, öyleyse yönelecek tek bir cihet vardır, tek bir akîde vardır: Allah'ın rızâsına uygun olarak kullarından kabul ettiği akîde/inanç, yani açık, berrak ve hâlis tevhid akîdesi ki, o da Allah indinde din olan İslâm'dır.

O İslâm ki, yalnız dâvâ, yalnız dirâyet, yalnız dille ifade edilen söz, yalnız kalpte cereyan eden tasavvur, yalnız şahısların namazda, hacda, oruçta edâ ettikleri vecibelerden ibâret değildir. İslâm, teslimiyettir, itaat ve bağlılıktır, Allah'ın kitabının kulların hayatına hâkim olmasıdır. Bugün "biz de müslümanız!" deyip de Allah'ın kitabı ile hükmetmeye çağırıldıkları zaman ondan yüz çevirip arkalarını dönenler de ehl-i kitaba benzemektedirler. Zira onlar da dini insanların günlük hayatına, ekonomik, sosyal, hatta âilevî ilişkilerine sokmayı lüzumsuz sayarlar. Bunlar, ileri sürdükleri bu iddialar ile birlikte müslüman olduklarını söylemekten de geri kalmazlar. Hiçbir dinî esasa dayanmayan bu gaflet ile ehl-i kitabın ileri sürdüğü zan ve iddiaların farkı yoktur. Her iki grup da dinî esaslardan sıyrılmakta farksızdırlar.

Hâlbuki bu dinin birtakım ayırıcı özellikleri vardır ki, onlar olmayınca hak din de olmaz: Allah'ın şeriatına itaat, Allah'ın

113] 3/Âl-i İmrân, 19.

Rasûlü'ne uyma, Kitabullah'ın ahkâmına teslimiyet. İşte, tevhid akîdesinin gerçeği bunlardır. Ayrıca din, beşer hayatının tanzimi için teşrîî kanunları da içerir. Dinin gayesi, sadece ahlâkı güzel-leştirmekten, vicdânî şuuru uyandırmaktan, inanç ve ibâdetten ibâret değildir. Böyle bir din olamaz.

Din, Allah'ın insanoğlu için tesbit ettiği bir hayat programıdır, insan hayatını yaratıcının yoluna bağlayan ve Allah'ın kudret eliyle çizilen bir hayat nizamıdır. Allah'ın dinine iman eden müs-lüman, Allah'tan bu dinin şahitliğini talep eder. İnsan, bu dine, insanların açıkça göreceği ve onlara güzel bir örnek teşkil edecek tarzda hakkıyla bağlanmalıdır. Kâinatta mevcut olan diğer bütün düzenlere ve teşkilatlara/kurumlara karşı bu dinin üstünlüğüne ve yüceliğine iman etmeli, kendi nefsin, mesleğini ve hayatını canlı bir şekilde Allah'ın çizdiği bu programa tahsis etmelidir. On-lar, toplum ve ferdin dayanağını Allah'ın kudret elinden çıkan o yüce programa oturtmayıp, böyle bir toplum meydana getirme-dikçe şahit olamazlar.

Mü'minler, ilâhî programı tahakkuk ettirmeye mecburdurlar. İşte bu, Allah yolunda ölümün, yani ilâhî dinin ortaya koyduğu ve bizzat yaşamaktan daha hayırlı kabul ettiği şehâdetin ta kendisi-dir. Müslüman olduğunu iddia eden her insan üzerine, *"Bizi şahit olanlarla beraber yaz"*¹¹⁴ niyâzı, Allah ile akdedilen bir bey'attır. Her mü'min, dinî bir hayatın ihyâsı ve toplumun huzur ve refahı arzu-suyla bu ilâhî nizamı gerçekleştirmek için cihad etmek zorundadır. Bunu yapmıyorsa ya şehâdetinde yalancıdır veya bu dinin gâye edindiği şehâdetin zıddını yapmak gayretindedir. Mü'min olduk-larını iddia ettikleri halde, insanları Allah'ın dininden uzaklaştı-ranların ise vay haline!

İşte, bütün bu mânâlarla İslâm Allah katında yegâne dindir. Bütün peygamberlerin Allah'tan getirmiş oldukları en üstün ni-zamdır. Yüce Allah, insanları kullara kulluktan/ibâdetten kurtar-ıp Allah'a ibâdet ettirmek için peygamberleri vâsıtasıyla bu dini göndermiştir. Allah şahittir ki, bundan yüz çevirenler müslüman değildirler.

Hiç şüphe yok ki Allah'ın dini tektir. Bütün peygamberler o dini getirmişlerdir. İslâm'a sırt çevirenler, bütün peygamberlere ve onların getirdikleri dine sırt çevirmekte ve Allah'ın ahidlerinin bü-tününe ihânet etmiş olmaktadırlar. İslâm -ki, yeryüzünde Allah'ın tek nizâmıdır- mevcûdâtın temel kanunudur. Varlıklar dünyasında

114] 3/Âl-i İmrân, 53

bütün canlıların dini aslında İslâm'dır.

Muharref Dinler

Muharref dinler, tahrif edilmiş, bozulmuş dinler demektir. Allah'ın gönderdiği İslâm Dini'nin atmalar ve katmalarla değiştirilmiş şeklidir. Yahudilik ve Hristiyanlık muharref dinlerdir.

Dinleri bozmanın amacı: İnsanlar zamanla Allah'ın yolundan sapmış, tatmin olmak bilmeyen arzu ve isteklerini gerçekleştirmek isteyince de, Allah'ın insanlar arasında dengeyi ve huzuru sağlamak için gönderdiği din, kendilerine mâni olmuştur. Bu engeli ortadan kaldırmak için de iki seçenek vardır: a) Allah düşüncesini ve inancını reddederek, Allah'a dayalı bir dini de ortadan kaldırmak. b) Allah'ın gönderdiği dinin, kendi arzu ve istekleriyle çelişen, kendi çıkarlarına müsaade etmeyen kurallarını değiştirmek.

Din düşüncesinin reddedilmesi işlerine gelmeyen veya toptan reddetmenin mümkün olmadığını görenler, dinin işlerine gelmeyen yönlerini kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmişlerdir. Böylece hem cahil ve gafil dindarların tepkisinden kurtulmuşlar, hem de değiştirdikleri bu dinleri kendi sömürü düzenlerine koltuk değneği yapmışlardır. Bu tip insanlar, zaman zaman dinî merâsim ve törenlere katılıp kendilerinin de dindar olduklarını, dine karşı olmadıklarını söyleyerek dindar ama cahil kesimin desteğini almaya çalışmışlardır. Kısaca, Allah'ın gönderdiği Hak Din'in bazıları tarafından kendi çıkarları doğrultusunda değiştirilip Allah'ın dini imiş gibi sunulduğu dinlere muharref dinler denir.

Bâtıl Dinler (Uydurma Dinler)

İnsanların İslâm'ın dışında tarih boyunca kendi kafalarından uydurdukları bütün dinlerin genel adı, bâtıl dindir. Hak din bir tanedir, ama bâtıl dinler sayısızdır. Bâtıl dinler, insanlar tarafından konulan hayat şekilleridir. Kanun ve kuralların Allah'a dayanmadığı sistem ve nizamların tümü bu gruptandır. Puta tapıcılık, Mecusilik, Budizm gibi hayat şekilleri, eski zamanlardan beri görülen bâtıl dinlerdendir. Kapitalizm, komünizm, sosyalizm, materyalizm, faşizm, Kemalizm, laiklik gibi ideolojiler ve tüm beşerî düzenler günümüzdeki bâtıl dinlerdir.

Bâtıl dinler, Allah (c.c.) tarafından kabul edilmediği gibi; onlar, ne insanın yaratılış sebebine cevap verebilirler, ne dünyadaki huzuru sağlayabilirler, ne adâleti yerine getirebilirler, ne de âhiret kurtuluşuna götürebilirler. Çünkü hepsi de insan hevâsının ürünüdür. Hepsi de hak din olan İslâm'a karşı olmak üzere ortaya

atılmışlardır. İnsanlara din gönderme hakkı yalnızca onları yaratan Rabb'in hakkıdır. Allah'a rağmen insanlara din teklif edenler, uydurdukları ilkeleri din haline getirip insanları onlara itaate zorlayanlar, Firavun tipli azgın tâğutlardır. Allah (c.c.) ise, bütün zamanların insanlarına, 'tâğuta kulluktan kaçın, Bana ibâdet edin' buyurmaktadır. ¹¹⁵

Muharref (bozulmuş) dinleri anlatırken, vahye dayalı dinin, birtakım maddecilerin işine mâni olduğu için, onların dini bozduklarını, değişikliğe uğrattıklarını görmüştük. Burada da aynı amaç söz konusudur. Uydurulan bu dinler, insanları ezip sömürmüşler, yaratılışlarının zıddına yaşamaya mecbur etmişlerdir. İnsanlık bu dinlerde, ezen ve ezilen, sömüren ve sömürülen, şımarıp büyükle-nen ve şahsiyeti elinden alınıp köleleştirilen diye ikiye ayrılmıştır. Ama hep sömürülen, ezilen ve köleleştirilen kesim çoğunlukta olmuştur. Kısacası, bu dinler azınlıktaki grubun arzularını gerçekleştiren, onların hevâ ve heveslerini tatmin aracı olmuştur. ¹¹⁶

İnsanlar, zulmün ve sömürünün farkına varıp patlama noktasına geldiklerinde, müstekbirler, insanlara yepyeni hayat şekilleri (dinler) sunmuşlardır. Bu tiplerin ortak vasıfları İslam'a düşmanlık olduğundan, Hak Din'i tebliğ edenleri fitneci, fesatçı, düzeni bozan anarşistler olarak tanıtmaya çalışmışlar; kendilerini ise ıslah edici olarak göstermişlerdir. ¹¹⁷

Geçmişte olduğu gibi zamanımızda da insanlara yeni yeni dinler (ideolojiler) ileri sürülmüş, bu dinler belirli zamanlarda insanların hayatlarına hâkim olmuştur. Fakat bu dinler, kendi bağlılarını bile mutlu edemediği, onlara özgürlük, hak ve adâlet veremediği gibi; insanların çoğunluğunu şeytanın ve bir avuç azınlığın kulu, kölesi yapmıştır.

Kuvvetlinin zayıfı ezmesine, sömürmesine dayanan bu uydurma dinler bugün birer birer çökmekte, insanlık, yaratılışına uygun olan dini aramaktadır. Kapitalizme ve faşizme alternatif olarak ortaya çıkan komünizm ve sosyalizm gibi dinler (ki bunlar dinsizlik dinidir) 70 senede çökerek, kendi bağlıları tarafından tarihin çöplüğüne atılmışlardır. Bazıları, kendi elleriyle yaptıkları dinlerini yine kendi elleriyle yıkıp yeni yeni dinler edinmektedir. Bir zamanlar elleriyle yaptıkları ve sonra taptıkları heykelleri, putları atacak çöplük arayan insanlar, kırdıkları putların yerine yenisini

115] 16/Nahl, 36

116] Adlarına çoğunluk rejimi denen demokrasi ve benzeri hayat şekillerinde de durum farklı değildir.

117] Bk. 2/Bakara, 11-12 ve 40/Mü'min, 26

koymayı daha ne zamana kadar sürdürecektir?

Bir hayat şekli, bir dünya görüşü, bir yol, bir yaşam tarzı olarak ifade ettiğimiz şeyin en kısa adı "din"dir. Din kavramı, bütün bunları kuşatmaktadır. Herhangi bir toplumun, cemaatin veya bir ferdin dünya görüşü, gittiği yol ve yaşam tarzı Allah'ın hükümlerine göre belirleniyor, bu ilâhî hükümlere göre şekil alıyor ise, bu toplum, bu cemaat veya bu fert İslâm dini üzeredir.

İslâm'ın hâkim olduğu ülkede, İslâm'ın sosyal ve ekonomik adâleti her şeyi kuşatır. Allah'ın râzı olacağı dini, yani İslâm'ı yaşayan toplumlarda, Allah'ın hükümleri karşısında herkes eşittir. Bu hükümlerden muaf tutulan, bu hükümler karşısında ayrıcalıklı veya dokunulmaz olan sınıflar yoktur.

Peki, bu eşitlikten, bu adâletten, bu hükümlerden herkes memnun mudur? Elbette ki değildir! Dinî otorite veya siyasî iktidar adına insanları ezmek, insanları sömürmek isteyen müstekbirler, bu durumdan hiç memnun olmazlar. Çünkü yürürlükte olan ilâhî hükümlere göre insanları aldatmaları, insanları ezmeleri, insanları sömürmeleri mümkün değildir. Bu durumda yapacakları iş, kendi çıkar ve menfaatlerine dokunan ilâhî hükümleri te'vil veya tahrif etmek ve bununla da yetinmeyip, ilâhî hükümleri rafa kaldırarak, insanların yaşam şeklini belirleyecek yeni hükümler, yeni kurallar koyup uygulamaktır.

İnsanların yaşam şeklini belirleyecek yeni hükümler, yeni kurallar koyup uygulamak! Bu ne demektir? Bu, en açık ifadesiyle, yeni bir din ortaya koymaktır. Çünkü din gerçeği, insanların yaşam şeklini, hayat nizamını belirleyen hükümler manzûmesi olduğundan; İslâm'ın hükümlerini reddedip, bu ilâhî hükümlere zıt hükümler koymak; İslâm'ı beğenmeyip, İslâm'ı reddedip yeni bir din oluşturmaktır.

Tarihin her döneminde bunun açık örnekleriyle karşılaşırız. Zaten Allah (c.c.)'ın muayyen zamanlarda peygamberler göndermesinin nedeni de, insanların hak dinden sapmaları, hak dini tahrif etmeleri, dinlerini parçalara ayırmaları ve yeni yeni dinler türetmeleridir. Yoksa onlar kendilerine gönderilen hak din üzereyken, Allah (c.c.) "biraz da bu dini yaşayın!" diyerek, farklı farklı dinler göndermiş değildir! İşte insanların, hak dini tahrif ederek veya parçalara ayırarak ya da hayat şeklini belirleyecek hükümler, kanunlar koyarak ortaya çıkardıkları bütün bu dinler, hak olan İslâm gerçeğine göre bâtil dinlerdir. Bunların adına bilimsel çevrelerce değişik izm'ler, değişik ideolojiler denilse de, İslâm'a göre bunlar birer dindir; bâtil dindir.

Fakat ne gariptir ki, insanlara “din” denilince, her nedense sadece âhiretle ilgili meseleleri dikkate alan, metafizik konularla alâkalı görüşler akla gelmektedir. Nitekim kaynağı itibarıyla semavi olan Yahudiliğe, Hristiyanlığa veya İslâm’a “din” dedikleri halde, değişik dünya görüşlerinin ve ideolojilerin de “din” olduğunu dikkatlerden kaçırmaktadırlar. İnsanlar için düşünce ve yaşantılarının temelini oluşturan her sistem, inanç veya felsefe din ismini almasa dahi, gerçekte birer dindirler.

Dolayısıyla, dini olmayan hiç kimse yoktur. Çünkü herkesin bir hayat tarzı vardır. Biliyoruz ki, her din bir hayat şekli, bir yaşam nizamıdır. Bu yaşam nizamının içinde âhiretle ilgili boyut olduğu gibi, dünya ile ilgili boyut da bulunmaktadır. Hatta ve hatta dünyevî boyut, pratik düzlemde uhrevî boyuttan çok daha önce gelmektedir. Çünkü uhrevî boyuta yönelmek, meselenin dünyevî boyutu çözümlendikten, daha açık bir ifadeyle kişinin ayakları dünyada yere bastıktan sonra gerçekleşmektedir.

Din kavramının dünyadaki pratiğe önem veren bu genel tanımını dikkate alarak bir değerlendirme yapacak olursak; **insanların hayat şeklini belirleyen her ideoloji, her izm, her dünya görüşü veya yaşam biçimi, Kur’ân-ı Kerim’e göre birer dindir.** Çünkü bütün bunlar dinin yapısında yer alan konulara müdahale etmekte, bu konularda doğru veya yanlış görüşler, hükümler ileri sürmektedirler. Bu ideolojilere “din” denilebilmesi için, kaynağı itibarıyla ilâhî veya beşerî olma şartı yoktur. Meselâ Mekke’li müşrikler kendilerini ilâhî bir dine nisbet etmemelerine rağmen, Kur’ân-ı Kerim onların içinde bulunduğu hayat şekline ve onların tüm yönelişlerine “din” demektedir. *“De ki, ey kâfirler! Ben sizin tapıklarınıza tapmam. Benim taptığıma da siz tapacak değilsiniz. Ben de sizin tapıklarınıza tapacak değilim. Siz de benim taptığıma tapacak değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim bana.”*¹¹⁸

Nitekim aynı örnek Kur’an-ı Kerim’deki Yusuf (a.s.) kıssasında da bulunmakta, Yusuf’un (a.s.) yanında bulunduğu hükümdarın düzenine, yönetim hukukuna “din” denilmektedir. *“İşte Biz Yusuf için böyle bir plan düzenledik. (Yoksa) hükümdarın dininde (hırsıza verilecek cezaya göre) kardeşini (yanında) alıkoymazdı.”*¹¹⁹ Fazlaştırebileceğimiz bu örneklerden de anlaşılacağı gibi, Kur’an-ı Kerim’e göre yegâne din İslâm değildir.

118] 109/Kâfirün, 1 - 6

119] 12/Yûsuf, 76

"Allah katında din, hiç şüphesiz ki İslâm'dır."¹²⁰ âyet-i kerimesini ile-ri sürerek "Allah katında din İslâm'dır. Öyleyse İslâm'dan başka bütün yönelişler, bütün hayat şekilleri, bütün ideolojiler din de-ğildir" demek; bu âyeti, Kur'ân-ı Kerim'e zıt yorumlamak demektir. Bu âyet-i kerimeden anlamamız gereken gerçek; Allah katında geçerli ve makbul olan din, Allah katında hak olan din, sadece ve sadece İslâm'dır.

Kur'ân-ı Kerim'de beyan edilen bu gerçek, insanların İslâm'dan başka dinler üretmeleri, bu dinlere yönelmeleri realitesiyle çatışmaz. İnsanların ürettikleri, insanların ortaya koydukları hayat şekilleri birer din olduğu gibi, semâvî bir dinin insanlar tarafından parçalanıp, tahrif edilen bütün şekilleri de yine bir dindir. Nitekim yukarıda verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı gibi Rab-bımızın kelâmı olan Kur'ân-ı Kerim'de; müşriklerin ve kâfirlerin hayat şekline, hükümdarın yönetim hukukuna, kaynağı itibariyle hak olan dinlerini tahrif eden ehl-i kitabın yaşam biçimine yine "din" denilmektedir.

O halde *İslâm yegâne din değil; yegâne hak dindir*. Kaynağı ve ilk dönemleri itibariyle hak olan Yahudilik ve Hristiyanlık gibi bütün ilâhî dinlerin aslını kendi kapsamına alan ve bunun biricik ifadesi olan İslâm, Allah katında ve biz mü'minler nezdinde yegâne hak dindir. İslâm'ın karşısındaki diğer dinler ise yine birer din olmaları-na rağmen, en genel ifadesiyle bâtıl dinlerdir. Değişik izm'ler, de-ğişik ideolojiler birer dindir; birer dindir ancak, hak din değillerdir. Kimilerimizin aklına şu soru gelebilir: Madem birçok ideolojiler ve birçok izm'ler birer dindir, o halde bunlara neden "din" denilmi-yor da, başka başka isimlerle adlandırılıyor?

Çünkü bilindiği üzere ideolojinin mânâsı, bir yaşam biçimi-ni belirlemeyi amaçlayan ve kendi içinde bağlantısı olan siyasî, iktisadî, sosyal görüşler bütünlüğüdür. İdeolojiye *yüklenen* bu ta-nım, dinin tanımına paralel bir tanımdır. O halde neden bunlara "din" denilmiyor? İşte, dünya müstekbirlerinin kendi koydukları dinlere bilmem ne ideolojisi veya bilmem ne izmi demelerinin ne-denî; yönettikleri halkın iki ayrı din vâkıasıyla, yani din ikilemiyle karşılaşmaması içindir. Çünkü bu müstekbirler halk kitlelerinin din olgusuna karşı tutucu yaklaşımlarını bilmekteler ve halkın tepki göstereceği bir din ikilemi meydana getirmemek için, kendileri-nin ürettikleri veya türettikleri dinlere, bilmem ne ideolojisi veya bilmem ne izmi gibi isimler takmaktadırlar.

Kurtuluşları ancak ve ancak İslâm'da olan insanlara, İslâm'ın karşıtı olarak bir dünya görüşü, bir yaşam tarzı, bir hayat şekli ön-gören her ideoloji, her izm, İslâm'ın karşısında bâtil bir dindir. Bu bâtil dinlere inanmak, bu bâtil dinlerin dünya görüşünü benim-semek ve bu bâtil dinleri yaşamak ile, "benim dinim bu ideoloji veya bu izm'dir" demek arasında hiçbir fark yoktur. *"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, asla ondan kabul edilmez. O, âhirette de kayba uğrayanlardır."*¹²¹

İnsanın dünyadaki tarihi, Âdem (a.s.) ve Havva vâlidemizle başlayan bir tarihtir. Âdem (a.s.) ise, bildiğimiz gibi hem ilk insan ve hem de ilk peygamberdir. Tabii ki peygamberlik görevi, ailesi-ne yönelik bir görevdir. Dolayısıyla dinler tarihinin başlangıcında hak din vardır. İnsanların yaşam biçimini açıklayan ilk din, ilk ni-zam; hak olan din, hak olan nizamdır. Bâtil dinler ise sonradan ortaya çıkan dinlerdir.

Bâtil dinlerin gerçek mimarı, hiç şüphesiz ki şeytandır. Şey-tan, bâtil dinleri ihdas etmek için kendi dostlarına vesveselerle yol gösterirken, hak dinin yapısını dikkate almıştır. Nitekim bâtil dinleri genel olarak inceleyecek olursak, hak dinin iskeletine bâtil ceset giydirildiğini görürüz. Şeytan ve dostları kendi çıkarlarına uygun bâtil dinleri ihdas ederlerken, çoğu zaman hak dinin bazı görüşlerine hiç dokunmamışlardır. Şeytan ve dostlarının çıkarları-na zararlı gözükmediği için müdâhale edilmeyen bu gibi görüşler, hak dinleri tahrif edilen toplumların, kendilerini hâlâ hak dinde sanmalarına ve dolayısıyla bâtil dinlere tepki göstermemelerine neden olmuştur. Oysa şeytan ve dostlarının müdâhale etmedikleri bu gibi görüşler, hak dinin bütünlüğünde anlam ve hikmet kaza-nan görüşlerdir. Hak dinin bütünlüğünden koparılan bu görüşler, ne yazık ki insanları uyarıcı niteliğini yitirip, hâkim otoriteler tara-fından insanları uyutucu bir niteliğe dönüştürülmektedir.

Meselâ küfrî otoriteler tarafından yönetilen, halkında müslü-man olan ülkelerde, tâğutî otoritelerin namazı yasaklamamaları ve bunun da ötesinde bu yönetimlerdeki bazı Firavunların hal-kın karşısına namaz kılıyormuş görüntüleriyle çıkmaları, aldatılan halkın ülkeyi İslâm, yöneticileri de müslüman kabul etmelerine neden olmaktadır. İşte İslâm ülkelerinde müslümanları kötülük-lerden uzaklaştırmak, uyarıcı, arındırıcı ve diriltici bir niteliği olan namaz eylemi, böylesi ülkelerde kendi özünden ve anlamından uzaklaşarak halkların uyutulmasına neden olmaktadır.

121] 3/Âl-i İmrân, 85

Genellikle hak dinin ismini kullanarak veya hak dinle hiçbir ilişkisi yokmuş gibi empoze edilerek yürürlüğe konulan bâtıl dinler, insanların ezilmesine, insanların sömürülmesine neden olmuştur.

Ancak, insanı yaratan Allah, insanları böylesi zulümler, böylesi sömürüler içinde başıboş bırakmamıştır. Peygamberler, insanları içine düştükleri bu zilletten kurtarmak için gönderilmişlerdir. Zamanımızdaki zâlimleri, zamanımızdaki bâtıl dinleri yerle bir etmek ve Allah'ın râzı olacağı İslâm'ı hâkim kılmak için, yeni bir peygambere gerek yoktur. Çünkü Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz'le birlikte gönderilen Rabbânî mesaj, ilk günkü tazeliği ve ilk günkü temizliği ile elimizde bulunmaktadır. İslâm Dini'nin iki temel kaynağının (Kur'an ve sünnet) elimizde bulunması, bütün bâtıl dinler karşısında İslâm dinini yeniden tebliğ ve yeniden ikame edebileceğimizi gösterir.¹²²

Beşerî doktrinler, ideoloji ve düzenler, aslında İslâm'ı mahkûm etmek için gerekçe olarak gösterdikleri "bağnazlık"ların en ileri türlerini sergilemektedirler. Din adına tarih boyunca türlü bağnazlıklarla birçok cinâyetlerin işlendiği doğrudur. Ancak, modern dünyanın çağdaş ve câhilî dinleri olan doktrinler ve "...izm"ler uğruna işlenen cinâyetler, zulümler ve katlıklar, geçmişte işlenen ve "din"i mutlak anlamda itham etmek için araç olarak kullanılan benzeri tutumlardan çok farklı mıdır? Sömürgecilik adına kapitalizmi, emperyalizmi, komünizmi, siyonizmi yerleştirmek ve güçlendirmek için işlenmiş "modern cinâyetler" ve "çağdaş bağnazca tutumlar" mı insanlığa daha büyük darbeler indirmiştir, yoksa genel olarak bütün dinleri ve bu arada da yegâne hak din olan İslâm'ı mücâdelenin dışında tutmak, saf dışı bırakmak maksadıyla özellikle üzerinde durulmak istenen, hak dinden sapma sonucu ortaya çıkan cinâyetler mi?

Bu sözler, bâtıl adına işlenen cinâyetlerin savunması değildir. Anlatılmak istenen şudur: İnsanlık, dini tanımadığını ileri sürerken bile "bir düzene uymak" anlamında bir dine mensupdur. Modern insan da dine karşı çıkarken, kendisi gibi yaratıkların ortaya koymuş olduğu, fakat hiçbir şekilde ona aradığı mutluluğu veremeyen, sağlayamayan insanların kurdukları düzenlere, yani "din"lere bağlanmakta, boyun eğmektedir. Çağdaş dünya dininin ilâhları sermaye patronları, bankerler, sanayiciler, şarkıcılar, artistler, sporcular...dır. Mâbetleri/tapınakları ise bankalar, fabrikalar, stadyumlar, gazinolar...dır. Kullar ise her yere çevrilebilen, istenildiği gibi şartlandırılıp beyinleri yıkanabilen, istenilen şekilde

122] Mehmed Alagaş, Din Gerçeği ve İslâm, s. 27-44

yönlendirilebilen insan yığınlarıdır.

Açıkça anlaşıldığı gibi durum şundan ibârettir: Her bir siyasal, toplumsal, ekonomik düzen, aynı zamanda belli bir hayat görüşünün bir yansıması, bir ifadesidir. Pratiğe yansıyan her bir şekil arkasında, ona o keyfiyeti kazandıran bir inanış, bir düşünüş yatmaktadır. Meselâ materyalizm, eşya ve kâinat hakkındaki belli bir takım görüş ve yaklaşımlara sahiptir. Bu görüş ve yaklaşımlardan hareketle insanlığa sosyal, siyasal ve ekonomik bir düzen teklif etmiştir. Bütün bunlar yanında eşya ve evren hakkındaki yorumlara, dolayısıyla sunduğu düzene “inanılmasını” yani bir inanç olarak algılanmasını sağlamak için de başkalarını iknâ etmeye özel bir çaba harcamaktadır. İşte, aslında insanlığa belli bir hayat ve kâinat anlayışı ve yorumu sunan, bu yolun esası üzere de insanlar arası ilişkileri her türlüyle düzenlemeye çalışan her bir sistem, aynı zamanda bir inanç düzenidir, yani bir “din”dir.

Bu yorum ve açıklamaların, Kur’ân-ı Kerim’in “din” için getirdiği yoruma aykırı olmadığı, aksine tam uygun olduğu rahatlıkla söylenebilir. Dinle ilgili âyet-i kerimeler bunu açıkça ortaya koymaktadır. Yüce Allah, Rasûlü’nü hidâyetle ve diğer bütün dinlerden üstün kılmak üzere “hak din” ile göndermiştir,¹²³ Allah katında yegâne geçerli din İslâm’dır.¹²⁴ İslâm’dan başka bir din arayan kimsenin bu dini, ondan kabul edilmeyecektir ve o, âhirette hüsrâna uğrayanlardan olacaktır.¹²⁵

Bu âyetlerden ve benzerlerinden açıkça anlaşılmaktadır ki, İslâm’ın dışında başka dinler de vardır. Allah katında geçerli olan ve olmayan dinler vardır. İnanılıp uyulduğu takdirde kişiyi kurtuluşa erdiren din vardır, âhirette ziyana uğratacak dinler de vardır. Buna göre, insanların benimsedikleri, inandıkları, düşünüş ve yaşayışlarını hemcinsleriyle ve çevrelerindeki eşya ile bu düşünüş ve inanışlara göre belirledikleri her bir düzen, sistem, ideoloji ve doktrin; adına din denilme bile bir “din”dir. Hatta Allah’a ya da bir veya birçok ilâha inanmaları ya da inanmamaları, bu inançlarını açıklamaları ya da açıklamamaları, bazı davranışlarına “ibâdet” adını verip vermemeleri dahi durumu değiştirmez. Çünkü dinlerde asıl olan bir “inanç düzeni” ile bu düzene göre şekillenen bir hayat anlayışı ya da dünya görüşü ve buna bağlı olarak bir “yaşayış düzeni”nin varlığıdır. Bunun sözkonusu olamayacağı hiçbir “hayat düzeni” bulunmayacağına göre, insanlık için -bu

123] 9/Tevbe, 33; 48/Fetih, 28; 61/Saff, 9

124] 3/Âl-i İmrân, 19

125] 3/Âl-i İmrân, 85

anlamıyla- din dışında kalabilen bir hayat, esasen düşünülemez demektir. Bu gerçek, aynı şekilde İslâm âlimlerinin de gözünden kaçmamıştır. Meselâ Şehristânî, dinleri ve mezhepleri incelediği el-Milel ve'n-Nihal adlı eserinde açıkça şunları söylemektedir:

“Dünyada çeşitli din ve mezhep mensupları ve hevâ ve nihle (fırka, mezhep) sahipleri pek çoktur. Aralarında İslâmî fırkalar da vardır; yahûdi ve hristiyanlar gibi indirilmiş kitapları olduğu kesin olarak bilinenleri de vardır; mecûsiler ile maniheistler gibi kitap indirilmiş olma ihtimali olanlar da vardır; ilk felsefeciler, dehrîler (zamandan başka maddeyi etkileyici bir faktör tanımayan materyalistler), yıldızlara tapanlar, putperestler ve brahmanistler gibi birtakım hüküm, değer ve tanımları olup da Allah’tan indirilmiş bir kitabı olmayanları da vardır.”¹²⁶

Görüldüğü gibi, her bir dünya, hayat ve kâinat görüşü aynı zamanda bir din olarak değerlendirilmiştir ve böyle değerlendirilmelidir. Durum böyle olduğundan dolayı, hatta laik düzenler için bile, din dışı bir hayat mümkün olamaz.

Dinin kavranması için şu soruya cevap verilmelidir: Din, her durumda hayat için kaçınılmaz ise, insanlık için nasıl bir din gereklidir?

İnsanın belli bir yapısının ve bu yapının gerektirdiği türlü ilişkilerinin sözkonusu olduğu herkes tarafından bilinir. İnsanın, görünen ve duyularımızla algılayabildiğimiz maddî yapısının, hatta bu varlığının en küçük diliminde dahi kendisini gösteren, varlığını tartışılmaz ve inkâr edilemez kılan, bunun da ötesinde maddî varlığına egemen olan, ona yön veren bir mânevî varlığının da bulunduğunu görüyoruz. O halde insanlık için mükemmel bir dinin, insanın hem maddî, hem de mânevî yapısını göz önünde bulundurması ve bunların her birisini -ayrı ayrı ve bağımsız parçaları gibi değil- bir bütünün unsurları olarak değerlendirmesi, bütüne yani insana kazandırdıkları âhenk ve dengeye uygun ve o nisbette ele alması gerekmektedir. Dinin bunlardan birini görmezlikten gelmek ya da gerçek önemine uygun bir şekilde hesaba katmamak gibi, insanda ruhî, maddî, tüm ilişkilerinde dengesizlikler doğuracak bir değerlendirme yoluna gitmemelidir. Mükemmel bir din, insanı olduğu gibi ele alan ve bu yapıya uygun bir düzen teklif eden dindir. Gerçek din, insanı kuvvetli olduğu yanlarıyla, zaaflarıyla, üstünlükleriyle, kabiliyetleriyle, imkânlarıyla, kısacası asıl yapısıyla ve fıtratıyla ele alabilen bir dindir.

126] Şehristânî, el-Milel ve'n-Nihal, 1/37

İnsan, tek başına, çevresiyle, hemcinsleriyle herhangi bir ilişkisi bulunmayan, kendi sınırlarını aşmayan bir varlık değildir. Onun için yalnızlık ve çevresini etkilememek diye bir şey düşünülemez. O dünyaya geldiği andan itibaren, çevresindeki hemcinsleriyle eşya ve kâinat ile ilişki halindedir. Bu ilişkilerini kurarken insan çeşitli soru ve sorunlarla karşı karşıya kalır:

-Ben neyim? Kimim? Nereden geldim, nereye gidiyorum? Benim bu kâinat içerisindeki yerim neresidir? Bu evren ile ilişkilerimde uymam gereken ilkeler var mıdır? Yoksa istediğim gibi hareket etmekte serbest miyim? Uymam gereken ilkeler varsa, bunlar neler olabilir? Bunları nasıl öğrenebilir ve tesbit edebilirim? Ailemle içinde yaşadığım toplum ve bütün insanlara karşı sorumluluğum nedir? Onlarla ilişkilerimde bağlı kalmam gereken kurallar var mıdır, varsa nelerdir? Ben onlara, onlar da bana karşı bir haksızlık yaparsa, ya da görevlerimizde kusurumuz olursa buna karşı alınacak tedbirler var mıdır, varsa nelerdir, bu tedbirleri kimler alacak? Kısaca, içinde bulunduğumuz her türlü ilişki nasıl ve kim tarafından belirlenecektir? Bu ilişki türüne uygun bir yapılanma nasıl olabilir? Yani, insanın hem eşya ile ilişkisi, hem de insan olarak ferdi, ailevi, toplumsal, ekonomik, siyasal ve ahlâkî ilişkileri nasıl olmalıdır? Kim tarafından belirlenmelidir? İşte mükemmel bir dinin bu tür sorulara, doğru ve tatmin edici cevaplar vermesi kaçınılmazdır.

İnsanın, kendinden başkaları ile ilişkiler kurduğu âlem, sırf bu görünen dünya değildir. Onda, kendisi gibi eksik olmayan, mükemmel bir varlığa şevk ve ihtiyaç eğilimi vardır ve bu onda fitrîdir. Fıtrata ters, hatta düşman ortam ve düzenlerde yetişen kimselerde dahi fıtratın bu meyli küllendirilebilse bile, tümünden yok edilemez. Peki, insan denen bu varlığı ve kâinatı en mükemmel düzen içerisinde yaratan, fakat kendisinden de bu kâinatı müstağnî kılmayan varlık kimdir? O nasıldır? O'nu tanımanın yolu nedir? O'na karşı görev ve sorumluluklarımız nelerdir? Biz, O'nun için neyin ifadesiyiz? Bizden istekleri var mı? Bize karşı davranışlarının, muâmelesinin esasları nelerdir?

Evet, mükemmel bir dinin, yani insanın hayatına düzen verme iddiasında olan bir sistemin, bu ve benzeri sorulara açık, anlaşılır ve kesin cevaplar vermesi kaçınılmazdır. İnsan, yani selim fıtrata sahip; sapıklığın, isyanın ve günahın kirletmediği fıtrata sahip insan, bu dünya hayatının sınırlılığından, darlığından, yetersizliğinden rahatsız olur. Çünkü insan, hak sahiplerinin her zaman haklarını alamadığını, haksızların, zâlimlerin her zaman uygun şekilde cezalandırılmadıklarını, zaman zaman yaptıklarının yanlarına kâr kalabildiğini görmektedir. Bu böyle ise, âdil ve hakkaniyete

bağlı kalmanın faydası nedir? İnsanın bazen öyle emelleri olur ki, kendisinin hatta neslinin ömrü bunları gerçekleştirmeye yeterli olmayabilir. Meselâ, yeryüzünde gerçek bir adâletin gerçekleşmesi, mazlumun hakkını alması, zâlimin cezasını çekmesi, insanların birbirlerine “kurtluk ve orman kanunları” ile, ya da “tilkilik” mantığıyla değil de; “en az o da benim kadar haklara sahip, benim kardeşim, benimle eşit” mantığıyla davranacakları toplumsal ahlâkî bir düzenin kurulması, fert ve toplum vicdanında bunun yer etmesi...

İnsan, kendi ferdî hayatında bunların, hatta işaretlerinin dahi gerçekleştiğini görmeyebilir. Buna rağmen bu uğurda çalışmalara da ara vermez. Neden? Bu uğurdaki çalışmaları eğer eksik bulacaksa, boşa gidecek ve karşılıksız kalacaksa, onun bu yolda yorulması nedendir? Demek ki, insanın fitrî yapısında bu dünyanın “ötesi”ne inanma ihtiyacı vardır ve sağlıklı bir fıtrat, mutlaka bu ihtiyacı karşılamanın yollarına gider. Bu bakımdan mükemmel bir “din” fıtratın bu ihtiyacını da karşılayabilmeli, bu konudaki sorularını tatminkâr bir şekilde cevaplandırabilmeli, sorunlarını da mükemmel bir şekilde çözebilmelidir. ¹²⁷

Bâtıl Dinleri de Tanımanın Gerekliliği

Her dönemdeki müslümanlar, çağlarındaki bâtılları tanıyarak onlar hakkındaki İslâm’ın hükmünü de bilmek mükellefiyetindedirler. Böyle bir mecburiyetin kaynağı müslümanın, mü’min ve müslüman olan kimseler ile öyle olmayan kimselere, inançlarına uygun davranmak zorunda oluşudur. Yani onlara uygulanacak olan hukuk ile onlara karşı yapılacak olan muâmelenin, inançlarına göre belirlenmek durumunda olmasıdır. İslâm’ın bu inanç ve hayat sistemleri, yani bu dinler hakkındaki hükümleri bilinmediği takdirde tavır belirlemek söz konusu olamayacağından, bunların iman açısından değer hükümlerinin tesbiti de kaçınılmaz bir haldir.

Ayrıca bâtıl dinleri tanımayan cahil müslümanların, tanımadıkları bâtıldan kaçınmaları da özellikle günümüzde imkânsız derecede zordur. Zamanımızda nice müslüman, kavram kargaşasının kurbanı olmakta, bâtıl dinlerle karışık bir inanç ve davranış sergilemektedir. Yani biraz müslüman, biraz demokrat, biraz laik, biraz materyalist... karma dinler içinde olabilmektedir. *“Onların çoğu, ancak Allah’a şirk (ortak) koşarak iman ederler.”* ¹²⁸

127] M. Beşir Eryarsoy, a.g.e. c. 1, s. 398

128] 12/Yûsuf, 106

Müslüman, Allah'ın ve Rasûlü'nün kat'î hükümlerine aykırı hükümleri kabul edemeyeceğinden, bu tür fikir, sistem ve ideolojileri reddetmek zorundadır. Dolayısıyla müslümanların, çağların-da ortaya çıkan fikir ve sistemlerle bu açıdan ilgilenmeleri ve bunlara dair değerlendirme yapmaları gerekmektedir. Hele bu fikir, ideoloji ve sistemler, özellikle müslümanların yaşadığı topraklar üzerinde uygulama alanı buluyor ve yayılma istidadı gösteriyor, hatta bunların varlığı İslâm akidesi açısından büyük bir fitne ve tehlike teşkil ediyorsa, müslüman olarak görevimiz daha da büyük olacaktır.

İslâm'ın hükmetmek istediği alanlar, eğer gayri İslamî, câhilî ve müşrik güçler tarafından işgal edilmiş ise, müslümanın bu güç ve düzenlere karşı akidesinin gösterdiği doğrultuda gereken mücâdeleyi vermesi, kaçınılmaz bir mükellefiyettir.

İnsanlar tarafından oluşturulan dinlerin hepsinin ortak özelliği; Allah'ın vahiyile bildirdiği din olan İslâm'a karşı olmalarıdır. *"Allah'tan bir yol gösterici olmadan, yalnız kendi keyfine uyandan daha sapık kim olabilir?"*¹²⁹

Bir insan, ya Allah'a iman eder ve Allah'ın indirdiği hükümlere göre hayatını düzenler; ya da "tâğut"a teslim olup, tâğutun kurallarına, hevâ ve heveslerine uyar. Bu iki yolun dışında üçüncü bir yol yoktur.

İnsanların hak olsun bâtil olsun, dünya hayatlarında benimsemiş oldukları inanç ve hayat düzenlerini, ideoloji, politika, ahlâk ve yaşayış şekil ve üsluplarının ifadesi olarak "din"in, Allah tarafından kabul edileninin adı "İslâm"dır. Allah, kendi katında geçerli olan dinin İslâm olduğunu bildirmiş, İslâm'dan başka bir din arayanın, İslâm'dan başka bir inanç ve hayat düzenini benimseyenin bu arayış ve benimseyişinin âhirette ebedî hüsrân ile sonuçlanacağını, bu dininin Allah tarafından kabul edilmeyeceğini açıklamıştır.¹³⁰ Allah'ın dininden başka bir din, O'nun insanlar için teklif etmiş olduğu hayat düzeninden başka bir hayat düzeni, O'nun istediğinden başka inanç sistemi ve ideolojileri seçip benimsemek, kısacası Allah'ın dini İslâm'dan başka bir din arayışına girmek, fıt-rata ve Allah'ın kâinata egemen olan kanunlarına ters düşmektir. *"Göklerde ve yerde ne varsa ister istemez Allah'a teslim olup boyun eğmişken, onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Hem, onlar O'na*

129] 28/Kasas, 50

130] Bk. 3/Âl-i İmrân, 19 ve 85.

döndürüleceklerdir.”¹³¹

Allah, dinini kemâle erdirdiğinden; bu dinin eksiksiz olarak ve bütünıyla alınıp kabul edilmesi, tüm hükümlerine inanılarak, bütünıyla uygulanmaya konulması gerekmektedir.

*“Ey iman edenler! Bütünıyla ve hepiniz İslâm’a girin. Şeytanın adımlarına uymayın. Gerçekten şeytan sizin apaçık bir düşmanınızdır. Size bunca deliller geldikten sonra kayarsanız, bilin ki Allah, hiç şüphesiz mutlak Gâlib ve Hakîm olandır.”*¹³²

*“Yoksa siz, Kitab’ın bir kısmına inanıyorsunuz da bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? İçinizden böyle yapanların cezası, dünya hayatında rezil ve rûsvay edilip aşağılanmaktan, âhirette de azabın en şiddetlisine uğratılmaktan başkası değildir. Allah, yaptıklarınızdan gâfil değildir.”*¹³³

Kayıtsız şartsız olarak bütün alanlarda Allah’a ve O’nun şeriatına tam bir teslimiyetle bağlanmadıkça ve Allah’ın dini dışında kalan her türlü düzen, sistem, inanç, bakış açısı, kurum, yaklaşım tarzı ve değer ölçüsü kesinlikle ve tam anlamıyla reddedilmedikçe, Allah tarafından kabul edilecek nitelikte bir imana sahip olmaya imkân yoktur. Ancak böyle bir tavır sergilenebildiği takdirde, Allah’a iman edilmiş, tâğüt ve tâğutî düzenler inkâr edilmiş, küfürün karanlıklarından kurtulup İslâm’ın nuruna, imanın aydınlığına çıkılmış olur:

*“Artık hak ile bâtlı iyice ayrılmıştır. Kim tâğutu inkâr edip Allah’a iman ederse kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmış olur. Allah her şeyi iştendir, her şeyi bilendir. Allah, iman edenlerin velisidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkartır. Kâfir olanların velisi ise tâğuttur, onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler. İşte onlar cehennemliklerdir. Onlar orada temelli kalacaklardır.”*¹³⁴

Yozlaştırılan Din; Halkın Dini ve Hakkın Dini

*“Onlara: ‘Allah’ın indirdiğine uyun!’ denilse, ‘Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!’ derler. Peki, ama ataları bir şey düşünmeyen, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar da mı (atalarının yoluna uyacaklar)?”*¹³⁵ **Aklı olmayan kimsenin dini de yoktur: “Allah’ın izni olmadan hiç kimse inanamaz ve (Allah) pisliği (azâbı ve rezilliği),**

131] 3/Âl-i İmrân, 83

132] 2/Bakara, 208 - 209

133] 2/Bakara, 85

134] 2/Bakara, 256 , 257

135] 2/Bakara, 170

akıllarını kullanmayanlara verir.”¹³⁶

Bizden önce yaşayan atalarımızdan bize intikal eden mirasın içinde hem doğruların, hem de yanlışların olabileceğini kabullenmek gerekir. Bize intikal eden miras, hem bazı doğruları, hem de bazı eksiklik ve yanlışları içermektedir. Bu miras, çeşitli siyasî ve itikadî tartışmaların yoğun olduğu bir ortamda doğup yine çeşitli siyasî entrikalardan geçmek sûretiyle bize ulaşmıştır. Bu mirasın intikalinde çok samimi kimseler olduğu gibi; çok bağınaz kimsele-
rin de olduğunu unutmamalıyız. Bize intikal eden mirasın sahiplerinin de birer insan olduklarını, yanılabilirliklerini kabul etmeliyiz. O halde bize intikal eden mirası analiz etmeden, araştırmadan, Kur'an ve sahih sünnet terazisinde tartmadan, nakil ve akıl sağla-
malarından geçirmeden kabul etmemek gerekir.

İslâm dünyasında insanlara, müslümanlara yön veren kimsele-
rin değişmeyen dinin temel esaslarıyla değişen ve değişmesi gere-
ken özellikleri ayırt edebilmesi ve kendilerini sürekli yenilemeleri
gerekir. Dengelerin kısa sürede değiştiği bir dünyada mü'minlerin
pasif kalmaları, tamamıyla nakilci/taklitçi/şerhçi ve düşüneme-
yen kimseler olmaları, din açısından üzücü bir olaydır. Böylesi
bir tablonun sorumlusu, bu insanların kendileridir. Çünkü Allah,
Kur'an'da hayra doğru değişmenin mutlak sûrette gerçekleştiril-
mesi gerektiğini beyan etmektedir: *“Bir toplum, kendi durumlarını
değiştirmedikçe şüphesiz Allah da onların durumunu değiştirmez. Allah
bir kavme kötülük murad ettimi artık onu geri çevirecek yoktur. Zaten
onların, O'ndan başka koruyup kollayanları da yoktur.”*¹³⁷

Her konuda analizci, araştırıcı olmamız gerekir. Câhiliyye
Araplarının yaptığı gibi hayra doğru değişmeye, yenilenmeye
karşı olmak, ataların yolunu körü körüne taklit etmek demektir.
Câhiliyye Araplarına tebliğ edilen gerçek dine karşı çıkanların tav-
rı, tamamıyla İslâm'a karşı mücâdele olmuştur. Âyet-i kerimelerde
de sık sık atalar dinine körü körüne bağlılığın kötülüğünden söz
edilir. Bu bağlılığın ne kadar tehlikeli olduğu vurgulanır. Bu teh-
like, müslümanlar için de söz konusudur. Kur'an ve sünnete bağlı
kalmakla birlikte, çağın dilini ve çağın gündemini kendi lehimize
kullanmak zorundayız. *“Hayır, (ne bilgileri var, ne de kitapları.) Sadece:
'Biz, babalarımızı bir din üzere bulduk; biz de onların izinden gidiyoruz'
dediler (Bütün delilleri bundan ibâret). İşte, böyle senden önce de hangi
memlekete uyarıcı gönderdiyse, mutlaka oranın varlıkları: 'Biz babala-
rımızı bir din üzerinde bulduk; biz de onların izlerine uyarız' dediler. Ben*

136] 10/Yûnus, 100

137] 13/Ra'd, 11

size, babalarınızı üzerinde bulduğunuz (din)den daha doğrusunu getir-mişsem (yine mi bana uymazsınız ?)’ deyince, dediler ki: ‘Doğrusu biz sizin gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz.’¹³⁸; “Onlar bir kötülük yaptıkları zaman ‘babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize bunu emretti’ derler. De ki: ‘Allah, kötülüğü emretmez. Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?’”¹³⁹

Hz. Peygamber (s.a.s.), müşrik Araplara yepyeni bir din sunma-mıştı. Çağın ihtiyaçlarına cevap verecek bazı yenilikleriyle bu din; İbrâhim (a.s.)’in ve ondan önceki peygamberlerin getirdiği Tevhi-din/hak dinin aynısı idi. Ancak müşrikler İbrâhim (a.s.)’in dininin kalıntıları ve kırıntıları üzerine atalarının hurâfe ve bâtil inanışla-rının inşâsı ile yeni bir din çıkarmış, onların tâkipçileri de araştırıp soruşturmadan aynı şeyi taklit etmişlerdi. Allah’ın dinine isnad edilen bu yanlışlıkları ortadan kaldırmak için Allah Teâlâ bir peygamber gönderdi. O’ndan sonra artık bir peygamber gelmeyecek, ama Hz. Muhammed (s.a.s.)’den bize kalan tertemiz ve dupduru iki kaynak var (Kur’an ve Sünnet). Bu iki kaynak, devamlı bulan-dırılmak istendi. İlkine kimse dokunamadı, çünkü onun her şeye kaadir bir koruyucusu var. “Kur’an’ı kesinlikle Biz indirdik; elbette onu yine Biz koruyacağız.”¹⁴⁰

Ancak, ikincisi için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Pey-gamberimiz (s.a.s.) bu konuda şöyle buyurur: “Kim Benim adıma yalan söylerse (hadis uydurursa) cehennemdeki yerine hazırlansın.”¹⁴¹ Buna rağmen insanlar bu kaynağı devamlı bulandırmaya çalışmış ve O’nun adına zaman zaman hadis uydurulmuştur. İslâm toplu-munun içinde bulunan münâfıklar, İslâm kisvesi altında müslü-manların kafasına şüpheler sokmaya çalışmış; bunun yanında ha-dis uydurma cür’et ve cesâretinde bulunamayanlar da kanaatleri doğrultusunda hikâye, kıssa ve menkıbeler uydurarak kafalarına göre bir İslâm şekillendirmeye çalışmışlardır.

Hikâyecilerin İslâm tarihinde yaygın bir yeri vardır. Hz. Ali, bu kıssacıları câmiden kovmuş, onların bu yolla din kaynağını bu-landırmasına izin vermemiş, ama ondan sonra yine bu olay de-vam edegelmiştir. Felsefecilerin, Kelâmcıların, tasavvufçuların

138] 43/Zuhurf, 22-24

139] 7/A’raf, 28

140] 15/Hicr, 9

141] Buhârî, İlim 38, Cenâiz 33, Enbiyâ, 50, Edeb 109; Müslim, Zühd 72; Ebû Dâvud, İlim 4; Tirmizî, Fiten 70, İlim 8, 13, Tefsir 1, Menâkıb 19; İbn Mâce, Mukaddime 4; Dârimî, Mukaddime 25, 46; Ahmed bin Hanbel, 2/47, 83, 133, 150, 159, 171.

kaynağa soktukları yanlışlar, halkın hikâye ve hurâfelere düşkünlüğü, İslâm'a vahiyden ayrı bir kimlik ortaya çıkardı. Her ne kadar, ana kaynakları bulandırmadan, dini eksiltme ve ona ilâvelerde bulunma gibi cinâyetleri işlemeyen, sahih din anlayışı; her asırda az veya çok insan tarafından takip edilse de, genel halkın çoğunluğu vahyi yanlış anlamış insanlardı.¹⁴² Bu konuda suçun büyüğü, halktan daha çok, onlara yanlış dini öğreten, ya da halkın yanlışlarını düzeltmeye çalışmayan etkili ve yetkililerde, şeyh, başkan, ağabey, hoca ve tebliğcilerdedir.

*"Onlara, 'Allah'ın indirdiğine uyun' denildiğinde, 'hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız' derler. Ya ataları bir şey düşünmeyen, doğru yolu bulamayan kimseler olsa da mı?"*¹⁴³ Bizim dinimiz, acezelerin, meczupların dini değildir. Geleceği beklerken bu gününü unutanlar da bize yabancıdır. Atalarının dinleri, yaptıkları ile öğrenmekle yetinenler de. Çünkü peygamber oğlu olmak bile kurtuluş için yeterli değildir. Dinimiz, geçmişin sanıkları ve tanıkları kaybolmuş dâvâlarının kavgasından da ibâret değildir. Din, Allah'ın, Peygamberi vâsıtasıyla bize bildirdiği, eksiği ve fazlası olmayan Kitapta yazılı olandır; Peygamber'in bize tebliğ ettiğinden ibârettir. Hz. Peygamber ve O'nun dostları, bize bu dinin pratiklerini göstermişler ve O'nun sahih sünneti tevârûs edilerek bize ulaşmıştır.

Toplumların câhiliyye dönemlerinden kalma gelenekleri dinimizin bir parçası değildir. Kuşkusuz onların, tevhide/vahdâniyete karşı olmayanlarını koruyabilir ve geliştirebiliriz. Ancak, kendi atalarımızdan, ırkımızın ve halkımızın geleneklerinden gelen her özellik dinimizin bir parçasını oluşturmayacaktır. Atalarımızın yaşadıkları zaman, mekân ve şartlar farklıdır. Geçmiş zamanı tekrar etmek mümkün değildir. Biz bu gün Kur'an'ı, burada ve bu şartlarda yaşamak, onun için de eskiyi tekrar etmek değil; yeniden, Kur'an'da belirtilen sorumluluğumuzu asrın idrâkine söyletmek zorundayız.

Özellikle uzun bir fetret döneminin, esâret, yoksulluk ve sapma döneminin ardından, bu gün dini anlama ve yaşama mücâdelesinde yığınla İsrâiliyat ve nefsimize kolay gelen, atalarımızın örflerinden yola çıkarak Kur'an'ı te'vil etmeye kalkışmak, bizi çok farklı mâceralara sürükleyebilir. Bugünkü iletişim akışı içinde, medyanın; uzun boyluları cüce, cüceleri uzun boylu gösteren, hâinleri kahraman, kahramanları hâin olarak tanıtan konkav

142] Abdurrahman Çobanoğlu, İslâm'ın Anlaşılmasının Önündeki Engeller, s. 47-52

143] 2/Bakara, 170

ve konveks aynaları arasında gerçeği yakalamak için yoğun çaba göstermek zorundayız.

Eskilerin 32 ya da 54 farzdan ibâret din telakkileri ile bu günü açıklamak mümkün değildir. Daha önceki dönemlerin siyasal ve sosyal şartları içinde şekillenen din anlayışının, günümüzde dini yeniden aslî yapısına döndürme gayreti içindeki insanlar için kesin ve mutlak bir örnek teşkil etmesi düşünülemez. Ancak, tarihî bilgi ve belgeler, tarihî tecrübeler de hiçbir zaman görmezlikten gelinecek olaylar değildir. Gelenekleri aynı ile tekrarlamaya çalışmak gibi, geleneklerden kesin olarak koparak, geçmiş, geçmişin birikim ve tecrübelerini görmezlikten gelmek de bize bir şey kazandırmaz; çok şey kaybettirir.

Tarih, övgü ya da sövgü kitabı değildir. Sanıkları ve tanıkları kaybolmuş bir d3avâda kahramanlar ve hâinler üretmek, bize bir şey kazandırmaz. Onlar, bizden önce gelip geçen bir topluluktan, onların yaptıkları onlara, bizim yaptıklarımız bizedir. Tarihi, bugünümüzü inşâ ederken bir tecrübe alanı olarak ciddiye almamız gerekir. Kahramanlar üretmek adına ihânetleri görmezlikten gelmek, ihânetlerden söz ederken faziletleri görmezlikten gelmek, tarihte kalanlar için hiçbir şeyi değiştirmez; ama bize birçok şeyi kaybettirir. Tarihi, bu günlerini ispat için malzeme olarak kullananlar ve tarihî gerçekleri çarpıtanlar, hem kendi geleceklerini ve hem de toplumun geleceğini karartırlar. Zaman içinde doğruluğunu kanıtlamış, insanların ortak faziletini oluşturmuş, berraklaşmış değerlere elbette sahip çıkmak, dürüst herkes için ahlâkî bir görevdir.

“İnsanlardan kimi de vardır ki, ‘Allah’a ve âhiret gününe inandık’ derler; oysa inanmamışlardır. Allah’ı ve mü’minleri aldatmaya çalışırlar. Hâlbuki yalnız kendilerini aldatırlar da farkında olmazlar. Onların kalplerinde hastalık vardır... Onlara ‘yeryüzünde fesat çıkarmayın’ dendiğinde ‘biz ancak ıslah ediciyiz’ derler. İyi bilin ki onlar bozgunculardır.”¹⁴⁴ Nasil, kimi zaman insanlar katil ruhlarının üstüne cihad elbisesi giyerek din adına cinâyetler işleyebiliyorsa, kimi zaman da şeytan aklımızı çelip bize birtakım fantezileri din gibi göstererek onları kafamıza sokmaya çalışmaktadır.

“Onlar kalbimiz temizdir” diyerek kendilerini aldatmaktadır. Hayatlarına, dinlerine göre yön vermek yerine, hayatın içinde buldukları şeyleri kendileri için din haline getirmektedirler. İslâm adına rasyonalizm, İslâm adına demokrasi, İslâm adına sağcılık,

144] 2/Bakara, 8-10.

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ İTİKÂDİ KAVRAMLAR

İslâm adına solculuk, İslâm adına Kemalizm, İslâm adına laiklik... İslâm'ın neyi kabul edip neyi kabul etmediğini nerede ise Allah'ın rızası değil; çağın icapları tayin etmekte ve den çağın icaplarına göre te'vil edilmek sûretiyle sürekli değişen bir din anlayışı ortaya çıkmaktadır.

Elbette Kur'ân-ı Kerim, kıyâmete kadar bâki kalacağına göre, çağın getirdiği yeniliklere karşı İslâm'ın mesajı olacaktır. Müslümanların bilgileri ve tecrübeleri geliştikçe Kur'ânî anlayışları da gelişecektir. Ancak, burada çağın gereklerinden yola çıkarak Kur'an'ı te'vil etmek değil; Kur'an'dan yola çıkarak çağı yorumlayıp onu meşrû bir yoruma tâbi tutmak zorundayız. Reddettiğimiz şeyin doğrusunu, savunduğumuz şeyin delillerini ortaya koymamız gerekir.

Birinci yolda, yani çağın gereklerini din zannetmede bireyin aktif, entelektüel bir katılımı yoktur. Sadece dinini te'vil etmek sûretiyle edilgen bir yola girmektedir. Şuurlu bir müslüman ise, İslâmî sorumluluk şuuru ile olayı yeniden yorumlamak ve onu tas-hih ederek ona yeni bir biçim vermek durumundadır. Sağcılığın dine eklenmesi, ya da Arap ülkelerindeki ve özellikle Libya'daki solcu müslümanlık iddiaları, dini te'vil gayreti, dini moda akımlarla sentez etme gayretini belgelemektedir.

Demek ki sentezcilik modası, sadece dini ırkla sentez etmek değil; dini şahsî kanaatlerimiz, lider ve örgütlerimizle ve de aynı zamanda, birtakım çağdaş felsefî akımlar, moda ideolojilerle, kavramlarla sentez etme gayretleri de gözükmemektedir. Bütün bunlara karşı uyanık olmak zorundayız. Eğer her şeyi bu kadar birbirine karıştıracak olursak, sonra bu işin içinden çıkamayan insanlar, bal peteğindeki lafza-i celâl yazısının hikmeti üzerinde gereğinden fazla kafa yorarak, imtihan olmak için geldikleri dünyanın gerçeklerinden koparlar ve sorumluluk duygusunu yitirerek inançlarını eyleme dönüştürme irâdesini kaybederler.

Hacca giden biri teraziye el sürmemeli imiş. Artık o, Allah adamı olduğundan, dünya menfaati ile işi olmazmış. Kim uydurmuşsa... İyi bir tüccar, nebîlerle birlikte haşrolmayacak mı? Bizim dinimiz, bu dünya ile ilgilidir. Bize âhiretin sırlarını açıklar; ama ve bu dünyada yaşamak üzere, bu dünyadaki insanlar için inmiştir.

Câmide dünya kelâmı konuşulmazmış. “*Din, nasihattir (nâsihatten ibârettir).*”¹⁴⁵ diyen bir dinin tebliği, anlaşılması için dünya kelâmı konuşmadan nasıl nasihatleşeceğiz? Câminin asr-ı

145] Müslim, İman 55; Ebû Dâvud, Edeb 67

saâdetteki hayatın hemen her alanıyla ilgili fonksiyonu, dünyayı ve dünya kelâmını dışlayarak nasıl icrâ edilecektir? Din ve dünya işlerini birbirine karıştırmayacakmışız. Gerçeğini bilmediğimiz âhiret işlerine bu dünyayı nasıl karıştırabiliriz ki!? Bizim dinimiz konuşmamızı, ticaretimizi, ekonomik ve sosyal ilişkilerimizi, her şeyi kapsar. Yaptığımız ve yapmamız gerekirken yapmadığımız, söyledığımız ve söylememiz gerekirken söylemediğimiz her şeyi!

Kimine göre din sadece vicdan özgürlüğü gibi bir şey. Bunlar din ve vicdan özgürlüğünün ayrı ayrı şeyler olduğunu bile bilmeyecek kadar zekâ sorunu olan insanlar... Din Allah'la kul arasında imiş. Bu din, kimin dini ise, kim uydurdu ise... Her din, kendi bağlılarını birbirleri arasında hukuk sahibi kılar. Onlarınkisi şeytanın uydurduğu hayal âleminde olan bir din... Elbette kimsenin kalbini yarıp bakmadık, ama Allah'ın kitabı Kur'an, müslümanları kardeş yapmak sûreti ile birbirleri üzerinde hak sahibi yapmadı mı?

Dini dünya hayatının dışına itme iddiası, şeytanı bile güldüren bir komedi olsa gerekir. Allah, peygamberlerini bizim gibi birer beşer olan insanlardan seçip gönderdi. Dinin bütün hükümleri, bu dünya içindir, bu dünyada uygulanır. Âhiret, sadece geleceğe ilişkindir; cennet ve cehennem, bu dünyadaki amellerimizin sonucu olarak varacağımız yerdir. Bu gün yaşanacak gerçek, bu dünya ile ilgilidir. Öbür kısmı, haber verilen gerçektir. Dini dünya hayatından soyutlamak, dini yok etmekle eş anlamlıdır. Bu bir inkârdır, küfürdür!

Onlar bilmedikleri bir dine iman ettiklerini sanıyorlar. Onu kendi gönüllerince süslüyor ve ona şeytanlarının söylediği şekilde bir muhtevâ kazandırıyorlar. Eski putperest toplumlarda zenginlerin kendi adlarına özel tanrılar, özel putlar edinmeleri gibi... Din, onlar için bir nazar muskası gibi bir şeydir. Kalplerinin temiz olduğunu sanıyorlar, ama şeytan kalplerine yuva yapmış. ¹⁴⁶

Bu Din Benim Dinim Değil!

Bugün okullarda öğretilen mecburî din ve aynı şekilde câmilerden halka empoze edilmeye çalışılan, yine dinde reform gayreti sahiplerinin yaymaya çalıştıkları sahte bir din sözkonusudur. Bu sahte dinle bırakın müslüman olmayı, hristiyan olmak bile mümkün değil. Hatta dinsiz bile olunamaz, ancak din düşmanı olunabilir. Bugün hristiyan misyonerliğinden daha korkunç olan radyodan, TV'den, kimi bürokratların, sözde aydınların ağzından kafasını uzatan şeytanın tebliğ etmeye çalıştığı bu sahte dindir.

146] Abdurrahman Dilipak, Bu Din Benim Dinim Değil, s. 49-52

Amaç, devletle uyumlu yeni bir müslüman(!) tip yetiştirmek. Yeni Türk müslümanının standartlarını düzen ve kemalist ilkelerle tesbit edip TSE damgalı bir din oluşturmak. Bu standartların dışındaki dine "irticâ" damgası/yaftası vurarak onu yasaklamak. Cumhuriyet çocuğu, demokrat, laik, Atatürk ilkelerini benimsemiş, Türk standartlarına uygun, düzenle uyum içinde, etliye sütlüye (tabii zâlimlere ve sömürücü tâğutlara) karışmayan müslüman(!) vatandaşlar yetiştirmek.

Laiklik, Batı kökenli bir kelime... Batı şartlarında ortaya çıkmış ve o şartlarda mümkün olan bir şey. Kaldı ki, bugün birçok batılı ülke laiklik ilkesine bağlı değil. Hele Türkiye'deki laiklik, onlar için çok yabancı. Ama müslüman Türk halkı ille de laik olmak zorunda... Laikliği batı şartlarında bile mümkün kılmak sorunken, müslüman bir toplumda nasıl mümkün olabilir? 23'den beri bunun yolu aranıyor. Önce dini yasaklamak istediler, olmadı. Kaleyi içeren fethetme yolunu denediler, tutmadı. Okullara zorunlu din dersi koyarken, maksatları, dini yaymak ve güçlendirmek değil; halkın elindeki kitabı almak mümkün olmadığına göre, dini öğreten kitabı kendileri yazıp öğretmek, dini yeniden yorumlamak ve standardize etmek.

Türkiye ille de laik olacaktı ya, devlet değişmeyeceğine göre, din devlete uymalıydı. Batılı anlamda bir laikliği mümkün kılmak için imamın papaza, caminin kiliseye, Kur'an'ın da İncil'e benzermesi gerekiyordu. Bütün gayret de onun için... Yani, hristiyan gibi (hatta dinsiz gibi) yaşayacak, yine de müslüman gibi ölüp törenle müslümanca gömülecektiniz... Âhiret, dinin alanına girdiği için, öldükten sonra imama teslim olacaktınız; yaşarken Sezar'lara, tanrının tüzel kişilik kazanmış hali olan iktidar irâdesine! Bu, aslında laiklik filan değil; doğrudan doğruya din düşmanlığı idi aslında.

Liselerde Din Dersi Eğitimi ve Ders Kitapları

Resmî anlayışa göre laiklik, kesin doğru olduğu için, laiklik müslümanlığa değil; müslümanlık laikliğe uydurulacaktı. Ve işte zorunlu din dersleri bu irâdenin eseri idi. Çocukların ve gençlerin din adına ne okuduklarını merak ediyor olabilirsiniz. Buyurun bu kitaplara bir göz atalım:

Meselâ, Lise 1'in Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitabının konuları şöyle:

-Dinin Tanımı, Genel Olarak Din

-İlkel Dinler, Çin, Hint Dinleri, Yahûdilik, Hristiyanlık,

Müslümanlıktan Önce Türk Dinleri ve Müslümanlık

-Hz. Peygamber'in Doğuşu ve Çevresi

-İlâhî Dinlerin Allah İnancı, Ahlâk ve İnsan Anlayışı Açısından Ortak Yönleri

-Din ve Ahlâk

-Atatürk'ün Ahlâka İlişkin Görüşleri

-Millî Seciye Kavramı ve Atatürk

-Millî Ahlâk

-Atatürk'ün Fikir Cephesi

-Ahlâk ve Sorumluluk

-Devlete Karşı Gökevlerimiz, Kanunlara Saygı, Vergi Vermek ve Kutsallığı, Askere Gitmek, Seçimlere Katılmak, Atatürk'ün Konuya İlişkin Görüşleri

-Temizlik ve Doğruluk

-Savurganlığın Zararları.

Evet, hepsi bu kadar. Hemen her fırsatta Atatürk'ten vecizeler ve bu arada Kur'an âyetleri ve hadisler de yer verilmiyor değil.

Lise 2'nin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitabına bir göz atalım:

Kapakta, bir ressamın, frak giymiş şeyhülislâm şeklinde resmettiği papyon kravatlı 35 yaşında bir Mustafa Kemal resmi var. İlginçtir, tüm Din Dersi kitaplarının kapak kompozisyonu Atatürk resimleri ile süslü. Atatürkçü din dersi bu. Çünkü Milli Eğitim'in gayesi, Atatürkçü bir nesil yetiştirmektir. Türk'ün müslümanı da Atatürkçülüğe göre bir din anlayışına sahip olacaktır. Asıl belirleyici, alâmet-i fârika olan şey Kemalist olmaktır. Din bu zeminde var olabilir. Bu temel ilke ve prensiplerin dışında kalan din, "irticâ"dır. Bu Din derslerinde şeriata yer yok, ama irticâya yer var...

Kitabın ilk sayfasında siz "besmele"yi bekliyorsunuz ama sizi Atatürk'ün bir sözü karşılıyor: "Hangi şey ki, mantığa, kamu yararına uygundur, biliniz ki o bizim dinimize de en uygundur!" Ve derken İstiklâl Marşı. Onu, "Ey Türk Gençliği..." izliyor.

Bu kitabın konuları ise şöyle:

Ünite: İslâm Güzel Ahlâktır. 2. Konu: Âmentü; 3. Konu: İslâm'da İbâdet; İbâdetin Ruhî ve Bedenî Faydaları. Bunları, Ahlâk, Emir ve Yasaklar, Aile Düzeni gibi konular izliyor. Bundan sonraki

ünite, oldukça önemli ve dinin özü(!) ile ilgili:

Ünite: Milli Birlik ve Beraberlik. Vatanın Bölünmezliği, Devletin Bölünmezliği, Devlet-Millet Bütünleşmesi.

Ünite: Örf ve Âdetlerimiz. 113 sayfalık kitapta doğrudan dinle ilgili sayfalar, ancak 40'ı bulmaktadır. Onlar da çok genel anlamda yorumlanmaktadır.

Ünite: Kötülüklerden Kaçınma ve Kötülükleri Önleme.

Ünite: Çalışmak ve Üretici Olmak. Bölümün sonunda ise sırasıyla Atatürk'ün çalışma ile ilgili güzel sözleri, konu ile ilgili âyetler ve hadisler yer almaktadır.

Ünite: Mutluluk üzerine. İşte bu bölümün ilk cümlesi: "Mutluluk; Bir gol atarak takımının gâlibiyetine sebep olan futbolcu, imtihanı kazanan öğrenci, sevdiğine kavuşan iki kişi hep aynı şeyi söyler: "Çok mutluyum..."

Mutluluğa nasıl ulaşacağınız şu şekilde anlatılıyor: "Günümüzde bir Gandi'yi, bir Albert Schweitzer'i düşünelim: Birisi Hind milletine bağımsızlık, diğeri Afrika'nın vahşi kabilelerine şifa götürebilmek için ömrünü vermiştir. Atatürk, Türk milletini bağımsız, hür, mutlu ve huzurlu kılabilmek için ömrünü feda etmiştir." İşte mutluluk buymuş... Schweitzer'i nereden katıyorlar bu işe onu sormak gerek. Batılılar önce hastalık göturdüler, insanları katledip ekmeklerini alıp onları yoksul bıraktılar.. Bir batılı doktor da misyonerlik gayreti ile bölgeye gidiyor ve bizim Din dersi kitabına örnek ahlâk sahibi, mutluluk âbidesi olarak takdim ediyor!

Bu kitaplar, insanımızı müslümanlaştırmak için değil; onların dinlerini ellerinden almak için bir hile aracı olarak gelecekte bir dönemin karakterini gösteren belgeler olacaktır.

Ve kitap, yedinci ünite ile son buluyor. Konu başlığı: Öğretmenlik... Meselâ, bu kitaplarda "kâfir" kelimesinden hiç söz edilmiyor. Çünkü bu kitaba göre yeryüzünde kâfir yok herhalde. Elbette "cihad" ve "şariat"tan söz edilmeyecek. 32 Farz geleneği ile sınırlı, hatta onun da bozulmuşu bir yapı çıkıyor önümüze. Din eğitimi, câmilerin durumu ile ilgili, hilâfet, imâmet, cemaat gibi kafa karıştıran(!) kelimelere de yer verilmemiş.

Lise 3'ün Din Kültürü ve Ahlâk Kitabı da bunlardan pek farklı değil. Kitabın ilk sözü şu: "Bizim dinimiz akla en uygun tabii dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki; son din olmuştur. Bir dinin tabii olabilmesi için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun düşmesi gereklidir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur."

124 sayfalık ders kitabı yine İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe hitâbesi ile başlıyor. Birinci bölüm İslâm ve Evren, 17 sayfa tutuyor. Kitabın bundan sonraki bölümleri genel bilgilere

ayrılmış. Dine ayrılan bölüm 40, Atatürkçülük ve öteki genel konulara ayrılan bölüm 80 sayfa tutuyor. 10 sayfa tutan 3. Ünite de yeryüzündeki dinler konu alınıyor. 40 sayfa tutan 4. Ünite ise "Türk İslâm Kültür ve Uygarlığı" ile ilgili. Bu bölümde ele alınan konular; İslâm'da Din Bilimleri ve Türk Bilginleri, Medreseler, Türk Milli Eğitiminin Önemi, Atatürk'ün Sanatseverliği ile ilgili.

"Türk Milli Eğitiminin Önemi" başlığı altında ele alınan bölümde şu görüşlere yer verilmektedir: Modern Türk eğitimi anlam ve gayesini Atatürk'ün eğitim anlayışından almaktadır. Ulu Öndere göre, bir milleti hür, bağımsız, şanlı ve yüce kılan da, onu esir ve sefil olmaya sürükleyen de eğitim faaliyetleridir. Milli eğitimimizin ilk önemli özelliği, adından da anlaşıldığı üzere milli olmasıdır, eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili faaliyetlerinde, anayasamızda da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Eğitimin ana gayesi, milli karakterimiz ve tarihimize uygun düşen bir milli kültür politikası izlemektir. Bu politika da iki yönlüdür. İlk olarak tarihimizi, kültürümüzü, yüzyıllar boyunca Türk'ün tarihî tecrübesinden bize ulaşan milli değerlerimizi genç nesillere aktarmak, öğretmek ve sevdirmek; ikinci olarak, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin sınırı ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklâline, kendi benliğine, milli an'anelerine düşman olan unsurlarla mücadele etmek gereğini öğretmek."

Bölüm şu cümlelerle son bulmaktadır: "Özetle söylenecek olursa, Türk milli eğitim sisteminin önemi şu temel görüşten gelmektedir: Türk milletinin bütün fertlerini Atatürk inkılaplarına ve anayasamızda yer alan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, milletimizin millî, ahlâkî, insanî, mânevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir."

Elbette bu Din dersi de bu temel felsefenin ürünü olacaktır. Türk milli eğitiminin temeli ve âlâmet-i fârikası "gökten indiği söylenen kitaplardan ilham almayacaktır!" Atatürk'ün müslümanlara hoş gelir gibi gözükten sözleri ise, icraatta ve pratik hayatta, o zamanın şartlarına göre söylenmesi gereken politikacı Atatürk'ün

sözleri olarak mülâhaza edilerek resmî belgelere geçen ve bizzat Atatürk'ün özel hayatında ve düşüncelerinde ifadesini bulan din telakkîsi esas alınacaktır.

Kitabın beşinci ünitesinin bölüm başlığı: "Atatürk ve Dinimiz." Bölüm başlıkları şöyle: Din ve Diğer Müesseselerle İlişkileri, Laiklik, Laikliğin Temel Esasları, Atatürkçü Düşünce ve Laiklik Kavramı, Atatürk ve İslâm Dini, Dini İstismar ve Taassup Konularında Atatürk'ün Düşünceleri, Atatürk Diyor ki! Bu bölüm, on sayfada özetlenmiş.

Altıncı ünite, Ahlâkî Ödevlerimizle ilgili. Son ünite ise Adâlet, Ahlâk ve Din kavramları üzerinde duruluyor. Kitabın son bölümleri şunlar: Hz. Muhammed'in Adâletle İlgili Güzel Sözleri ve Atatürk'ün Adâlet ve Ahlâkla İlgili Sözleri. Altıncı ünite 7, yedinci ünite ise 6 sayfadan oluşuyor.

Ders kitapları boyunca en fazla iktibas edilen görüş Atatürk'ün görüşleridir. Bunu âyet ve hadisler izlemektedir. Atatürk'ün görüşleri, hem metin aralarında, hem de ayrıca blok olarak geniş ve uzun bölümler halinde verilmektedir.

İlköğretim ve Liselerde (tabii İmam-Hatip Liselerinde de) okutulan Din derslerindeki konular: Biraz İnkılâp Tarihi, biraz Yurttaşlık Bilgisi ve biraz da dinlerin ortak yönlerinden birkaç örnek; yalan söyleme, hırsızlık yapma, israf etme, âmirlerine itaat et. Taassup yasak. Meselâ kadınların cemiyete karışmalarına karşı çıkmak taassuptur. Atatürk taassubu reddeder, Kur'an da, peygamber de reddeder. Kur'an, "âmirlerinize itaat ediniz" der...

Meselâ, kitaplarda fâiz, cihad, başörtüsü, şarap gibi şeyler yok. Bir öğrenci, "mâdem namaz farz, namaz kılmak istiyorum" dese, disipline verilir: "Ne demek istiyorsun sen?! Din, kalp temizliğidir. İlim ibâdetten önemlidir. Nöbet ibâdetten önemlidir!..."

Hakikatin kaynağı ve ölçüsü, Atatürk'ün sözleri olduğu için, zorunlu din derslerinin kaynağı da bulunmuş. Atatürk diyor ki: "Her fert, dinini, dininin buyruklarına uymayı, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da okuldur." Madem öyle, haydi dinin pratikleri için okullarda açsanıza mescidleri... İşleri geldiği yerde, işlerine geldiği kadar, işlerine geldiği zaman... İsterlerse kitaplarının bu sayfasını okurlar, isterlerse başka bir sayfasını. Herkese göre hazır sözleri vardır. Ne diyordu Celal Bayar: "Atatürk'ü sevmek ibâdetidir." Bu adamların gözünde Atatürkçülük bir dindir. Sevgileri bir tapınmanın tezâhürüdür. Bu kişilerin kafasına göre Türkiye'de Kemalist teokrazi vardır. 1948'de basılan Türk Dil

Kurumu'nun Türkçe Sözlüğündeki din maddesi de öyle değil mi idi: "Kemalizm: Türklerin dini." Haydi, öyle ise laiklik adına Atatürkçülüğü devletten ayırsanız ya! Türbeleri ziyaret gericiydi. En büyük anıt mezarı onun için yapıp mezar ziyaretini devlet töreni haline getirdiler.

Atatürk'ün din hakkındaki görüşleri ve dine konu olan olaylarla ilgili düşünceleri Din dersi kitaplarında çok geniş yer kaplamaktadır. Atatürk iyi bir müslüman mı, yoksa TSE damgalı bir dinin, Allah ve peygamberden önce ya da sonra gelen bir diğer şartı mı?... Burada öyle anlaşılıyor ki, asıl belirleyici olan Atatürk'tür. Çünkü Kur'ân-ı Kerim ya da peygamberin sözlerinden Atatürk ilke ve inkılâpları ile çelişenlerin bu kitaplarda yeri yoktur ve olmaz da.¹⁴⁷

Kemalizm; Resmî Din mi? Atatürk'e Tanrı veya Peygamber Diyenler

Cumhuriyetin ilk yıllarında, devletin dine bakış tarzını öğrenebilmek için, önce, okullarda çocuklarımıza okutulan tarih kitaplarına, sosyoloji kitaplarına bakmak lâzım. İstanbul'da 1931 yılında, Devlet Matbaası'nda bastırılan Orta Zamanlar Tarihi'nde İslâmiyet ve Hz. Peygamber (s.a.s.) aleyhinde yazılanlar, en koyu münkirleri bile utandıracak seviyesizliktedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, devletin resmî ideolojisinde İslâmiyet'in yeri yoktur. Çünkü "İslâm birtakım zevâta göre eskimiştir", "Hz. Muhammed (s.a.s.) niha yet bir çöl bedevîsidir", "İslâmiyet'in yerine yeni bir din koymak lâzımdır ki, o da Kemalizmdir." Nitekim Edirne milletvekili Şeref Aykut'a göre Kemalizm dininin altı esası, altı oktan ibaretti: Yani "Kemalizm dini, cumhuriyetçilik, milliyetçilik, inkılâpçılık, devletçilik, laiklik ve halkçılık prensiplerine dayanmalıydı." Kemalizmin, yeni bir din olarak yayılmasında Şeref Aykut yalnız değildi. İyi ama bu dinin peygamberi kim olmalıydı? Bu sorunun cevabını Behçet Kemal Çağlar verdi: Mustafa Kemal Atatürk! Behçet Kemal, Süleyman Çelebi'nin meşhur Mevlid'ini Atatürk'e uydurmakta ve çıktığı Anadolu il ve ilçelerinde, başına topladığı kalabalıklara Atatürk Mevlidi'ni okutmakta hiçbir sakınca görmedi:

(...)

Ger dilersiz bulasız oddan necât

Mustafâ-yı bâ Kemâl'e essalât.

Ol Zübeyde, Mustafâ'nın ânesi

147] A. Dilipak, a.g.e. s. 52-62

Ol sedeften doğdu ol dürdânesi!

Gün gelip oldu Rızâ'dan hâmile

Vakt erişti hafta ve eyyâm ile.

Geçti böyle, nice ay nice sene

Vakt erişti bin sekiz yüz seksene.

Merhaba ey baş halâskâr merhaba

Merhaba ey ulu serdâr merhaba!

Edip Ayel, Atatürk'e: "Sen bizim yeni peygamberimizsin!" diye seslenmekte geciktiği için dövünmeye başladı. Behçet Kemal'i geride bırakacak bir atılım içinde olması gerekirdi. Bunu gerçekleştirebilmek için, Atatürk'e yeni dinî sıfatlarla secde etmesi lâzımdı. Edip Ayel, aruzun tumturaklı kalıplarıyla Türk edebiyatının en muhteşem dalkavukluk örneğini ortaya koydu:

Cennetse bu yurt, sen onu buldundu harâbe

Bir gün olacaktır anıtın Türklüğe Kâbe.

Zindan kesilen ruhlara bir nur gibi doldun

Türk ırkının, en son, ulu peygamberi oldun.

Tutsak seni lâyık, yüce Tanrı'yla müsâvi

Toprak olamaz kalp doğabilmişse semâvî

Ölmez bize cennetlerin ufkundan inen ses

İnsanlar ölür, Türklüğe Allah olan ölmez!

Edip Ayel'in bu kükremesinden sonra bir tereddüt belirdi: Atatürk, yeni Kemalizm dininin Allah'ı mı olmalıydı; peygamberi mi? Cumhuriyet devri şairlerinin bir büyük bölümü, Atatürk'e kıyamadılar. Onun üstünde de, altında da hiçbir gücün, hiçbir varlığın bulunmasına tahammül edemediler. Bu bakımdan, Atatürk'e hem Allah, hem de peygamber diye seslenerek kendilerinden geçtiler. Behçet Kemal, Edip Ayel'den geri kalmak istemedi:

Kaç yıldır Türkçe'ydi Tanrı'nın dili

İnsana ne ilâh, ne de sevgili

Ne de ana-baba aratıyordu

Her an yaratıyor, yaratıyordu.

Artık işaret verilmiş, yarış başlamıştı. İpi herkesten önce

göğüslemeye çalışan atletler gibi, o devrin edipleri de "Allah", "tanrı", "ilâh", "Kâbe", "put" gibi kelimelerle Atatürk'e daha önce ulaşabilmenin cezbesine kapılmışlardı. Yüzlerce örnekten işte birkaçı: Halil Bedii Yönetken çılgınlık koparıyordu:

Tanrı gibi görünüyor her yerde

Topraklarda, denizlerde, göklerde

Gönül tapar, kendisinden geçer de

Hangi yana göz bakarsa: Atatürk.

Kemalettin Kamu, kendisine milletvekilliği getiren şiirini kala-balıklara okumaya başladı: Çankaya;

Burada erdi Mûsâ

Burada uçtu İsa

Bülbül burada varsa

Hürriyet için öter.

Ne örümcek, ne yosun

Ne mûcize, ne fûsun...

Kâbe Arab'ın olsun

Çankaya bize yeter.

Sonra Faruk Nafiz Çamlıbel, sazını eline aldı:

On milyon bel, iki kat olmuşken eğilmeden

O'nda on beş milyonun boyu birden uzaldı.

Tanrı, peygamber diye nedir, kimdir bilmeden

Taptığımız ne varsa, hepsi ondan şekil aldı.

1938 yılında, Faruk Nafiz, tanrısız kalmamak için, Atatürk'ü yüreğine bir put gibi oturttu:

Yürüyor, kalbimizin durduğu bir yolda değil

Kanlı bir gözyaşı nehrinde muazzam tabutun

Ey ilâhın yüce dâvetlisi, göklerden eğil

Göreceksin duruyor kalbimizin üstünde putun!

Türk edebiyatında, tarihin hiçbir devresinde görülmeyen dalkavukluk ve putperestlik örnekleri, patlayan bir lağımın

KUR'AN KAVRAMLARI SERİSİ İTİKÂDİ KAVRAMLAR

dehşet saçan kokusu ve manzarasıyla etrafa yayılmaya başlamıştı: Akbaba'cı Yusuf Ziya Ortaç da sesini yükseltti:

Topladı avucunda yıldırımını, şimşegi

Yoktan var ediyordu tanrı gibi her şeyi.

Nurettin Artam, dinin bütün nurlarından koparak kula kul oldu:

Koca bir güneşin akşam olmadan

Dağların ardında sönüşü gibi

Millete can veren, vatan yaratan

Tanrının göklere dönüşü gibi.

Her zaman ırkıma büyük Baş Atam

Tanrılaş gönlümde, tanrılaş Atam!

Ömer Bedrettin Uşaklı da, Atatürk tapıcılığından kurtulamadı:

Bir güneş gibi yalnız

Sensin ülkü tanrımız

Ey Türlüğün bütünü.

Vasfi Mahir Kocatürk de, kocaman yakıştırmalarla Kemalizm dininin müridleri arasında zikre başladı:

Peygamber, tanrısına duymadı bu hasreti

Vermedi bu kudreti tanrı, peygamberine.

İlhami Bekir, alnımızın akına, katran karası elleriyle küfrün yobazlığını bulaştırmaya çalıştı:

İlk adam, mavi gözlerle baktı toprağa

Toprağın haritasını çizdi bayrağa

Allah değil, o yazdı alın yazımızı.

Bu ruhsuz, bu köksüz, bu tatsız örnekleri uzatmak istemiyorum. Yalnız, Cumhuriyetin o kuruluş yıllarında, zilli-düdüklü dal-kavuklar zümresinden, üç önemli ismin ayrıldığını belirtmek istiyorum: Yahya Kemal, Necip Fazıl ve Nazım Hikmet! Nazım Hikmet, daha önce Marks'a ve Lenin'e kul köle olduğu için Atatürk'e secde etmedi. Hatta ona "Burjuva Mustafa Kemal" diye homurdanan şiirler yazdı. Yahya Kemal'le Necip Fazıl, İslâm'ın âmentüsüne bağlı kaldılar. Kemalizm dininin yeni öncüleri ise, imanın altı şartı olan

İslâm âmentüsü karşısına, Kemalizm'in yeni âmentüsünü çıkardılar. Bazı devlet kuruluşlarında bastırıp dağıttıkları bu devrimci(!) âmentüyü şöyle yazarak ilân ettiler:

"Kahramanlık örneği olan ve vatanın istikbâlini yoktan var eden Mustafa Kemal'e, onun cengâver ordusuna, yüce kanunlarına, mücâhit analarına ve Türkiye için âhiret günü olmayacağına iman ederim."

Halk, "halkçı" Kemalistlerin bu dehşetli dalkavukluklarından nefret ediyordu. Din ve dünya işlerini birbirinden ayırmaya çalışan Atatürk ise, kendisine takılan bu dinî sıfatlar karşısında şaşırıp kalıyordu.¹⁴⁸

Yazmazlar yazar, soytarılar şair olmuştu; kaside okuyup meddahlık yapanlara ulûfeler dağıtılıyordu ya, bu kemiklerden nasip lenmek isteyen itler ha bire hırıliyordu. Şair geçinen başkaları şöyle yalakalık yapıyordu: "Türk'e bir hayır gelmez, Arap felsefesinden, / Gazi bize bir din ver, Türk'ün öz nefesinden."; "İşte diz üstü geldim, gözlerim dolu dolu. / Rabb kulu olsun eller, bizler Gazi'nin kulu. / Cemâlini vaad etsin Tanrı başka kullara, / İşte karşımızdadır şimdiden o manzara."

Türkiye'de ise, halkın farklı milliyetçilik (daha doğrusu ulusalcılık) anlayışları sözkonusu olmasına rağmen, devlet tek bir milliyetçiliği esas alır: Atatürk milliyetçiliği, yani Kemalizm. Hristiyanların inanç esasları, müslümanların âmentüsü olur da Kemalistlerin özel âmentüsü olmaz mı? Bu âmentülerden bir-iki örnek verelim: Türkün Âmentüsü: "Türküm: Dinimi tanırım. Mezhebim: Cumhuriyet / Kitabım: Kanundur. Buna vicdanla, inandım. / Kâbemiz: Ankara. Peygamberimiz: Gazi Kemal, / Kalben ona biat ederek bin canla, inandım..."¹⁴⁹ 1928 Ağustos'unda basılan Türkün Yeni Âmentüsü de şöyle başlar: "Kahramanlığın örneği olan ve vatanın istiklâlini yoktan var eden Mustafa Kemal'e, onun cengâver ordusuna, yüce kanunlarına ve Türkiye için âhiret günü olmadığına iman ederim..."¹⁵⁰ Bir başka âmentü de şöyledir: Kemalizmin Andı ve Âmentüsü: "Kemalizm, Müslümanlık dininin özü ve ışığıdır. Kemalizmin prensipleri, Kur'an'ı Türkçeleştirdiği, tasfiye ettiği, İslâm dininin esaslarını öz dilimizle açıkladığı için kutsaldır. Din, kanun, parti her şey vatan içindir."¹⁵¹

148] Yavuz Bülent Bakiler, İslâmiyat cilt 3, sayı 3, Temmuz-Eylül 2000

149] Raif Necdet, Türkün Âmentüsü, Sebil, no 22, 28 Nisan 1978, s. 11.

150] bk. Kemalist İnkılâbın Anatomisi, Sebil 9 Ocak 1976, s. 4-5.

151] Osman Nuri Çerman, Dinimizde Reform: Kemalizm dergisi, Aralık 1957, sayı 1, s. 1-3 vd.

Bu örnekler kadar putperestlik kokmasa da, müslümanlar açısından daha az zararlı olmadığı kesin olan Harun Yahya'nın kitaplarına yansıyan Atatürk sevgisi de unutulmamalıdır. Nice müslüman halkın severek okuduğu Harun Yahya, Atatürk'ü göklere çıkaran on civarında kitabıyla, öyle anlaşıyor ki, takıyye yapıyor, basbayağı Atatürkçülük'teki samiyetini dosta-düşmana haykırıyor. İşte kitaplarından bazıları: "Samimi Bir Dindar Atatürk"¹⁵² Atatürk'ün ne kadar takvâlı bir müslüman olduğu, gündüzleri sâim, geceleri kaim; yani devamlı oruçlu, geceleri nâfile ibâdetle geçiren samimi bir dindar olduğu, içki gibi haramlardan nasıl kaçındığı, kurduğu devletin ne kadar dinî bir devlet olduğu... anlatılıyor olmalı kitapta. Öyle ya, samimi bir dindar böyle biri olmalı. Böyle bir Atatürk'ü elbette her müslüman sevmek zorundadır, değil mi? Diğer bir kitabı: "Atatürk'ü İyi Anlamak"¹⁵³ Zâten ne kadar aksayan durumumuz varsa o da Atatürk'ü iyi anla(ya) madığımız için başımıza geliyor demek ki, iyi anlayalım da dünyada ve âhirette kurtulalım; sağ olasin Harun Yahya. Bir başka kitabı: "Gerçek Atatürkçülük"¹⁵⁴ Tabii ki yetmez; müslüman halk Atatürk'ün vatan ve millet sevgisini de çok iyi anlamalıdır. Harun Yahya bu boşluğu da doldurur: "Atatürk'ün Vatan ve Millet Sevgisi, Ne Mutlu Türküm Diyene!"¹⁵⁵ Bu konuda başka kitaplar da yazılmalı, Müslümanlardan hâlâ Atatürk'ü sevmeyenler varsa, sevdirmeli diye düşünüyor olmalı ki yazar, devam eder kitaplarına: "Atatürk ve Gençlik"¹⁵⁶ Atatürk'ün askerî dehâsı yazılmazsa olur mu ya: "Asker Atatürk"¹⁵⁷ Atatürk'ü iyi anlayan, onun ne kadar samimi dindar olduğunu kavrayan insan, tabii ki, onun kurduğu düzene/devlete de bağlı olmalı. Onu da unutmamış yazar, müslümanları Atatürk'ün kurduğu devlete bağlılığa dâvet eder; ve döktürür hikmetleri(!): "Devlete Bağlılığın Önemi" Vural Y., İst. 2000. Kitabın ismi her şeyi anlatmaya yetmiyor mu? Bu kitaplarla da hızını alamayan Harun Yahya, koca bir ansiklopedi yazmaya da ihtiyaç duymuş: "Atatürk Ansiklopedisi".¹⁵⁸ Anlaşıyor ki, bu tür kitapların devamı da gelecek.

1980 sonrası Ahmet Gürtaş'la başlayan Atatürk'ü samimi dindar gösterip müslümanlara sevdirme gayreti, Yaşar Nuri gibi

152] Kültür Y., İst. 2002.

153] Kültür Y., 2002

154] Kültür Y., İst. 2001.

155] Araştırma Y., 2002.

156] Araştırma Y., 2002.

157] Kültür Y., İst. 2002.

158] 2 cilt, Araştırma Y.

bir-iki modernist akademisyenle sınırlı kalıyordu. Atatürk ve Din Eğitimi¹⁵⁹ adlı kitabı, A.Gürtaş'a Diyanet İşleri Başkanlığında üst seviyede bir koltuk kazandırıyor, ama ona ve onun gibilere neler kaybettirdiğini görmek için herhalde âhireti beklemek gerekiyor.

İslâm tevhid dinidir. Tevhid, "Lâ ilâhe illâllah" ifâdesiyle özetlenir. Allah'tan başka ilâh, yani mutlak otorite, egemenlik kaynağı, ibâdete lâıyk zât yoktur; En çok sevilen, korkulan, umut edilen O'dur. Tевhide rağmen, hiçbir şahsın ve kurumun değeri yoktur. Dostluk ve düşmanlıkta ölçü, Allah ve Rasûlûdür; İslâm'dır. Allah sevgisine eş bir sevginin endâd/şirk olduğunu bilir müslüma.¹⁶⁰ Bırakın herhangi bir âlim veya halifeyi, bir peygamberi bile aşırı övüp aşırı sevmek, onu putlaştırmaya götürür ve İslâm bunu kesinlikle yasaklar. Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurur: *"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı övdükleri gibi beni övmeyin. Yalnız, 'Allah'ın kulu ve rasûlûdür' deyin."*¹⁶¹

*"Beşerin böyle dalâletleri var / Putunu kendi yapar, kendi tapar!" "Gerçekten bu, bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyle ise (sadece) Bana kulluk/ibâdet edin."*¹⁶²; *"Mü'minler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki, merhamete erişesiniz."*¹⁶³; *"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslâm'a, Kur'an'a) simsıkı yapışın; parçalanmayın..."*¹⁶⁴; *Aniiniz"O (Allah), gerek bundan önce (ki kitaplarda), gerekse bunda (Kur'an'da) size 'müslümanlar' adını verdi..."*¹⁶⁵; *"Allah yanında hak din (sadece) İslâm'dır..."*¹⁶⁶

Yönlendirilen Din; Devlet Dini ve Diyânet

"Din" kelimesinden türeyen "diyânet" kelime olarak; "din, dine ait, dinî emirlere riâyet etmek, gereğini yerine getirmek ve dindarlık" mânâsına gelir. Fıkıh eserlerinde bu kelime, "muâmelât"a karşılık ibâdetleri belirtmek için kullanılır. Günümüzde ve yaşadığımız coğrafyada terim olarak, başta anayasa olmak üzere laik yasalarla yetkisi çizilen ve Başbakanlığa (ilgili devlet bakanlığına) bağlı olarak çalışan, resmî devlet kurumu olan "Diyanet İşleri

159] DİB Y., Ank. 1982

160] 2/Bakara, 165

161] Buhârî, Enbiyâ 48

162] 21/Enbiyâ, 92

163] 49/Hucurât, 10

164] 3/Âl-i İmrân, 103

165] 22/Hacc, 78

166] 3/Âl-i İmrân, 19

Başkanlığı" teşkilâtı için kullanılmaktadır. Biz de bu anlamda kullanacağız.

İslâm'a göre insan, yeryüzünün halîfesidir. Allah, insanı yeryüzünde meşrû icrâatta bulunması için, yani Allah'a kulluk için yaratmıştır. Bu anlamda halifelik; sadece namaz kılma, oruç tutma, zekât verme, hacca gitme gibi ibâdetleri yerine getirmekle sınırlı olmayıp, her hususta Allah'ın rızâsına uygun hareket edilmesini zorunlu kılar. Yani, Kur'an'ın hayat ve hüküm kitabı kabul edilerek tatbik edilmesi gerekir.

Kur'an'da bu gerçek, apaçık belirtildiği halde, müslümanların yaşadığı ülkelerdeki rejimler, "din"i kendi kontrolleri altına almak, dinin emir ve yasaklarından kendilerini soyutlamak; devletin dinsiz olmadığını göstermek için "Diyânet" teşkilât kurdular. Bu kurum vâsıtasıyla halka belli konularda serbestlik verilirken, "hak din"in temel/asıl konularından haberdar edilmemesine özen gösterdiler.

Yetkililer, Diyânet teşkilatını başbakanlığa bağlayınca ve kendilerine uygun gördükleri bir başkanı da o makama atayınca, dinle ve dolayısıyla hayatla ilgili bütün ipleri ellerine almış oldular. İş daha da sağlama almak için imamların, müezzinlerin, vâiz ve müftülerin maaşını laik devletin bütçesinden ödemeye başladılar. Böyle yapmakla, kendilerinden maaş alanların kendilerine hesap sorma yolunu da kapatmaya çalıştılar. Bu durumda din, artık ortada oyuncak haline gelmiş oluyordu.

Kim başa gelirse gelsin, ister solcu, ister sağcı, ister sözde dindar, ister laik dinsiz; din bu yetkililerin menfaatlerine hizmet eden güçlü bir araç olarak kullanılmaya başlandı. Kim iktidarda ise din, yani diyânet, o şahsın istekleri doğrultusunda hareket etmek zorundadır. Bu durum, müslümanların yaşadığı işgal edilmiş bütün İslâm topraklarında, her ülkede devletin kontrolünde olan bir Diyânet teşkilâtı vardır. Diyânet kurumu, devletin dini kendi emelleri için kullanmasına destek veren bir kuruluştur. Diyânet için dinin tümüne riâyet edip etmemek mesele değildir. Çünkü devlet ne derse diyânet yetkilileri, kendilerini emir kulu kabul ederek öyle hareket etmek zorunda hissederler. Allah'ın hükmü ise açıktır: *"Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden bunu yapanın cezası, dünya hayatında ancak rezilliktir. Kiyâmet gününde ise (onlar) azâbın en şiddetlisine itilirler. Allah, yapmakta olduklarınızdan asla gâfil değildir."* ¹⁶⁷

Diyanet teşkilâtı, Türkiye’de 3 Mart 1924 tarihinde Atatürk’ün isteğiyle meclisin kabul ettiği 429 sayılı kanunla kuruldu. Bu tarihten itibaren tekke ve zâviyeler kapatıldı. Câmilerin bazısına kilit vuruldu. Bütün bu yerler çok değişik maksatlar için kullanıldı. Bir kısmı depo, ambar, işyeri olarak kullanılmaya başlandı. Bazı câmi, medrese ve vakfiyeler de Cumhuriyetin ilk yıllarında torpilli bazı azınlıklara satıldı. 15 Kasım 1935 tarihinde çıkarılan bir kanunla eskiden câmi olarak kullanılan kiliseler, tekrar kiliseye çevrildi. Bunun yanında, 3 Şubat 1932’de “ezan”ın Türkçeleştirilmesi kanunlaştırılarak Arapça aslıyla okunması yasaklandı.

Diyanetin kuruluş amacı, tamamıyla devletin hizmetinde olan, devletin istediği şekilde bir din oluşturma için kurulmuş bir teşkilât olmasıdır. Devlet, kendi içerisinde kendi aleyhine oluşacak bir güç olgusuna şiddetle karşı olduğundan, din ile devletin birbirinden tamamen ayrı olduğu söylenmeye başlandı. Aynı zamanda dine ve vicdana saygılı olduklarını söylemeyi de ihmal etmediler. Yetkili ve etkili güçler, halkın tepkisini çekmemek için dinsiz olmadıklarını söylediler. Bunun için de dini kontrol altına alan bir teşkilât kurmaları gerekiyordu.

Resmî ideolojinin kontrolünde ve onun prensiplerine göre çalışan her kurum, bağlı olduğu devletin değerlerine hizmet etmek zorundadır. Bu anlamda müslümanların Diyanet’ten bir beklentileri olamaz. Çünkü böylesi bir kuruluştan beklenti içinde olmak abesle uğraşmak olur. Aksine, bu kurum hem İslâm’ın anlaşılmasına, hem de müslümanların ciddi çalışmalarına engel teşkil etmektedir. Bu kurumun kitleler üzerindeki tesiri düşünülürse bu sözümüz daha iyi anlaşılır. Câhil insanlar Diyanet’i, Dini muhâfaza eden kurum olarak gördüklerinden farklı kurum ve kuruluşlara şüpheyile bakmaktadırlar. Diyanet, bütün câmilere kendi kontrolünde tuttuğundan, dolayısıyla bu yerlere devletin hâkim olmasından ötürü, zaman zaman resmiyete uygun yapılmayan bazı icraatlar, hutbe ve vaaz veren yetkililer hakkında hemen soruşturma açılıp cezalandırılmaktadır. Hutbelerin kalitesi; çiçeklerden, böceklerden, veremden, ormandan bahsetmekle ölçülmekte. Hatta bazen verginin faydalarından, kalkınmak için verginin kutsallığından bahsedilmektedir. Çünkü Diyanette, her şeyin Allah için yapılmasından önce, her şeyin devlet için yapılması önceliklidir. Tabii bu kurumun içinde yine de insafı ve samimi insanların, dinini devlete/maaşa/az bir bedele satmayan müslümanların bulunduğu da bir gerçek. Fakat kargaların sesleri/gürültüleri bülbülleri bastırmaktadır.

Diyanet teşkilâtında çalışanların büyük çoğunluğu Diyanet'in esaslarına uygun bir kafa yapısına sahip olduklarından, kendilerine dikte ettirilen devlet dinini anlatmaktan (bazı istisnâlar hâriç) herhangi bir rahatsızlık duymamaktalar. Ancak, zaman zaman hasbel-kader oralarda şu veya bu sebeple görev almış tevhid eri müslümanlar bulunabilmektedir. Bunlar da kendilerine dayatılmak istenen İslâm dışı hutbe ve vaazları okumadıkları ve İslâm'ın sosyal ve siyasal yönünü esas alan hutbeler irad ettikleri için soruşturma geçirmekte, bazen de görevlerinden uzaklaştırılmaktadır.

Diyanet kurumu, öylesine devletçidir ki, iktidarda, hükümette kim olursa olsun fark etmez; memur olmanın gereğini yapar, âmirlerinin emirlerini harfiyyen yerine getirir, Allah'ın kulu olduğunu unutarak emir kulu olur. Onlarca benzeri bulunan bir örnek verelim. Aşağıya alıntılacağımız örnek metinde görüldüğü gibi, müslümanlara her durumda devletin yanında yer almayı tavsiye etmektedirler. Bu tavsiyeye uymayanlar Diyanet'e göre müslüman bile sayılmazlar. Çünkü onlar, hâin olarak târif edilmekte. Diyânet Vakfı'nca yayınlanan İslâm'a ters nice unsurlar içeren bir kitabı beraberce okuyalım. Bu kitap, câmi görevlilerince cemaatlara ısrarla tavsiye edildiğinden olsa gerek, tam 25 baskı yapmış bir kitaptır:

"1- Milletimize ve Yurdumuza Karşı Vazifelerimiz: İnsan, toplu yaşama istidadında yaratılmıştır. İnsanın bu haline "medenî ve ictimâî vasfı" denir. Dünyadaki her topluluk, belirli sınırlar içinde siyasî bir cemiyet kurmuştur. Bunun adına "devlet", devletin hâiz olduğu kudreti temsil eden kuvvete "hükümet", yurt içinde yaşayan devlet ve hükümeti kuran insanların hepsine "millet" denir. Bizim devletimizin adına Türk Devleti; hükümetimize: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti; milletimize de Türk milleti denir.

Müslüman Türk milleti, beşer tarihinin en eski, en ünlü, şerefli ve yüce bir millettir. Türk tarihi ise insanlığın yüzünü ağartan, başka milletlere az nasip olan, idârede, askerlikte, medeniyette ve insanlık faziletlerinde yüce kahramanlıklarla doludur. Bu emsalsiz kahramanlıkların kaynağı, gıdası; imandır. Geçmişte böyle olduğu gibi bugün de mümtaz mevkimizi imanımıza borçluyuz. Yurt sevgisi de imandan gelir, imansızın kalbinde yurt sevgisi yer tutmaz. Her devletin bekası, o devleti meydana getiren milletle hükümeti arasındaki karşılıklı vazifelerin hakkıyla, yoluyla yapılmasına bağlıdır.

2- Milletin Hükümete Karşı Vazifeleri: Her insan için memleket ve milletini sevmek, onun saâdetine ve yükselmesine çalışmak, hükümetin kanunlarına, emirlerine boyun eğmek bir vazifedir.

Bizim Kitabımız Kur'ân-ı Kerim böyle emreder. Yurdun içten ve dıştan korunması, millet işlerinin lâıyıklıla başaırılması için herkes, malıyla, canıyla hükümete yardım etmek zorundadır. Malla yapılan yardıma, vergi; canla yapılan yardıma da askerlik denir.

Memleketimizi düşman saldırılarından korumak, memleket içinde halkın rahat ve sükûnunu sağlamak için hükümetin kurduğu orduda hizmete koşmak, asker olmak, her vatandaşa düşen vazifedir. Bu vazife de dinin emridir. Askerlik, düşmanlara karşı yurdumuzu, ırz, namus ve şerefimizi koruma hizmetidir. Bu şerefli hizmeti ifa eden ordu, icabında canını fedâyâ hazır olan silahlı bir kuvvettir. Askerlik vazifesi, yurdumuza ve hükümetimize yaptığı-mız vazifelerin en şerefli-sidir. Çünkü askerlik, kan ve can vergisidir.

Bizim dinimizde askerlik mertebesi çok yücedir. Asker savaşta ölürse şehitlik; kalırsa, gâzilik mertebesine erer. Şehitlik mertebesi, âhirette peygamberlik mertebesinden sonra gelir. Fahr-i âlem efendimiz; "karada şehit olanların kul borcundan başka günahları affolunur. Denizde şehit olanların ise bütün günahlarıyla kul borçları da affolunur" buyurmuşlardır. Türlü bahaneler icad ederek askere gitmemek veya gittikten sonra kaçmak, hâinliktir, alçaklıktır, büyük günahdır." ¹⁶⁸

Allah'ın dinine ayarlı olmayan bir kurumda çalışmak sûretiyle O'nun dininin esaslarını gerçek mânâda anlatmak mümkün değildir. Bu metot, fevkalâde yanlış bir usûldür. Dünyalık geçimini elde etmek için sadece insanların önüne geçip namaz kıldırma memurluğu yapan nice insan vardır ki, namazın ne anlama geldiğinden bile habersizdir. Bırakın tefsirleri, mealıyla birlikte Kur'an'ı baştan sona okuyanların sayısı yok denecek kadardır. Bu görevi yapan kimselere, yani namaz kıldırma gibi önemli bir görevi yapana İslâmî istılahta "imam" denir. İmamın taşıdığı özellikler kendisinde bulunmayan bu zavallı kimseler nasıl olur da cemaate lider olabilir? Hâlbuki imam; lider, yön veren, örnek olan, iyiliği emreden, kötülükten sakındıran, Allah'ın dinini gerçek mânâda insanlara anlatan kişi demektir. Diyanette çok sayıda namaz kıldırma sözde imam vardır ki, endişeleri sadece geçimleridir. Bu da sistemin ayarladığı sihirli değnek hükmündedir. Zira maaş adlı sihirli değnekle, istediği zaman bu kurumu ve insanları kendi lehine çalıştırabilmektedir. Maaş endişesiyle, dinin bazı gerçeklerini anlatmaktan korkan görevli sayısı, çok büyüktür. Hâlbuki aynı imamlar, insanlara rızkın Allah'tan olduğunu da anlatıp dururlar.

168] Cep İlmihali, Mehmet Soyman, Diyanet Vakfı Yayınları, s. 95-96

Televizyon veya radyo programlarında rastlamışsınızdır. İnanç dünyası veya kandil gecelerinde yapılan programlarda hiç yeri değilken bazı kimselere duâ edilir. Ölmüş gitmiş ve dine de pek inananmayan kimselere duâ edip dururlar. Bu duâları yapanların çoğu da, yağcılığı ve dalkavukluğu meslek edinmiş, kravatlı, göbekli Diyanet memurlarıdır. Aslında, hoca denilen bu görevliler, devletin temel ilkesi olan laikliğe ters düştüklerinin, ona leke sürdürüklerinin farkında bile değildirler. Ama alan memnun, satan memnun; laiklik de, acıkınca yenilen helvadan bir put değil mi?

Ne acıdır ki, halen müslümanlara yönelik sürmekte olan baskılara, müslümanların başörtülerine yönelik zulümlere, Diyanet resmî bir kınamada bile bulunmaktan âcizdir. Haksızlığa, dinsizliğe ve dine düşmanlığa sessiz kalmanın fetvâsını hangi dinden aldıklarını sormak lâzım. Hem Diyanet içinde Din İşleri Yüksek Kurulu diye bir kurul kuracaksınız, hem de bu kurul, birileri Hak dine küfretse hiç ses çıkarmayacak. İyi niyetle halk tarafından büyük fedâkârlıklarla yapılan câmilere Diyanet hemen el koyar. Maksat, orada kendisinin anlattığı devletin dininden farklı bir dinin anlatılmasına, yaşanmasına engel olmaktır. İşgal edilen bu mekânlar, devlet için öylesine faydalı yerlerdi ki laik devlet bu yerlerin kendi kontrolünde olmak şartıyla sayılarının artmasından fevkalâde memnun oluyor.

Haftada bir gün, o kadar insana Cuma günü anlatacağı mesajları neden fırsat bilmesin? O kadar insan, zorla toplanmaya çalışılsa bu kadar başarılı olunmaz. Devlet, Diyanet'in eliyle hiç çaktırmadan yapmak istediğini güzelce yapmaktadır. Devletin dinsizliğine (daha doğrusu laiklik inancıyla çok dinliliğine), düzenin despotluğuna ses çıkarmayan, onun iki yüzlü yönetimine hizmet eden bir Diyanet, neden olmasın, değil mi? Üstelik bu kurum, düzene, polis ve jandarmadan daha iyi hizmet etmektedir.

Bizim için, Diyanet'in karşı olunacak en önemli tarafı, onun kuruluş amacı ve İslâm adına yaptığı tahrifat ve tahribatlarıdır. Çünkü Diyanet, sırf Allah'ın râzı olduğu dine karşı laik ve gayri İslâmî bir devletin râzı olduğu bir dini yaygınlaştırmak için kurulmuştur. Yani dine karşı yeni bir dinle mücadele etmek. Maksat, mevcut potansiyeli, yani halkı kontrol altına almaktır. Onlara göre halka verilecek İslâmî anlamda/alanda her serbestlik, sürdürdükleri saltanata son vermek olacaktır. Bu durumu bilen düzen, Diyanet aracılığıyla kendi konumunu sağlama almış olmaktadır.

Yine Diyanet; eğitimden kişinin dünya görüşüne kadar her şeyine müdâhale etmiş bulunuyor. Başta kendi personeli olmak

üzere, onun eğitiminden geçen çoğu kimse devletçi ve düzencidir. Devletin uygun görmediği her anlayış, bunlara göre de yanlıştır, zararlıdır. Bu inançla hareket eden Diyanet personeli, devlete ve onun yanlış icraatlarına tepki gösteren kimselere bölücü, hâin demekten çekinmezler. Kulaklarını, gözlerini ve kalplerini düzene kiralayan bu kimseler âyet ve hadislerle karşı gelmek adına da olsa devletçidirler. Aralarında marangoz hatası cinsinden bazı istisnâlar olmasına rağmen herkes tâğuta karşı çıkmayan bir tavırdan yanadır. Her personel, bu çarkın dişlisi olarak görev yapmaktadır. En ücrâ köylere bile devletin öğretmeninden, jandarmasından önce Diyanet ulaşabilmekte. Bir karın tokluğuyla ya da bir maaşla satın alınan bu kadroların bir zamanlar Afganistan'daki mevcut komünist rejime karşı mücadele eden mücâhidlerin anarşist, bölücü olarak câmilerde tanıtıldığı günlerin diğer ülkelerde de olmasına şaşmamak lâzım. Bilindiği üzere Afganistan'da Allah için kıyam eden mücâhidler Ruslara bağlı Diyanet personeli tarafından halka bölücü, hâin ve anarşist diye tanıtılıyordu. Demek ki Rus keferesi bile ülkelerindeki Diyanet teşkilatının varlığından memnunluk duyuyor. Çünkü İslâm dışı rejimler kendi kontrollerinde bir Diyanet teşkilatının olmasını kendileri için faydalı görmekte-dirler.

Yaşadığımız topraklarda da, etkili ve yetkili çevrelerin İslâm'a saldırmalarına karşı Diyanet'in sesini hiç çıkarmaması, üzerinde düşünülmesi gereken husustur. Eski müftü mürted Turan Dursun, kitaplarında İslâm'a açıktan saldırırken Diyanet ve oluşturduğu heyet, Din İşleri Yüksek Kurulu, bu konuda neden bir açıklamada bulunmuyor, cevap vermiyor? Haydi, ülke içinde İslâm'a açıkça hakaret edenlere bir şey diyemiyorsa, ülke dışında meselâ, Hint asıllı mürted Salman Rüştü, aynı şekilde İslâm'a saldırdığı, Hz. Peygamber'in hanımları olan annelerimize hakaret ettiği zaman neden onu tel'in etmemiştir? Bazı resmî ve yarı resmî kuruluşların, kimi yetkililerin ve bir kısım medyanın herhangi bir olayı bahane ederek İslâm'a topyekûn savaş açmalarına üç maymunu oynaması, görmemeyi, duymamayı, söylememeyi tercih etmesi başka neyle izah edilebilir? "İrtica" denilerek İslâm'a ve müslümanlara olmadık iftiralar atan Hak Dini karalayan ve onunla en çirkin yöntemlerle savaşan medya ve diğer kesime karşı, Diyânet, Hak Dini müdâfaa etme ihtiyacı bile hissetmemekte ve "dilsiz şeytan" rolünü üstlenmektedir.

Tabii, Diyanet, hak karşısındaki bu sessizliğe/tepkisizliğe kılıf uydurmayı da ihmal etmiyor. Çünkü demokrasiyle(!) idare edilen bir ülkede her şey tartışılmalı. Gerekirse halkın en kutsal değerleri bile tartışılabilir; ama rejimin temel ilkeleri ve heykelleri

tartışılmaz. Çünkü tartışılması Kemalist anlayışa ve Devlet dinine göre câiz değildir, demokrasi dininin kurallarını ihlâl etmektir.¹⁶⁹ *"Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden dininizi eğlence ve oyun konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin. Eğer mü'min iseniz Allah'tan korkun."*¹⁷⁰

İslâm'ın, sosyal ve siyasal hayatı hayra doğru değiştirip dönüştürmesinin önünde en büyük engellerden biri, resmî/laik İslamizasyon anlayışları ve bu işlevi gören kurumlar, en başta da Diyanet kuruluşlarıdır. Diyanet teşkilâtları, işgal altındaki bütün İslâm dünyasında büyük bir kambur, ayak bağı ve pranga durumundadır. İslâm dışı düzenler açısından ise, bir koltuk değneği, bir emniyet sibobu, bir drenaj kanalıdır. Diyanet görevlilerine "Din görevlisi" denilmektedir. Bu deyimdeki "din"den İslâm kast ediliyorsa, bu yanlış bir adlandırma olur. Çünkü İslâm'da, herkes dininin görevlisidir. İslâm'da, hıristiyanlıkta olduğu gibi ruhbanlık, ruhbanlar (din adamları) sınıfı yoktur. Bütün müslümanlar, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak, dinlerini yaşayıp başkalarına yaşatmak için dinin kendilerini görevlendirdiğini kabul eden insanlardır. Onun için her müslüman, dininin vazifelisi, din görevlisidir. Ama, bu "Din görevlisi" tâbiriyle düzenin resmî dini kast ediliyorsa, diğer memurlar gibi, hatta onlardan öncelikli olarak Diyânet görevlilerine bu ismin/ünvanın verilmesinde sakınca yoktur. Kendilerine görev veren, nereden, hangi câmide ve hangi türde, hangi kanun ve yönetmelikler çerçevesinde görev yapacağını bildiren/emreden devlet olduğuna göre, bunların, her şeyden önce devlet görevlileri, devletin din için görevlendirdikleri, devlet dininin görevlileri olduğu daha mantıklı çıkarım olmaktadır. İslâm dışı güçlerin desteği/maaşı olmadan ayakta duramayacak olan bu grup, çoğu zaman kendilerini hak dinin temsilcileri olarak görürler. Bu da müslümanların cezası olarak yetmektedir.

Dünyadaki tüm küfür sistemleri, açık cephe alıp fertlerin içinden sökemedikleri Allah inancını köreltmek, saptırmak ve bu yolla insanları dalâlete düşürüp köleleştirmek için kendilerine Bel'amlar bulmak zorunda hissetmişlerdir. Tarihin çok eski devirlerinden itibaren, Kur'an'ın bildirdiğine göre meselâ Hz. Mûsâ döneminden bu yana, küfürle hükmeden düzenler, edindikleri bu yardımcılara para ve makam vererek onları toplumun önüne sürmüşlerdir. Bir taraftan da, dinî konularda bunların yetkili olduklarını yaymaya ve bu imajı toplumun kafasında yaşatmaya çalıştılar. Böylece, bu

169] Abdurrahman Çobanoğlu, a.g.e. s. 55-69

170] 5/Mâide, 57

yolla halkın onlara tâbi olmasını sağlayarak, halk üzerinde kendi egemenliklerini ve baskılarını kurdular. Dünyadaki tüm küfür sistemlerinin İslâmî gerçekleri müftü, vâiz ve namaz memurları sâyesinde nasıl saptırdıklarına dair nice örnekler içinden birkaçına değinelim:

Bir taraftan dini afyon kabul ederek, insanları dinsizleştirmek için elinden geleni ardına koymayan Rusya'daki sosyalist düzen, diğer taraftan resmî müftüler atayarak, yıllarca insanları bu müftüler vâsıtasıyla saptırmağa çalışmıştır. Hac mevsimlerinde, bu kiralık müftüleri hacca göndererek, o kutsal topraklarda kendi propagandasını yaptıran sosyalist sistem, aynı zamanda ülkesindeki muvahhid mü'minleri kurşuna dizmiştir. Bu yaptıklarıyla sosyalist düzenin, müftü atamakta ne kadar samimi olduğu gözükmemekte ve asıl amacının ne olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu gerçekler, yıllarca tüm dünyanın gözleri önünde cereyan etmiştir.

Yunanistan gibi hristiyan çoğunluğa mensup bir ülke, sömürgeci altındaki Batı Trakya'nın Gümölcine'sinde resmî müftü atamaya çalışmış, halkın seçtiği müftüyü kabul etmemiştir. Bu durum, laik bir ülke olan Türkiye tarafından eleştirilmiş, İslâm düşmanı medya tarafından da Yunanistan'ın bu tutumuna karşı çıkılmıştır. Hristiyan bir ülke, neden kendini İslâm'a nisbet eden halkın, kendisine seçtiği müftüyü kabul etmeyerek kendisi müftü atasın? Niçin müftü seçmekte bu kadar hassâsiyet gösterebilir? Bunun cevabı gayet açıktır. Hristiyan Yunanistan, eğer bir kişiyi kiralarak müftü tâyin ediyorsa, bunun sebebi; diğer küfür rejimlerinde olduğu gibi, o şahıs ve kuruluş aracılığıyla müslüman halkı kendisine boyun eğdirmek, itaat ettirmektir.

Orta doğuda, Asya ve Afrika'da da durum pek farklı değildir. Dünyanın hemen her yerinde, İslâm dışı düzenler, kendilerinin İslâm'la hiçbir ilgileri bulunmadığı halde, müslüman gördükleri halklara müftü, vâiz ve namaz memuru tâyin etmişlerdir. Bu kiralık görevliler de, ücret aldıkları küfür rejimlerine hizmeti ibâdet telakki ederek görevlerini lâıyıkıyla yapmışlar, halklarını din adına aldatmışlardır. Zaten İslâm dışı düzenler de bunu yapmaları için kendilerine ücret ödüyorlar. Bunlardan birçoğu da toplum içinde oldukça ün salmış, meşhur edilmiş kişiler olarak ortaya çıkarlar. İşin en tuhaf yönü ise, bu kiralık görevlilerin, İslâm dışı rejimlerin uşakları ve hizmetkârı olduklarını unutarak, kendilerini gerçekten İslâm âlimi, İslâmî konularda söz sahibi olduklarını zannetmeleridir.

Diyanet İşleri teşkilatını niçin kurduklarını açık bir şekilde

anlatan, laik sistemin akıl hocası ve düşünürü, 1961 anayasasının mimarlarından biri olan Prof. Mümtaz Soysal'ın "Yüz Soruda Anayasanın Anlamı" adlı kitabındaki ifadeleri, bu söylediklerimize ışık tutmaktadır. Soysal, laikliğin tarifini ve Batı toplumlarında geçirdiği evreleri tanımladıktan sonra, laikliğin önünde engel teşkil eden İslâm dininin, nasıl etkisiz hale getirilerek devre dışı bırakıldığını şöyle anlatıyor:

"Dinin toplum işlerinden, toplumsal görevlerinden sıyrılıp 'vicdanlara itilmesi', kişilerin iç dünyalarından dışarıya taşmayan bir inançlar bütünü sayılabilmesi. Bu, aynı zamanda, dünya işleriyle çok yakından ilgili olan müslümanlığın kendi içinde de bir reforma girişmek demek. Bir bakıma, Atatürk'ün uygulamak istediği laiklik politikası, dini 'toplumsal' olmaktan çıkarıp 'kişisel'leştirirken, müslümanlığın temel niteliklerinden birine de dokunmuş oluyordu. Laik devlet, yalnız mezhepler arasında ayırım götmeyen, resmî bir dini olmayan, dinsel kurallarla iş görmeyen bir devlet olmakla kalmamalı, aynı zamanda dinin vicdanlara itilmesi için gerekli tedbirleri de alabilen devlet olmalıydı." ¹⁷¹

Prof. Soysal'a göre devlet, laikliğin öngördüğü tedbirini aldı. Aldı almasına da, ancak İslâm dini, büyük bir engel olarak laikliğin karşısında, olduğu gibi duruyordu. Çünkü İslâm'da, hristiyanlıktaki gibi din ve devlet işleri ayrı ayrı değildi. Soysal bu gerçeği şu ifadelerle dile getiriyor: "İslâm dini, din ile devlet işlerini ayırmak şöyle dursun, bunlarda tam bir kaynaşma getiriyor. Din, insanların iç dünyaları kadar, devlet konusundaki davranışları da kurallara bağlamak amacını gütmektedir. Bu alanda laikleşmeğe doğru atılan her adım, eninde sonunda dinin kendisiyle çatışmaya kadar varıyor." ¹⁷²

Laik rejim İslâm'la çatışmayı göze alamadı. Ancak, bu engel kaldırılmalı, ama, çatışma olmadan bu iş halledilmeliydi. Çünkü böyle bir çatışma laik rejimin sonu demekti. O halde, laikliğe zarar verilmeden bu iş gerçekleştirilmeliydi. Ve formül bulundu: İslâm isim olarak var olmalıydı, ancak, hüküm/uygulama olarak kaldırılmalıydı. Laik rejimin çok güveneceği bir teşkilat kurulmalı, bu kuruluş, dinin vicdanlara hapsedilme işini en iyi şekilde yerine getirmeliydi. Diyanet İşleri Teşkilatı böylece kuruldu. Diyanetin laik sistem içindeki yerini ve görevini istenildiği gibi nasıl yerine getirdiğini de Soysal şöyle ifade ediyor:

171] Mümtaz Soysal, Yüz Soruda Anayasanın Anlamı, Gerçek Y. s. 171

172] M. Soysal, a.g.e., s. 172

"Laik bir devlette 'Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer alması, Türk devriminin özelliklerine uygun bir laikliğin, yani dini toplum işlerinden kişisel vicdanlara itebilme işinin daha sağlam ve emin yollardan gerçekleştirilmesi dışında herhangi bir anlam taşıyamaz."¹⁷³

Sosyal, çok açık bir şekilde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş amacını ortaya koymaktadır. Buna göre, Diyanet'in görevi, dünya ve âhiret nizamı olan İslâm nizamının, devletle ve dünya ile ilgili olan kurallarını gizleyerek onu ruhbanlık dini haline getirmeye ve böylece onu vicdanlara hapsedmeye çalışmaktır. Bunun için; müftüler, vâizler ve namaz memurları yetiştirmek, bunların nasıl hareket edecekleriyle ilgili esasları belirlemek, bu esaslar doğrultusunda hareket edip etmediklerini, laik sisteme uygun konuşup konuşmadıklarını kontrol etmek üzere, müfettişler görevlendirmek Diyanetin temel görevidir.

Laik sistem, kendi emniyeti için kurduğu ve emniyet sibopluğu yaptırdığı Diyanet örgütüne yalnızca eleman yetiştirmekle kalmamış, aynı zamanda bu yetiştirdiği elemanlarına işleyecekleri dinî cinâyetleri (dini vicdanlara hapsedmeye çalışmaları) karşılığında, bütçesinden her yıl düzenli olarak ve miktarı laik rejimin birçok bakanlığın bütçelerinin 10-15 katı kadar parayı rüşvet olarak vermiştir. Laik rejim, protokolda, Tapu Kadastro Müdürlüğü kadar bir yere sahip olan Diyanet Teşkilatına, devletin çok önemli altı bakanlığının toplam bütçesinden daha fazla bir parayı ayırıyordu. Ayrıca, yıl ortasındaki ek ödenekler ve Diyanet Vakfının gelirlerinin de eklenmesi ile, bir müdürlük seviyesindeki Diyanet örgütünün bütçesi, devlet içinde devlet bütçesi haline geliyor.

Bütün bu rakamlar çok büyük, hatta korkunç gelse de; aslında, Diyanet teşkilatının işlediği dinî katliamlar karşılığında az bile kalmaktadır. Çünkü Rusya, büyük askerî gücüne ve onca imkânına rağmen, bir avuç Çeçen'in kafasından din duygusunu, gönlünden cihad ve şehitliği, onca propaganda, saldırı ve işkenceye rağmen kaldırmayı başaramazken, Diyanet, kan dökmekten ve baskı yapmadan personeli vâsıtasıyla yaptığı propagandalarla, dini toplumsal hayattan kaldırma ve toplumu hak dinden kopararak devlete tâbi kılma açısından Rusya ile karşılaştırılamayacak büyük başarı elde etmiştir. Konuyu bir de nüfus açısından ele alacak olursak, sonuç daha büyük boyutlara ulaşmaktadır. Yani Rusya, 250 milyonu geçen nüfusu, süper askerî ve malî gücü, sosyalist ideolojisi, baskı ve saldırılarıyla, bir milyon Çeçen'in kalbinden ve kafasından

173] M. Soysal, a.g.e., s. 174

imanı sökmeye muvaffak olamazken; diyanet örgütü, 88 bin çalışanı ile 70 milyon insanın kalbindeki ve kafasındaki imanı geçersiz hale getirerek onları birer uydu/köle haline getirebilmiştir. Rusya 250 milyon nüfusuyla bir milyona yapamadığını, Diyanet örgütü 88 bin çalışanıyla 70 milyona yaptı. Bu nedenle, Diyanet'in aldığı ücret/rüşvet az bile kalmaktadır. Diyanet şebekesinin zavallı elemanları rejime yaptıkları hizmetleri bir bilselerdi, generallerin rejime yaptıkları hizmetlerden çok daha fazla olduğunu ve rejimi nasıl koruduklarını görürlerdi. Çünkü Diyanet örgütü, içerideki dinsel düşmanı (irticâyı) etkisiz hale getirmekte, generallerin dış düşmanı etkisiz hale getirmelerinden daha başarılıdırlar. Diyanet teşkilatının her elemanı, yaptıkları üstün ve başarılı görevleri için aslında maresşallikle ödüllendirilmelidir.

Ancak, her işte olduğu gibi, bu konuda da insanların bir hesabı varsa, Yüce Allah'ın da bir hesabı var ve Allah, hesabında daima üstün gelendir. *"Kâfirler istemese de Allah dinini üstün kılacaktır."*¹⁷⁴ İşte bu Diyanet şebekesi konusunda da laik sistemin hesabı yine tutmadı. Tıpkı İmam-Hatip Liselerinde ve İlâhiyat Fakültelerinde tutmadığı gibi. Çünkü düzen, onca rüşvet vererek kiraladığı dinsel suçlu müftü, vâiz ve namaz kıldırma memurlarından kimileri, işledikleri cinâyetin farkına vardılar. Allah korkusunun ağır basması sonucunda, laik rejimin ellerine tutuşturduğu, rejimi öven kâğıtları bir kenara fırlatıp ellerine Kur'an'ı alarak aslına uygun bir şekilde hak dini halka anlatmaya çalıştılar. Ancak, rejimden onca rüşvet alan Diyanet ve bağlı olduğu yetkililer boş durur mu? Hemen harekete geçerek namaz memurlarından halka Kur'an'ın anlamlarını anlatan ve okutanları araştırmaya başladılar ve Kur'anî gerçekleri insanlara ulaştırmaya çalışanlardan tespit edebildiklerinin işine son verdiler.

Diyanet İşleri, dinin bir vicdan meselesi olduğunu halka kabul ettirmek için, sürekli olarak bu tarzda hutbeler hazırlar ve namaz kıldırma memurlarına da bu hutbeleri okutur. Bu hutbeleri okumayanları uyarır, cezalandırır, hatta gerekirse görevine son verir. Diyanetin bağlı bulunduğu yasa, dinin bir bölümünü anlatmaya, bir bölümünü gizlemeye görevlileri zorlamaktadır. Aynı yasa, laiklikle çatışan, Kur'an'ın devlet ve egemenlikle ilgili hükümlerini gizlemeleri gerekirken bunları açıklayan görevlilerin işlerine son verileceğini de ortaya koymaktadır.

İslâm dini, devlet ve hüküm/egemenlik esasını ilk plana almaktadır. "Lâ ilâhe illâllah" kelimesi, bu gerçeği ifade etmektedir. Hz.

174] 9/Tevbe, 33.

Âdem'den (a.s.) Hz. Muhammed'e (s.a.s.) kadar süregelen risâlet zinciri, sadece bu gerçeğin anlaşılması içindi:

"Andolsun Biz, 'Allah'a kulluk edin ve tâğuttan kaçının' diye (emretmeleri için) her ümmet/topluma bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmına hidâyet edip onları doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı için de sapıklığa düşmek hak/gerekli oldu. Yeryüzünde gezin de görün; inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!"¹⁷⁵ Kur'ân-ı Kerim, hâkimiyet konusunu, sürekli olarak işlemekte, baştan sona kadar bu konuya işaret etmektedir. "Hüküm, yalnız Allah'ındır. O, yalnız kendisine ibâdet/kulluk etmenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Ama insanların çoğu bilmezler."¹⁷⁶

Hâkimiyetin ancak kendisine ait olduğunu bildiren Yüce Allah, indirdiği hükümlerle hükmetmeyenlerin kâfir, zâlim ve fâsık olduklarını, hükümleri gizleyenlerin de aynı kategoriye girdiklerini bildirdikten sonra, Kur'an'la mutlaka hükmedilmesi gerektiğini emretmektedir. *"Sana da, daha önceki Kitabı doğrulamak ve onu korumak üzere Kitabı (Kur'an'ı) gönderdik. Artık aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet; sana gelen gerçeği bırakıp da onların hevâlarına/keyiflerine/arzularına uyma... Allah'ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmamalarına dikkat et."*¹⁷⁷

Yüce Allah'ın indirdiği hükümlerin bir kısmını gizleyerek saklayanların ve hükümleri istemeyenlerin câhil olduğunu bildiren Kur'an, en güzel hükmedenin Allah Teâlâ olduğunu haber vermektedir: *"Yoksa câhiliyye hükmünü idaresini mi istiyorlar? İyice bilen bir toplum için Allah'tan daha güzel hüküm veren kim olabilir?"¹⁷⁸ Yüce Allah'ın indirdiği hükümleri gizlemek ve bunlarla hükmetmemek, ya da İslâmî esasların günümüzde geçerli olmadığını düşünmek ve söylemek; dini yalanlamak, inkâr etmektir: "Artık bundan sonra hangi şey, sana dini yalanlatabilir? Allah hükmedenlerin en güzel hükmedeni değil mi?"¹⁷⁹*

Aldıkları birkaç kuruş için İslâmî hakikatleri örtbas edenler, aslında İslâmî esaslardan ne kadar uzak olduklarını ortaya koymaktadırlar. Hakkı ortaya koymanın yolu, başta câhilî bütün sistemleri reddetmekten, daha sonra İslâmî esasları çok iyi öğrenmekten geçer. Bunun için hakkın ve bâtilin net olarak ortaya konulması

175] 16/Nahl, 36

176] 12/Yûsuf, 40

177] 5/Mâide, 48-49

178] 5/Mâide, 50

179] 95/Tîn, 7-8

gerekmektedir. “Dinde ikrâh/zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklık ve eğrilikten ayrıt edilmiştir. O halde, kim tâğutu (Allah’tan başka hüküm koyanı) reddedip Allah’a iman ederse, kopması mümkün olmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah (her şeyi) iştir ve bilir.”¹⁸⁰

İşte, Diyânet teşkilâtı, bu hakikatlerin gün yüzüne çıkmaması için müftü, vâiz ve namaz kıldırma memurlarına ücret vermekte ve bu gerçekleri topluma duyuranları ise hiç bekletmeden kovmaktadır. Diyanet teşkilatının başına, dinin bir vicdan işi olduğu felsefesini kabul etmiş ve bu felsefe doğrultusunda hareket edeceğine dair güvence vermiş başkanlar getirilmektedir. Bu başkanlar, görevlerini laik düzenin emirleri doğrultusunda yapmaktadırlar. Bunların emrindeki câmi görevlileri de kendilerine yasalarla emredilenleri yerine getirmektedir. Bu görevliler, kendilerine verilen görev gereği, Kur’an’ın bütününe Arapça aslıyla okudukları halde, bir kısmını gizleyerek, kalan diğer kısımlarının anlamını halka ulaştırırlar. Bu ücretli görevlilerin, dinin ancak bu kadarını bildikleri söylenemez. Çünkü bir âyeti okuyup onun altındaki veya üstündeki âyetleri görmemek mümkün değildir. Kur’ân-ı Kerim’deki iyilik, güzellik, yardım severlik konularındaki âyetleri sürekli okuyarak; içki, kumar, zina, faiz ve hâkimiyetin Allah’a ait olduğuy-la ilgili âyetleri toplumdan gizleyen görevliler, ancak kendilerine verilen Bel’amlık görevini ifa etmektedirler. Bu görevlilerin böyle yapmasını isteyen, Diyanet teşkilatını kuran laik düzendir. Ancak şu unutulmamalı ki, Yüce Allah, indirdiği açık delillerin tümünün açıklanmasını istemekte ve bir kısmını gizleyenlere lânet edileceğini bildirmektedir:

“İndirdiğimiz açık delilleri ve hidâyeti, Biz Kitap’ta insanlara açıkça belirttikten sonra, gizleyenler (var ya), işte onlara hem Allah lânet eder, hem de bütün lânet edebilenler lânet eder.”¹⁸¹ “Allah’ın indirdiği Kitap’tan bir şey gizleyip onu az bir paraya satanlar var ya, işte onlar karınlarına ateşten başka bir şey doldurmuyorlar. Kıyamet günü Allah onlarla ne konuşacak ve ne de onları temize çıkaracaktır. Orada onlar için acı bir azap vardır. Onlar hidâyeti/doğru yolu bırakıp sapıklığı, mağfiret karşılık olarak da azabı satın almış kimselerdir. Onlar ateşe karşı ne kadar da dayanıklıdır!”¹⁸²

Oysa Kitab’a vâris olanlar, Kitab’ı açıp okuyanlar, onu açıklamakla mükellef tutulmuşlardır. Diyanetin maaşlı elemanlarının çoğu ise, aldıkları birkaç kuruş için, onu gizlediler, hükümlerini

180] 2/Bakara, 256

181] 2/Bakara, 159

182] 2/Bakara, 174-175

saptırdılar ve böylece Kitab'ın hükümlerini arkalarına attılar. "Allah, kendilerine Kitap verilenlerden: 'Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, gizlemeyeceksiniz!' diye söz almıştı. Fakat onlar, verdikleri sözü kulak ardı ettiler, onu az bir dünyalığa değiştiler. Yaptıkları alışveriş ne kadar kötü!" ¹⁸³

Diyanet görevlileri, dinin toplum tarafından anlaşılmasını, dinin sosyal ve siyasal yönlerini, iyilikleri emretmek ve kötülüklerle mücadele etmenin her müslümanın görevi olduğunu anlatmaya, kötülüklerin toplum hayatına egemen olmasına destek oldular. Bu görevliler, kötülüklerin toplum hayatına hâkim olması için, elbette ki kötülüğü övüp halkı teşvik etmediler; zaten onlara bu görev de verilmemişti. Kötülükleri başkaları, rejimin bizzat kendisi toplumun önüne çıkardı; fakat toplumdaki dinî inanç, bu kötülüklerin yayılmasını engelliyordu. Bu dinî inanç toplumdan kalkmadıkça kötülük yayılmayacaktı. Öyleyse bu dinî inanç kalkmalıydı, ya da vicdanlara hapsedilmeliydi ki, kötülüklerle meydan açılabilirdi ve her çeşit şer ortalıkta özgürce işlenebilirdi. Dini vicdanlara itebilme işi, toplum içinden çıkan, toplumun güveneceği kişilere verilmeliydi ki, toplum uyanıp laik rejime, şerlerin egemen olduğu düzene ve yapıya karşı gelmesin.

Evet, Diyanet görevlileri, büyük çoğunlukla, dini vicdanlara hapsederek gerçekleri gizlemişler, hakkın toplum tarafından anlaşılmasına engel olmuşlardır. Bu ise, yapılabilecek en kötü işti: "Onlar, işledikleri kötülükten, birbirlerini vazgeçirmeye çalışmıyorlardı. Andolsun yaptıkları ne kötüdür!" ¹⁸⁴; "Allah'ın âyetlerini az bir paraya sattılar da O'nun yoluna engel oldular. Onların yaptıkları, gerçekten ne kötüdür!" ¹⁸⁵ Bu görevliler, bunu ister bilerek yapsınlar, isterse bilmeden; bâtılı emretmeleri, bundan da kötüsü, hakla bâtılı karıştırmaları, cinâyet olarak yeter! "Âyetlerimi az bir karşılık ile satmayın; yalnız Benden (Benim azâbımdan) korkun. Hakkı bâtıl ile karıştırmayın; bilerek hakkı gizlemeyin." ¹⁸⁶

Yine, hangi sebeple olursa olsun, hakkı gizleyerek belli konuları işlemeleri, onların Kur'an'ı böldüklerinin açık bir delilidir. Bunun hesabı, elbette sorulacaktır. "Onlar ki Kur'an'ı bölük bölük ettiler. Senin Rabbin hakkı için Biz onların hepsine, yaptıkları şeylerden soracağız. O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere

183] 3/Âl-i İmrân, 187

184] 5/Mâide, 79

185] 9/Tevbe, 9

186] 2/Bakara, 41-42

aldırma!"¹⁸⁷ Kur'an'ı parça parça ederek bir bölümü ile hareket edenler için Kur'an'ın öngördüğü ceza, dünya hayatında laik düzenlerin isteklerine göre hareket ettiklerinden dolayı rezillik, rezillerin âhiret cezası ise, azâbın en şiddetlisine atılmaktır. "...Yoksa siz Kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden bunu yapanın cezası, dünya hayatında rezil olmaktan başka nedir? Kıyamet gününde de (onlar) azâbın en şiddetlisine itilirler. Allah, yaptıklarınızı bilmez değildir." ¹⁸⁸

Diyanetin memurları, bu itaatkâr tavırlarıyla, bilerek veya farkında olmadan; Diyanetin, dolayısıyla laik düzenin emir ve yasaklarını Allah ve Rasûlünün emir ve yasaklarının üstüne çıkarmış oluyorlar. Bu nedenle, Kur'ânî emirler bunlar için pek bir şey ifade etmeyebiliyor. Bunun en açık örneği, cenaze namazları ile ilgili tutumlarıdır. Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın dininden hoşlanmayanların, fâsıkların ve münâfıkların namazlarının kılınmamasını, mezarları başında durulmamasını isterken, bu namaz memurları, bırakın münâfıkları, Allah'ın dinine ve müslümanlara düşman olan dinsizlerin (daha doğrusu, farklı din mensupları müşriklerin) bile namazlarını kılmakta, onlar için duâ etmektedirler. Namazdan sonra da bu müşriklerin ölüsünü almaya gelenlerin bazılarınca, "kahrolsun şeriat!" diye İslâm'a saldırdıkları durumlar bile olabilmektedir. "Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma, onun kabri başında da durma. Çünkü onlar, Allah ve Rasûlünü inkâr ettiler de fâsık olarak öldüler."¹⁸⁹ Şimdi, bir tarafta Yüce Allah'ın emri, diğer tarafta Diyanet ve laik sistemin emri var. Namaz memurları laik düzenin emrine tâbi olduklarını ortaya koyarak, Yüce Allah'ın bu emrinin tersine hareket ediyorlar. Bu davranışlarıyla da Kitab'ın hükümlerini arkalarına atmış oluyorlar.

Diyanete, daha doğrusu laik düzene hizmeti ibâdet kabul eden müftü, vâiz ve namaz kıldırma memurlarından oluşan bu grup, tevbe ederek Allah'a ve O'nun yüce Kitabına tam teslim olmadıkları ve Kur'ânî gerçekleri insanlara olduğu gibi anlatmadıkları sürece, ne müslümanlarla beraber olabilirler ve ne de Yüce Allah tarafından bağışlanırlar. "İşte onlar, âhireti verip dünya hayatını satın alan kimselerdir. Onlardan azap hiç hafifletilmez ve onlara hiç yardım edilmez."¹⁹⁰; "Ancak, tevbe edip düzeltenler, (Hakkı) açıklayanlar başka. Onları bağışladım.

187] 15/Hicr, 91-94

188] 2/Bakara, 85

189] 9/Tevbe, 84

190] 2/Bakara, 86

Çünkü Ben tevbeyi çok kabul eden ve merhametli olanım.” ¹⁹¹

Hamdolsun, bu âyete göre durumlarını düzeltenler, günden güne çoğalmakta ve birçok Diyânet görevlisi, yalnızca Yüce Allah’a kul olma şerefine ulaşmak için çalışmaktadırlar. Ancak, rızık endişesiyle hâlâ gerçekleri gizleyen büyük bir grup Diyanet görevlisi bulunmaktadır. ¹⁹²

Diyanetin Hutbelerinden Küçük Birer Kesit: 1973’te basılan Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarından “Hutbeler” adlı kitapta-ki hutbe konularından bazıları şunlar: “Hâkimiyet Milletindir”, “Hürriyet ve Adâlet Sevgisi”, “Yurt Sevgisi ve Vatana Bağlılık”, “Vatan Sevgisi”, “Askerlik Sevgisi”, “Dinimiz Kaçakçılığın Her Çeşidini Yasaklamıştır”, “Millî ve Dinî An’anelerimize Bağlı Kalalım”, “Ormanların Korunması ve Ağaç Yetiştirilmesi”, “Dinimizin Zenaat ve Tekniğe Verdiği Önem”.

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarındın 1981 yılında basılan ve kapağında “Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılı Dolayısıyla” diye not düşülmüş, câmilerde İmam-Hatiplik yapanlara hutbe olarak yararlanmaları için hazırlanan “İmam-Hatipler İçin Örnek Metinler” adlı kitaptan birkaç konu/hutbe başlığını sayalım: “Yurtta ve Cihanda Sulh”, “Türk Devleti, Ülkesi ve Milletiyle Bölünmez Bir Bütündür”, “Türklük ve Müslümanlık”, “Çalışmak Bir İbâdettir”, “Vatan ve Millet Sevgisi”, “Askerlik ve Yurt Savunması”, “Cumhuriyet Fazilettir”, “Millî Hâkimiyet Bayramı”, “Çanakkale Zaferi”, “30 Ağustos Zaferi”, “Vergi Vermek Çok Önemli Bir Vatandaşlık Görevidir”, “Ağaç ve Orman Sevgisi”, “Yerli Malı Kullanalım”, “Kaçakçılık ve Karaborsacılık”, “Anarşi, Terör ve Bozgunculuk”, “Turizmin Önemi”.

Özetlersek; İslâm’a göre din, sadece ölüm ötesi ile ilgili bir mezarlık dini olmayıp, insan hayatının bütün yönlerini kapsayan, onun ruhsal olduğu kadar, sosyal ve siyasal yönlerden de Kur’an’a ve Hz. Muhammed’in (s.a.s.) sünnetine göre düzenlemeler ön-gören bir hayat anlayışı, bir dünya görüşüdür. Gerçekten dinin, yani İslâm’ın nasıl uygulanacağını öngören ve emreden Kur’an, müslümanın bütün iç ve dış dünyasını, maddî ve mânevî hayatını düzenleyecek ilkeleri de içermektedir. Bu anlamda din, Allah’ın rızasına uygun gelecek biçimde düzenlenmiş bir toplumsal bütün ya da sistemdir ki, beşerî olan diğer sistemler içerisinde, Allah’ın kabul ettiği tek sistem olarak kabul edilmektedir. Öyleyse genel

191] 2/Bakara, 160

192] Ramazan Yılmaz, Tevhidin Düşmanı Tefrika, s. 155-171

bir değerlendirmeye İslâm'a göre din, insanın bu dünyadaki hayatını bir bütün olarak kapsaması yanında, ölüm sonrası hayatını da anlamlı kılan temel ilkeler ortaya koymaktadır. Ayrıca insanın eşyayla ilişkisini, evrene bakış tarzını kuran özü de vermektedir. ¹⁹³

Hakk'a ve hak dine inanmayan insanların bize din biçmelerine, kendi bâtil dinlerini bize dayatmalarına, hak dini tahrif etmeye çalışmalarına, Allah'a ve Allah'ın dinine iftira etmelerine göz yumacak ve boyun eğecek değiliz. Onların ilâhlıklarını, rabliklerini reddedeceğiz; onların tuzaklarına düşmeyeceğiz. Onların (b)alıkları avlamak için oltalarına taktıkları "din"i yutmayacağız.

"Din nasihattir." ¹⁹⁴

"Din güzel ahlâktır." ¹⁹⁵

"Din, hayatımızın vazgeçilmez de olsa bir parçası değil; hayatımızın kendisidir."

"Din, belirli şeylere bir açıdan bakmak değil; her şeye belirli bir açıdan bakmaktır."

"Din aklî değil; naklîdir." ¹⁹⁶

"Dini olmayanın insafı olmaz." ¹⁹⁷

"Dinsiz ile konuşanın eli kılıçta gerek." ¹⁹⁸

"Dinsizin hakkından imansız gelir." ¹⁹⁹

"Dinini paraya satan, dininden de olur, paradan da." ²⁰⁰

"Dünya için din fedâ olunmaz."

"Hak din olmazsa, dünya bir zindan olur."

"Dinsiz (Hak dini kabul etmeyen) insan, en bedbaht, en huzursuz mahlûktur."

"Günümüzde dine hizmet için lisan-ı hal, lisan-ı kalden daha tesirlidir."

193] İhsan Süreyya Sırma, Sosyal Bilgiler Ansiklopedisi, c. 1, s. 373

194] Hadis-i şerif

195] Hadis-i şerif

196] Atasözü

197] Atasözü

198] Atasözü

199] Atasözü

200] Atasözü

“Biz dini severiz. Dünyayı da din için severiz. Dinsiz dünyada hayır yoktur.”

“Din, hayatın hayatı,
Hem nûru hem esası.
Dini ihyâ ile olur;
Bu toplumun ihyâsı.”

“Ruhun terakkisi din sâyesindedir. Din olmasaydı, insan hayvan olarak kalırdı ve insandaki vicdanî ve ahlâkî güzellikler olmazdı.”

“Din incelir, ama yine de kopmaz. Onun sahibi Allah’tır. Bir koruyucusunu gönderir, yeniden hak dini ihyâ eder.”

“Tarih gösteriyor ki, müslümanlar ne kadar dine bağlanmışsa, o denli terakkî etmiş; ne zaman dine gevşeklik göstermişse perişan olup alçalmışlardır.”

“Hak din, güneş gibidir; üflemeyle sönmez. Gündüz gibidir, göz yummakla gece olmaz. Gözünü kapayan, yalnız kendine gece yapar.”

“Ey dalâlete dalmış gâfiller! Dünyadan ölümü, insandan âcizlik, muhtaçlık ve fakirliği kaldırmanın çaresi varsa, dine ve dinin hayata yansımaya gerek duymayabilirsiniz. Yoksa, susun! Zira ölüm, âcizlik, zeval, fakirlik gibi tabîî âyetler, yüksek sesleriyle dine çağırıyorlar ve Hak dinin hayata geçirilişinin lüzumunu ilân ediyorlar.”

Din Konusuyla İlgili Âyet-i Kerimeler

A- "Din" Kelimesinin Geçtiği Âyetler (92 Yerde): 1/Fâtiha, 4; 2/Bakara, 132, 193, 217, 217, 256; 3/Âl-i İmrân, 19, 24, 73, 83, 85; 4/Nisâ, 46, 125, 146, 171; 5/Mâide, 3, 3, 3, 54, 57, 77; 6/En'âm, 70, 137, 159, 161; 7/A'râf, 29, 51; 8/Enfâl, 39, 49, 72; 9/Tevbe, 11, 12, 29, 33, 33, 36, 122; 10/Yûnus, 22, 104, 105; 12/Yûsuf, 40, 76; 15/Hicr, 35; 16/Nahl, 52; 22/Hacc, 78; 24/Nûr, 2, 25, 55; 26/Şuarâ, 82; 29/Ankebût, 65; 30/Rûm, 30, 30, 32, 43; 31/Lokman, 32; 33/Ahzâb, 5; 37/Sâffât, 20; 38/Sâd, 78; 39/Zümer, 2, 3, 11, 14; 40/Mü'min, 14, 26, 65; 42/Şûrâ, 13, 13, 21; 48/Fetih, 28, 28; 49/Hucurât, 16; 51/Zâriyât, 6, 12; 56/Vâkıa, 56; 60/Mümtehine, 8, 9; 61/Saff, 9, 9; 70/Meâric, 26; 74/Müddessir, 46; 82/İnfitar, 9, 15, 17, 18; 83/Mütaffifin, 11; 95/Tin, 7; 98/Beyyine, 5, 5; 107/Mâun, 1; 109/Kâfirûn, 6, 6; 110/Nasr, 2.

B- Din, Şeriat Anlamında "Din": 3/Âl-i İmrân, 83; 9/Tevbe, 29, 33; 24/Nûr, 2; 48/Fetih, 28; 61/Saff, 9; 98/Beyyine, 5; 110/Nasr, 2.

C- İtaat Anlamında "Din": 12/Yûsuf, 76.

D- Ceza Anlamında "Din": 1/Fâtiha, 4; 15/Hicr, 35; 24/Nûr, 25; 26/Şuarâ, 82; 37/Sâffât, 20; 38/Sâd, 78; 51/Zâriyât, 6-12; 56/Vâkıa, 56; 70/Meâric, 26; 74/Müddessir, 46; 82/İnfitar, 15-18; 83/Mütaffifin, 11.

E- Din, Şeriat, Yahut İnkıyad, İtaat, İbâdet: 2/Bakara, 132, 193, 217, 217256; 3/Âl-i İmrân, 19, 24, 73, 85; 4/Nisâ, 46, 125, 146, 171; 5/Mâide, 3, 3, 3, 54, 57, 77; 6/En'âm, 70, 137, 159, 161; 7/A'râf, 29, 51; 8/Enfâl, 39, 49, 72; 9/Tevbe, 11, 12, 33, 122; 10/Yûnus, 22, 105; 12/Yûsuf, 40; 16/Nahl, 52; 22/Hacc, 78; 24/Nûr, 55; 29/Ankebût, 65; 30/Rûm, 30, 30, 32, 43; 31/Lokman, 32; 33/Ahzâb, 5; 39/Zümer, 2, 3, 11; 40/Mü'min, 14, 26, 65; 42/Şûrâ, 13, 13, 21; 48/Fetih, 28; 49/Hucurât, 16; 60/Mümtehine, 8, 9; 61/Saff, 9; 82/İnfitar, 9; 95/Tin, 7; 98/Beyyine, 5; 107/Mâun, 1; 109/Kâfirûn, 6.

F- Hak Din İslâm'dır: 3/Âl-i İmrân, 19, 83, 85; 5/Mâide, 3; 6/En'âm, 126, 153, 161; 9/Tevbe, 33; 22/Hacc, 67; 30/Rûm, 30; 39/Zümer, 3; 48/Fetih, 28.

G- Her Peygambere Gönderilen Dinde İman Esasları Aynıdır: 6/En'âm, 90; 21/Enbiyâ, 92; 23/Mü'minûn, 51-52; 42/Şûrâ, 13; 43/Zuhuruf, 45; 87/A'lâ, 14-15, 18-19.

H- Dinde Sebat Etmek (Kararlı Olmak): 3/Âl-i İmrân, 144; 42/Şûrâ, 14; 49/Hucurât, 15.

K- Din Anlamında, "Millet": 2/Bakara, 120, 130, 135; 3/Âl-i İmrân, 95; 4/Nisâ, 125; 6/En'âm, 161; 7/A'râf, 88-89; 12/Yûsuf, 37-38; 14/İbrâhim, 13; 16/Nahl, 123; 18/Kehf, 20; 22/Hacc, 78; 38/Sâd, 7.

Din Konusuyla İlgili Hadis-i Şerif Kaynakları

1. Buhârî, İman 17, 33, 37; Tefsir sûre 3, bâb 35; Cenâiz 79, 80, 93; Zekât 1, Cihad 95; Meğâzî 77, Tefsir Mâide 2, İ'tisâm; Enbiyâ, 113; Rikak 164, 166; Fezâilu Medine 6, hadis 10.
2. Müslim, İman 1, hadis no: 8; İman 55, hadis no: 95; İman 65, hadis no: 232; İman 264; Hac 151; Kader 22, 23, 24, 25; Cennet 63; Tefsir 3, hadis no: 3017; Fezâil 26-32.
3. Tirmizî, Kiyâme 25; Tefsir sûre 38, bâb 1; İman 1, 2; İman 13, hadis no: 2765; İman 14, hadis no: 2738; İman, 118, hadis no: 186; Tefsir Mâide, hadis no: 3046; İlim, 16, hadis no: 2815; Fiten 61, hadis no: 2361.
4. Nesâî, İman 6, 15, 18; Bey'at 31, hadis no: 156; Zekât 3; Cihad 1; Hac 194.
5. İbn Mâce, Mukaddime, 6, hadis no: 43; Mukaddime 46, Mukaddime 9, hadis no: 63, 64; Fiten 1; Zühd 31.
6. Ebû Dâvud, Sünnet, 6, hadis no: 4607; Sünnet 16, hadis no: 4695; Edeb 67, hadis no: 4944.

7. Dârimî, Siyer 10, 45; Mukaddime 16, hadis no: 96.
8. Ahmed bin Hanbel, 1/11, 78, 237; 2/233, 314, 390-391, 435; 4/127, 162; 5/318, 330.

Geniş Bilgi Alınabilecek Kaynaklar

1. Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı Hamdi Yazır, Azim Y. c. 1, s. 91-99; c. 2, s. 329-332
2. Tefhimu'l Kur'an, Mevdûdi, İnsan Y. c. 1, s. 101
3. Kur'an Mesajı, Muhammed Esed, İşaret Y. c. 1, s. 78
4. Kur'an Ansiklopedisi, Süleyman Ateş, KUBA Y. c. 5, s. 86-205
5. T.D.V. İslâm Ansiklopedisi (Günay Tümer), T.D.Vakfı Y. c. 9, s. 312-320
6. Şâmil İslâm Ansiklopedisi (M. Beşir Eryarsoy), Şamil Y. c. 1, s. 393-401
7. Sosyal Bilgiler Ansiklopedisi, (A. Ünal, Z. Yetik, M. B. Eryarsoy), Risale Y. c. 1, s. 354-365
8. Kur'an'da Siyasî Kavramlar, Vecdi Akyüz, Kitabevi Y. s. 401-419
9. İslâm'ın Temel Kavramları, Hüseyin K. Ece, Beyan Y. s. 142-150
10. Kur'an'da Temel Kavramlar, Ali Ünal, Beyan Y. s. 122-126; Nil Y. 99-106
11. Kur'an'da Dört Terim, Mevdudi, Özgün Y. s. 99-112
12. Tevhid ve Değişim, Celaleddin Vatandaş, Pınar Y. s. 42-46
13. İman ve Tavrı, Beşir Eryarsoy, Şafak Y. s. 161-261
14. Kelimeler Kavramlar 1, Yusuf Kerimoğlu, İnkılab Y. s. 72-73
15. Yitirilmiş Emniyet, Kul Sadi Yüksel, Yenda Y. s. 13-103
16. Sorularla Tevhid ve Akaid, Mehmet Alptekin, Saff Y. s. 47-48
17. Kur'an'da İnsan ve Toplum, Ekrem Sağıroğlu, Pınar Y. s. 27-29
18. İnanmak ve Yaşamak, Ercüment Özkan, Anlam Y. c. 3, s. 125-159
19. Fıtratın Dirilişi, Sadık Kılıç, Nehir Y. s. 117-142
20. İslâm'ın Anlaşılmasının Önündeki Engeller, Abdurrahman Çobanoğlu, İhtar Y. s. 54-69
21. Tevhidin Düşmanı Tefrika, Ramazan Yılmaz, Mücâhede Y. s. 155-171
22. Lâ, Mustafa Çelik, Ölçü Y. s. 80-90
23. Din Nedir, Salih Gürdal, Beyan Y.
24. Din Gerçeği ve İslâm, Mehmet Alagaş, İnsan Dergisi Y.
25. Din Görevlisinin El Kitabı, Mevlüt Özcan, Sabır Y.
26. 26. Din Görevlisinin Hizmet Rehberi, Abdullhah Sevinç, Medrese Kitabevi Y.
27. Din İle Maddecilik Arasında Ezelî Savaş, Ebu'l-Hasan Ali el-Hasanî en-Nedvî, İslâmî Neşriyat
28. Din-İnkılâp-İrtica, Peyami Safa, Ötüken Neşriyat
29. Din-Siyaset-Laiklik, Mehmet Emin Gerger, Nehir Y.
30. Din ve Allah İnancı, M. Abdullah Draz, çev. Bekir Karlığa, Bir Y.
31. Din İslâm'dır, Seyyid Kutup, Kültür Basın Yay. Birliği
32. Din Bu, Seyyid Kutup, çev. Furkan Hocaoglu, Özgün Y.
33. Dine Karşı Din, Ali Şeriatî, çev. Hüseyin Hatemi, İşaret Y.
34. Dinin Hikmeti, Vahidüddin Han, çev. Mustafa Mücahit, Şafak Y.
35. Din ve Cemiyet, Mahir İz, Kitabevi Y.
36. Din ve İdeoloji, Şerif Mardin, İletişim Y.

37. Din ve Kimlik, Cemal Tosun, T. Diyanet Vakfı Y.
38. Din ve Modernizm, Ali Bulaç, Beyan Y./İz Y.
39. Din ve Siyaset, Barla Neşriyat
40. Din ve Siyaset, Kâzım Güleçyüz, Nesil Basım Yayın
41. Din ve Siyaset –Siyasal Davranış ve Dindarlık-, M. Emin Köktaş, Vadi Y.
42. Din ve Uygarlık, Akif İnan, Akabe Y.
43. Din ve Vicdan Hürriyeti, Heyet, Aydınlar Ocağı Y.
44. Din ve Vicdan Özgürlüğü, Sadık Yılma, Yeni Ufuklar Neşriyat
45. Din ve Hayat, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Esra Y.
46. Dindar Olmak Zorunda mıyız? Ahmet Vural, Tüldav A.Ş. Y.
47. Dinde Kırk Esas, İmam Gazali, çev. Hüseyin S. Erdoğan, Hisar Y.
48. Dine Doğru, M. Yaşar Kandemir, Damla Y.
49. Dinimiz ve Hayatımız, Ahmet Muhtar Büyükçınar, Marifet Y.
50. Din Bürokrasisi, Yapısı, Konumu ve Gelişimi, Davut Dursun, İşaret Y.
51. Dinî Bilgiler, Ömer Nasuhi Bilmen, Bilmen Basın Yayın
52. Dinî Bilgiler, Said Köşk, Anahtar Y.
53. Dinî Bilgiler, Ahmet Şahin, Cihan Y.
54. Dinî Bilgiler Rahberi, Şükrü Özüdoğru, Hasan Bağcı, Akçağ Y.
55. Dinî Bilgiler Test Kitabı, Abdullah Sevinç, Işık Y./Altınkalem Y.
56. Dinî Suallere Cevaplar, İlyas Tekin, Alem Y.
57. Dinimi Öğreniyorum, Şaban Döğen, Nesil Basım Yayın/Gençlik Y.
58. Dinimi Öğreniyorum, Sait Afacan, Değişim Y.
59. Dinimizi Öğrenelim, Üryanizade Ali Vahid Efendi, Nesil Basım Yayın
60. Dinimizin Esaslarını Öğreniyoruz, Ali Rıza Abay, Beka Y.
61. İnsan ve Din, Ahmet Şahin, Cihan Y.
62. Bu Din Benim Dinim Değil, Abdurrahman Dilipak, İşaret/Ferhat Y.
63. Laik Düzendeki Dini Yaşamak 1-2, Hayreddin Karaman, İz Y.
64. Kutsala, Tarihe ve Hayata Dönüş, Ali Bulaç, İz Y.
65. Sosyal Değişme ve Dinî Hayat, Heyet, İlmî Neşriyat
66. Sosyoloji Açısından Din, Yümnî Sezen, Marm. Ün. İl. Fak. Vkf. Y.
67. Türkiye’de Dinî Hayat, M. Emin Köktaş, İşaret Y.
68. Dinler Tarihi, Ahmet Kahraman, Marifet Y.
69. Genel Hatlarıyla Dinler Tarihi, Osman Cilacı, Mimoza Y.
70. Dinler ve İnsanlar, Osman Cilacı, Tekin Y.
71. Dinlerin Dejenerasyonu, Kürşat Demirci, İnsan Y.
72. Çağdaş Dünya Dinleri ve Mezhepleri, Abdülkadir Şeybe, Beyan Y.
73. Günümüz Dünya Dinleri, Osman Cilacı, D.İ.B. Y.
74. 4 Dinden 4 Adam ve Bir Dinsizin Konuşmaları, Burhaneddin Mirza, Sönmez Neşriyat
75. İbrahimî Dinlerin Diyalogu, İsmail Farukî, Pınar Y.
76. Semavi Dinlerde İtikad ve Amel, Mazharuddin Sıddıkî, Fikir Y.
77. Dinimiz, Abdülkadir Dedeoğlu, Osmanlı Y.
78. Dinimi Öğreniyorum, Abdullah Sevinç, M.E.B. Y.
79. Dinî ve Ahlâkî Sohbetler, M. Âsım Köksal, T. Diyanet Vakfı Y.
80. Din Eğitim Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi, Suat Cebeci, Akçağ Y.

81. Din Eğitimi ve Öğretimi (İman-İbâdet), Hâlis Ayhan, D.İ.B. Y.
82. Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri, Beyza Bilgin, Mualla Selçuk, Akid Y.
83. Din Nedir? Lev Tolstoy, çev. Murat Çiftkaya, Furkan Basın Yayın
84. İnsan ve Din, Ayhan Songar, D.İ.B. Y.
85. İlahlar Rejiminin Anatomisi, Mustafa Çelik, Ölçü Y.
86. Cahiliyye Düzeninin Ruh Haritası, Mustafa Çelik, Ölçü Y.
87. Ailenin Din Klavuzu, Ekrem Keleş, Seha Neşriyat
88. Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi, Mehmet Emin Ay, Mavi Y.
89. Çocuk ve Din, Kerim Yavuz, Çocuk Vakfı Y.
90. Okul Öncesi Çocuklarda Dinî Duygunun Gelişimi ve Eğitimi, Yurdağül Konuk, T. Diyanet Vakfı Y.
91. Günümüz Din ve Fikir Hareketleri Ansiklopedisi, Komisyon, Risale Y.
92. Adamlık Dini, Cavit Yalçın, Vural Y.
93. Akıl ve Din, M. Müştehir Şebisteri, Objektif Y.
94. Modern Dünyada Din, Lord Northbourne, İnsan Y.
95. Aydınların Din Saptırması, Fehmi Huveydî, İşaret Y.
96. Türkiye’de Manevî Buhran, Din ve Laiklik, Osman Turan, Boğaziçi Y.
97. Tarihçi Açısından Din, Arnold Toynbee, Kayıhan Y.
98. Türklerin ve Moğolların Eski Dini, Jean Paul Raux, İşaret Y.
99. Türkiye’de Yanlış Din Anlayışı, İhsan Süreyya Sırma, Beyan Y.
100. İlim ve Din, Adnan Adıvar, Remzi Kitabevi Y.
101. Son Devrin Din Mazlumları, Necip Fâzıl Kısakürek, Büyük Doğu Y.
102. Türkiye’de Din Kavgası, Sadık Albayrak, Özel Y./Feyiz Y./Akçağ Y.
103. Şeriat’ten Laikliğe (Türkiye’de İslâmcılık-Batıcılık Mücadelesi), Sadık Albayrak, Sebül Y.
104. Devletin Dini Olur mu? Seyyid Ahmet Arvasi, Burak Y.
105. Din-Devlet İlişkileri Sempozyumu Bildirileri, Heyet, Beyan Y.
106. Türkiye’de Din ve Siyaset, Şerif Mardin, İletişim Y.
107. Cumhuriyet Dönemi Din-Devlet İlişkileri (3 cilt), Hasan Hüseyin Ceylan, Rehber Y.
108. Ekonomi Bir Din midir? Zübeyir Yetik, Beyan Y.
109. İktisat ve Din, Mustafa Özel, İz Y.
110. Yüz Soruda Anayasanın Anlamı, Mümtaz Soysal, Gerçek Y.
111. Cumhuriyetin Şeref Kitabı, Hazırlayan: Abdurrahman Dilipak, İşaret Y.
112. Kemalizm, Abdurrahman Dilipak, Beyan Y.
113. Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürtaş, D.İ.B. Y.
114. Hutbeler, D.İ.B. Y.1973 Ankara
115. İmam-Hatipler İçin Örnek Metinler, D.İ.B. Y. 1981 Ankara
116. Din Anlayışı ve Müslüman Sorumluluğu, İbrahim Turhan, Haksöz sayı 20, Kasım 92
117. Din İstismarı (Özel sayı), İslâmiyât, c. 3, sayı 3, Temmuz-Eylül 2000
118. İslamizasyon, İslâm’a Karşı İslâm (Özel Sayı) Kitap Dergisi, sayı 23, Ocak 89
119. Din Değiştirme, Ali Osman Kurt, Gökkuşbuğ Y.

İSLÂM

- İslâm; Anlam ve Mâhiyeti
- İslâm Dini'nin Gayesi
- İslâm Dini'nin Hükümleri
- İslâm'ın Genel Özellikleri
- İslâm'ın Eski Şeriatlerle İlişkisi
- Kur'ân-ı Kerim'de İslâm Kavramı
- Hadis-i Şeriflerde İslâm Kavramı
- İslâm'ın Rükûnları (Temelleri)
- Din Olarak İslâm
- İslâm'a İnanıp Teslim Olan Kimse; Müslim/Müsliman
- İslâm'a Teslim Olmanın Boyutları
- İslâm'ın Tebliği
- İslâm'ı Hayata Hâkim Kılmak

İslâm; Anlam ve Mâhiyeti

İslâm kelimesi sözlükte; teslim olmak, boyun eğmek, itaat etmek anlamlarına gelir. Allah Teâlâ'nın emirlerine teslim olup itaat etmeğe dayanan bir din olması sebebiyle bu dine İslâm denilmiştir.

İslâm'ın terim anlamı: Allah tarafından peygamberler aracılığıyla insanlara bildirilen dünyada ve âhirette insanları mutluluğa ulaştıracak hayat şekli, itikadî ve amelî bir nizamdır. İslâm, akıl sahibi insanları kendi tercihleriyle bizzat hayırlı olan şeylere götüren ilâhî bir sistemdir, kanundur.

İslâm'ın mânâsı, teslim olmaktır; Allah'ın emir ve yasaklarına teslim olmak. Allah'ın hükümlerine teslim olmaksızın İslâm olmaz.²⁰¹ İnsan, Allah'ın yarattığı kuldur. Allah, ilmiyle her şeyi kuşattığından ve hikmet sahibi olduğundan kulluğun gereği, O'na teslim olmaktır. Hayatın kanunları insanın Allah'a teslim olmasını gerektirir. Çünkü bu kanunları da, insanı da en iyi bilen, Allah'tır.

Bütün kâinat ve içindeki her şey o yaratıcının kanunlarına itaat etmektedir. O yüzden bütün kâinatın dini İslâm'dır. Güneş, ay,

201] Bk. 6/En'âm, 162 ve 4/Nisâ, 65

yıldızlar hep müslümandır. Dünya, hava, su, ışık, ağaçlar, taşlar ve hayvanlar da müslümandır. İslâm, Allah'a itaat edip teslim olmak demek olduğu için, bütün bu varlıkların isyan etmeden Allah'a itaat ettiklerini görmekteyiz. Yani teslim oluşlarına, müslüman oluşlarına şahidiz. "Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa göklerde ve yerde olanların hepsi ister istemez O'na teslim olmuştur ve O'na döndürölüp götürüleceklerdir."²⁰² Bu âyetle gökte ve yerde olanların teslimiyeti insana örnek olarak gösteriliyor ve deniliyor ki "Ey insan, İşte sen de böyle teslim olmalısın!" Hz. Ali'nin de dediği gibi "İslâm teslimdir, teslimiyettir." Allah'a teslim olmayan kimse, müslüman sayılmaz. İnsan neye teslim olmuşsa ona kul olmuş demektir. İslâm, imanın bir tezâhürü, dışa yansımasıdır. İman etmeden teslimiyet, yani imansız İslâm olur mu? Olsa bile makbul değildir. Münâfıklar inanmadan teslimiyet gösteren insanlardır. Günümüzde de gerektiği şekilde iman etmediği, Allah'ın hükümlerini içine sindiremediği, başka ideolojileri (dinleri) benimsediği halde kendilerini "müslüman" olarak tanıtan insanlar bu sınıfa girerler. İslâmîyetin (teslimiyetin) geçerli olabilmesi için gönül rızâsıyla, kayıtsız ve şartsız tam bir teslimiyetle Allah'ın şeriatına teslim olmak gerekir.

İnsan da kendi hür irâdesi ve tercihiyle Allah'a teslim olursa, İslâm'ı seçip müslümanca yaşarsa, kâinatın boyun eğdiğine teslim olduğundan artık o, kâinatla barışıp uyum sağlar. Böylece bu insan, dünyada halife olur.

İslâm dinini, kapsamlı olarak kısaca tanımlamak mümkün değildir. Onun kapsamlı tarifi ancak Kur'an ve sünnetin tamamıyla yapılabilir. Çünkü İslâm'ın muhtevâsı ve sınırları Kur'an ve sünnetle çizilmiştir. İslâm, Kur'an'dan ve sünnetten öğrenilebilir. Yüce Allah bu dini her yönden mükemmel ve kapsamlı kılmıştır. Öyle ki, İslâm'da hükmü açıklanmamış hiçbir mesele yoktur. Bir mesele mubah mıdır, haram mıdır, mekruh veya sünnet midir, vâcip veya farz mıdır; yapılan herhangi bir eylem veya inancın hükmü belirtilmiştir. İnanc, ibâdet, siyaset, ekonomi, savaş, barış, hukuk veya insanı ilgilendiren başka herhangi bir mesele olsun; onunla ilgili dinde mutlaka bir hüküm vardır veya müctehidler, hükmünü Kur'an ve sünnetten yola çıkarak tesbit ederler. Allah, Kur'ân-ı Kerim'in özelliğini şöyle açıklar: *"Sana bu kitabı (Kur'an'ı) her şeyi beyan etmek, açıklamak için gönderdik."*²⁰³ Kur'an ve sünnette hükmü açıkça belirtilmeyen meseleler hakkındaki hükmü, İslâm ümmetinin müctehid âlimleri, kitap ve sünnete dayanarak çıkarırlar.

202] 3/Âl-i İmran, 83

203] 16/Nahl, 89 ve yine Bk. Yusuf, 111

Peygamberimiz İslâm'ı değişik şekillerde tanımlamışlardır. Bu tanımlardan biri şu şekildedir: *"İslâm, beş esas üzerine bina edilmiştir (kurulmuştur). Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in (s.a.s.) O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Beyt'i (Kâbe'yi) haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır."* ²⁰⁴

Yukarıdaki hadis, İslâm binasının bu beş temel üzerinde kurulu olduğunu açıklamaktadır. Dikkat edilmesi gereken husus, bu beş esas, İslâm'ın temelleridir, ama İslâm'ın tamamı değildir. Bir evin sadece temellerden ibâret olduğu nasıl söylenemezse, İslâm'ın bu beş temelden ibâret olduğunu iddia etmek de aynı şekilde yanlıştır. Kur'ân-ı Kerim'i açıp okuyan görecektir ki, bu beş hususun dışında ahlâktan, iktisattan, sosyal meselelerden, siyasetten, barıştan, savaştan, hayırdan, şerden... söz edilmiştir. İslâm, temel ve binadan meydana gelmiştir. Temel, bu beş rükundur. Bina ise, insan hayatıyla ilgili İslâm'ın diğer hükümleridir. Müslümanın görevi, İslâm'ı tümüyle tanımak ve tüm olarak ikame etmek, ayakta tutmaktır.

Bu meşhur hadis-i şerifin ışığı altında İslâm'ın temellerini ikiye ayırabiliriz: Şehâdet kelimeleriyle özetlenen iman ve önemine binâen dört amelin zikredilmesinden anlaşılan amel-i sâlih. İslâm, şehâdet kelimesi ve imanın rükûnlarıyla ortaya çıkan inançtır. İslâm; namaz, zekât, oruç ve hac ile ortaya çıkan ibâdetlerdir. Bunlara İslâm'ın rükûnları, temelleri denilir. İslâm'ın geri kalanı ise, bu temeller üzerine kurulan binadır. Bu binayı meydana getiren unsurlar İslâm'ın hayat sistemleri, nizamlarıdır: Siyasî nizam, ekonomik nizam, ahlâkî nizam, askerî nizam, sosyal nizam, öğretim nizamı vs. İslâm'ın hâkimiyetini sağlaması için ayrıca müeyyideleri vardır (Müeyyide: Kanun ve ahlâkî emirlerin yerine getirilmesini temin eden kuvvet, yaptırımla ilgili kural demektir.) Bu müeyyideler; cihad, marufu emredip münkerden sakındırmak; fitrî cezâlar, Allah'ın dünya ve âhirette verdiği Rabbânî cezâlardır. O halde İslâm; inanç, ibâdet, hayat sistemleri ve müeyyidelerdir.

İslâm, insanın içi ve dışı, kalbi ve kalıbı, akli ve vicdanı, arzusu ve nefreti, duygusu ve hassâsiyetiyle Allah'a teslim olup boyun eğmesidir. Kalbini ve aklını, elini ve eteğini, içini ve dışını Allah'ın hükmü dışındaki her türlü etkiden kurtarmaktır. İslâm, genel nizam, hayatın her cephesiyle ilgili kanun ve vahiyle emredilip, peygamberle tebliğ edilen, insan davranışlarının programıdır. Bu programa uyana sevap; uymayana cezâ vardır. İslâm, Allah Teâlâ'nın indirdiği ahkâm (hükümler), akîde, ibâdet, ahlâk,

204] Buhârî, İman 1; Müslim, İman 22; Nesâî, İman 13; Tirmizî, İman 3

muâmelât, Kur'an ve sünnetteki haberlerin bütünüdür.

İslâm'ın zıddı, câhiliyyedir. Câhiliyye küfür demektir; bir inanç ve yaşama biçimi olarak İslâm'ın dışındaki her türlü küfrün ortak adıdır. İslâm'ın her parçasının karşısında mutlaka câhiliyye vardır. Hz. Ömer'in dediği gibi, "İslâm'la câhiliyyeyi bilmeyenler türeyince, İslâm'ın düğümleri teker teker çözülür." İslâm tüm ayrıntılarıyla câhiliyyenin karşıtıdır. Çünkü İslâm'dan her bir cüz, Allah'ın her şeyi içine alan ilminin eseridir. Ona karşı olan her düşünce ve hareket de, mutlaka câhiliyyedir. Çünkü o, sınırlı insan ilminin eseridir. Üstelik insanın hevâ ve arzuları kendisine gâlip gelebilir; güzeli çirkin, çirkinini de güzel görebilir. *"Yoksa onlar câhiliyye idaresini mi istiyorlar? İyi anlayışlı bir toplum için, hüküm koyma yönünden Allah'tan daha güzel kim vardır?"* ²⁰⁵

Bazı insanlar, câhiliyye yolunda gidenlerin bir kısmının hareket, yaşayış veya bazı sistemlerinde ortaya çıkan güzellik ve olgunluğu görünce, şüpheye düşerler. Bunun sebebi, İslâmîyetten olan bir şey, bazen câhiliyye ile karışır. İslâm'dan olan o şey, orada da güzel görünür. Câhil kişi, İslâm'ın hakikatini bilmediği için bu düzene bağlanır. Şâyet bu insan hakkı bilseydi, o câhiliyye düzenninde gördüğü kısmî iyiliklerin İslâm'a ait olduğunu anlayacak, kaynağa ve asla yönelecekti.

İnançlarda İslâm ve câhiliyye vardır. İbâdetlerde İslâm ve câhiliyye vardır. Ahlâkta, siyasette, öğretimde, savaş, barış ve sosyal meselelerde İslâm ve câhiliyye vardır. İnsanla ilgili bütün meselelerde, bütün kanun ve kurallarda İslâm ve câhiliyye vardır. İnanç ve ibâdetlerdeki câhiliyye, câhiliyyelerin en tehlikelisidir. Onun için Allah Teâlâ, sağlam itikatla beraber bazı câhiliyye hareketlerinde bulunanları affeder, ama inanç ve ibâdetleri câhiliyye inanç ve ibâdetleri olan kimseyi, İslâm'ın tüm ahlâkıyla ahlâklansa dahi kesinlikle affetmez. *"Allah kendisine şirk koşulmasını affetmez. Ama bunun dışında dilediğini affeder."* ²⁰⁶

Allah Teâlâ İslâm'ı bir bütün olarak göndermiştir. Kim tümünü alırsa, işte o müslümandır. Kim onun bir kısmını alır ve bir kısmını almazsa, İslâm'la câhiliyyeyi birbirine karıştırmış olur. *"Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden bunu yapanların cezâsı dünyada rezil ve rüsvay olmaktan başka bir şey değildir. Kiyâmet gününde ise azâbın en şiddetlisine atılacaklardır. Allah sizin yaptıklarınızdan gâfil değildir."* ²⁰⁷ Her müslümanın, câhiliyyenin bütün

205] 5/Mâide, 50

206] 4/Nisâ, 48

207] 2/Bakara, 85

âdet ve kurallarından arınmış olması ve İslâm'ın bütününü alması gerekir. İslâm ümmeti de, İslâm devleti için mükemmel bir örnek olmalı ve yeryüzünden câhiliyye düzenini silmeye çalışmalıdır.

İslâm devlet düzeninden sapma ve giderek İslâm'ın hukuka, muamelâta dair ahkâmının kaldırılması, müslümanlar arasında câhiliyye düzeninin yayılmasına vesile oldu. *"İslâm'ın halkaları teker teker çözülecek. İlk olarak yönetim halkası çözülecek ve en sonunda da namaz halkası sökülecektir."* Câhiliyye düzenini tüm yeryüzünden söküp atmak, fitneyi kaldırmak için hücum edenin İslâm olması gerekirken, hücumu uğrayan kendisi oldu. Câhiliyye düzeni onu tamamen söküp atma çabasıındadır. Bu gün İslâm topraklarında ne kadar çok câhiliyye idareleri vardır ve bu câhiliyyelere uyan ne kadar çok müslüman vardır. Câhiliyye düzenlerinin (bâtıl dinlerin) ortak özellikleri, İslâm'a, tevhide düşman olmalarıdır.²⁰⁸

İslâm Dini'nin Gâyesi

İslâm'ın getirdiği hükümler, insanların mutluluğunu amaçlamaktadır. Bu hükümlere uygun hareket edenler, hem dünya hem de âhiret saâdetini kazanacaktır. İslâm, kişinin kalbini, aklî düşüncelerini ve amellerini ıslah ederek, onları yükselterek bu saâdetlere ulaştırır. Toplumun saâdeti de ferdin saâdetine bağlı olduğundan, kişinin mutluluğu aynı zamanda cemiyetin de mutluluğudur. İslâm, bu hedefi gerçekleştirmek için birtakım hükümler koymuştur. Bunlara şer'î hükümler denir.

İslâm Dini'nin Hükümleri

İslâm Dininin hükümleri dört kısımdır:

a-) İman (İtikadî hükümler): İnsanın dinde kabul etmesi ve reddetmesi gereken hususlarla ilgili hükümlerdir. İnsana neleri kabul etmesi, neleri reddetmesi gerektiğini bu hükümler öğretir. İnsan, iman esaslarına inanmakla mânevî gıdasını almış, kalbini yanlış inançlardan temizleyerek gerçek değerini kazanmış olur.

b-) Amel: Amel, insanların yaptığı işlerdir. Yapılması veya yapılmaması gereken fiillerdir. Hangi amellerin, hangi şartlarla nasıl yapılacağını ve nasıl sahih olacağını açıklayan hükümlere amelî hükümler denir. Duâ etmek, zekât vermek, cihad etmek, ilim tahsil etmek gibi.

c-) Ahlâk: Hal ve hareketleri, davranışları, İslâmî ve insanî ilişkileri açıklayan hükümlere denir. Ahlâkın güzelleşmesine ve

208] Bk. Din ünitesi

vicdanın terbiyesine ait bulunan hükümlerdir. Kötü söz ve yalan söylememe, kendisi için istediğini başkası için de isteme... gibi.

d-) Hukuk (Muamelât, Ukubat): İman, ahlâk ve şahsî amel gibi konuların dışında kalan, özellikle devlet yönetimini, toplum idaresini ve ekonomik durumları içeren konuları, evlenme, boşanma, miras dağıtımı, ticarî ve siyasî işleri, kısaca İslâm devletinin kanun ve kurallarını belirleyen bütün hükümlerdir. Bu dört hüküm (iman, amel, ahlâk, hukuk) İslâm dininin bir bütün ve homojen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Böyle olmasına rağmen, özellikle yirminci yüzyıl müslümanları hukukla (muâmelâtla) ilgili hükümleri terkettikleri veya terkettirildikleri için İslâm'ın bütünlüğü hayata yansıyamamıştır. İslâm bütün olarak yaşanamamaktadır. Bunun sonucu olarak, imanî konular saptırılmış, ameller (ibâdetler) yozlaştırılarak, ruhsuz ve anlamsız bir şekilde ifa edilen bir gelenek halini almıştır. Yine aynı şekilde müslüman topluluklar İslâm ahlâk ve edebini yitirmişlerdir.

Bu dört hüküm parçalanmaz bir bütündür. Yani birisi olmadığı zaman İslâm'ın bütünlüğü bozulduğu gibi; başka herhangi bir şeyle (düşünceyle, hukukla, dinle) sentezi (karışımı) halinde de bütünlüğü ve safiyeti bozulur; Ortaya apayrı başka bir din çıkar. İslâm sosyalizmi, Türk-İslâm sentezi... gibi. Zaten sentez de ayrı iki şeyin bir araya getirilmesiyle yepyeni bambaşka bir şeyin oluşması demektir.

İslâm, insan hayatının vazgeçilmez de olsa bir parçası değil; her yönüyle insan hayatının bütünüdür. İslâm, insanın günlük yirmi dört saatini ve doğumdan ölümüne her alandaki her yönünü kapsar ve belirler. Tuvalet âdâbından devlet yönetimine varıncaya kadar insanın tüm hayatını kuşatır. İslâm, insan hayatının bütünüdür. İnancı, ibâdeti, ahlâkı ve hukukuyla bir bütündür. Parçalanmaz veya herhangi bir şeyle sentez yapılamaz. Atma ve katmaları, hurâfe ve bid'atleri kabul etmez. Allah tarafından tamamlanmış eksiksiz bir nizamdır.

İslâm'ın Genel Özellikleri

1- Rabbânîlik: (Rabbe ait olmak, ilâhî olmak) İslâm, hak ve ilâhî dindir. Vahye dayanır. Hedef ve gayede Rabbânîdir. Allah'ın rızası bir müslüman için her şeyde vazgeçilmez amaçtır. İslâm'ın kaynağı ve metodu da Rabbânîdir.

2- İnsanîlik: (İnsan fıtratına uygunluk) Kur'an insanlara indirilmiş, peygamberler insanlar arasından seçilmiştir. İslâm insana, insanın aklına büyük önem vermiş, fıtratına uygun hükümler

koymuştur. İslâm'a göre insan, yeryüzünde en güzel biçimde ve halife olarak yaratılmış, rûhî unsur ile seçkin kılınarak evren kendi hizmetine verilmiştir. İslâm, insanın hiçbir güç ve enerji odağını ihmal etmez. Onların hepsini islâha, çalışmaya ve gelişmeye doğru yönlendirir. İnsan, taşıyabileceği ölçülerde yüklenen bu yükümlülükleri omuzlayarak barış, güven ve huzur içinde yoluna devam eder. Bu yükümlülükler insanın kendi fıtratıyla uyumludur. Gönülün ve vicdanının sesiyle bütünleşir. Fıtratını islâh etmeyi hedef alır. İslâm'ın tüm hükümleri insanın dünya ve âhiret saâdetine yöneliktir.

3- Kapsamlılık ve evrensellik: İslâm, ebediyeti kapsayacak uzunlukta, bütün insanları kuşatacak genişlikte, dünya ve âhiret işlerini içerecek derinliktedir. Mesajı ve hükümleri bütün zamana, bütün dünyaya, bütün insanlığa yöneliktir. İnsan hayatının beşikten mezara tüm aşamalarını ve hayatın tüm alanlarını tanımlar. İslâm'ın öğretileri de kapsamlıdır. Bu kapsam, inançta, ibâdetle, tasavvurda, ahlâk ve fazilette, düzenleme ve yasalarda kendini gösterir.

4- Vasatlık ve denge: İslâm; denge, orta yol, adâlet, ölçü gibi temel dinamikleri olan bir dindir. İfrat ve tefritten uzaktır. Aşırılıklar yoktur. İnsanı azdırmaz ve ezdirmez. İnsanın gücü böyle dengeli bir nizam kurmaya yeterli değerlidir. İnanç, ibâdet, ahlâk ve teşrîde vasat (adâlet ve denge) unsurlarını kolaylıkla görebiliriz. Dünya-âhiret, madde-mânâ, zengin-fakir arasında denge vardır. İnsanın içi ve dışını, rûhu ve bedenini, birey ve toplumu, fert ve devleti, kadın ve erkeği, aile ve milleti dengeler. Her birinin birbirine karşı hak ve görevlerini düzenli, dengeli ve uyumlu bir biçimde belirler.

5- Açıklık ve netlik: İslâm'ın inanç esasları, dinî kavramlar sade ve açık seçiktir. Anlaşılması, anlatılması ve kabulü kolaydır. Akıllı, mantığı zorlamaz.

6- Hâlis din: Analiz ve sentez, atma ve katma kabul etmeyen, kaynağı sağlam ve değiştirilemez olduğundan tahrif edilemeyecek bir dindir. Bid'at ve hurâfelere kapılarını kapamıştır. Allah tarafından tamamlanmış ve râzı olunmuş tek hak dindir.

7- Tevhid: İslâm, her şeyden önce tevhid dinidir. En mükemmel Allah inancını yerleştirir. İslâm'da Allah'ın sıfatları insanlara ve diğer varlıklara verilmez. Allah'ın hiçbir şeye benzemediği vurgulanır. İnsan ve başka yaratıklar tanrılaştırılmaz. Allah'tan başkasına tapılmaz, duâ edilmez.

8- Tüm peygamberleri tasdik: Allah tarafından gönderilen bütün peygamberlere inanılır. Peygamberler arasında ayırım yapılmaz. Tanrılaştırma ve yakışık almayan isnatlar gibi aşırılıklardan uzak olarak, Allah'ın elçisi ve kulu oldukları kabul edilir.

9- Egemenlik Allah'ın: Yasa, hukuk ve prensip belirleme, kanun koyma işi sadece Allah'a aittir. İslâm; hüküm, hâkimiyet, egemenlik ve otoritenin Allah'a verildiği, ezen ve ezilenin, kula kul-luk yapanın olmadığı bir toplum oluşturur.

10- Sağlam kaynak: İslâm'ın temel kaynağı Kur'ân-ı Kerim'dir. Kur'an, kıyâmete kadar tahrif edilemeyecek bir kitaptır. Dünyanın her tarafındaki Kur'an nüshaları aynıdır.

11- Evrenle uyum: Evren ve içindeki varlıkların tümü Allah'a teslim olup itaat ettiklerinden müslüman sayılırlar. İslâm'ı seçip teslim olan insan da kâinatla uyum içinde, aynı yasalara itaat etmiş olur. Böylece insanın emeği ve enerjisi evrenin imkânlarıyla bütünleşir. İslâm, insanı evrendeki doğal güçlerle çatışmaya ve boğuşmaya sokmaz.

12- Tek toplum (ümme) oluşturur: İslâm, uyumlu, tutkun ve dayanışma içinde hareket eden bir toplum (ümme) oluşturur. Akide bağıyla bir araya gelen, ırk, renk, vatan, ülke ve sınıf ayrımı yapmayan bu toplumun temel dinamikleri (harekete geçiren özellikleri) kardeşlik, yardımlaşma, eşitlik, adâlet, hakkı ve sabrı tavsiye etme, iyiliği yayma, kötülüğe karşı mücadele etmedir. Zina, fuhuş, hırsızlık, haksızlık, fâiz... gibi kötü ahlâk ve çirkin geleneklerin ortadan kaldırıldığı, insanların yeme içme, barınma ve cinsel oburluklarının engellendiği erdemli, iffetli bir toplum oluşturur. Küfrün tek millet olduğu gibi; bütün müslümanlar da, birbirlerini ancak kardeş kabul eden tek bir millettir.

13- Kolaylık ve müjde: İslâm; dili, ırkı, mazisi ne olursa olsun kelime-i şehâdet getirip buna uygun yaşayan herkesi müslüman sayar. Eşitlik ve adâlet esasına dayanır. Kimsenin zorla müslüman yapılmasını kabul etmez. Kalpleri fethederek yayılmayı esas alır. Hükümleri yaşanılacak kolaylıktadır. İbâdetlerin yapılmasında gücümüz dikkate alınarak birçok kolaylıklar gösterilmiştir. Gücün yetirilemeyeceği zorluklar emredilmez. İslâm'ın rahmet, af ve müjde tarafı ağır basar. İslâm, insanın rûhî ve bedenî tüm ihtiyaçlarını hoşgörülle karşılayıp, kolaylıkla ve basit biçimde çözüm getirir. Ama bütün bu kolaylıklara rağmen, tembellik ve dünyaya aşırı meyilden dolayı kulluğunu ihmal edenler Allah'ın azâbıyla ikaz edilirler.

14- Akla ve ilme önem verir: İslâm vahiy dini olmasıyla birlikte, akla büyük önem verir. Akla hitap eder, akıllıyı sorumlu tutar. Bilime de üstün değer vermiş, ilim öğrenmenin her müslümana farz olduğunu bildirmiş, çalışma, öğrenme ve düşünce gibi konulara gereken yeri vermiştir. Yalnız unutmamak lâzım ki, İslâm akılcı değildir, akıllıların dinidir.²⁰⁹

15- İnsan hakları: Hiçbir düzende (dinde) görülemeyecek kadar insan haklarını gözeten İslâm, insanın şu haklarını korumaya alır:

a- Din emniyeti: İslâm, din hakkını ve dini yaşama hürriyetini güvence altına alır.

b- Nefis (can) emniyeti: İslâm, yaşama hakkını temin eder.

c- Akıl emniyeti: İlim ve tefekkürü emreden İslâm, içki ve uyuşturucu gibi akla zarar verecek şeyleri yasaklar ve akıllı her türlü arızâlardan koruyucu tedbirler alır.

d- Nesil emniyeti: İrızın, şeref ve namusun korunmasını ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesini temin için İslâm gerekli her türlü ortamı hazırlar.

e- Mal emniyeti: İslâm malı korumak için, hırsızlık vb. suçlara giden yolları tıkadığı gibi, insanlara yeterli geçim kaynaklarına sahip olma hakkını ve imkânını tanır.

Özetle İslâm, her insanın onurunu, namusunu, özgürlüğünü, dinini, malını, canını, geçimini ve işini garanti altına alır.

İslâm, insan hakları konusunda hâlâ ulaşılamaz durumdadır. İnsanî kardeşlik prensibine yer verir. Irkçılığı ve takvânın dışında üstünlük anlayışlarını reddeder. İslâm'ın emir ve yasakları, hükümleri, ibâdetleri, cezâ anlayışı... eşitliği isbat etmektedir. Diğer düzenlerde bu denli eşitlik teoride bile yoktur. Eşitlik adına adâletsizliğe de göz yummaz. Kadın-erkek eşitliği diyerek cinsel farklılıkların gözardı edilip istismar edilmesine, insanların sömürülerek zulmedilmesine yol açacak aşırılıklara da geçit vermez.

İslâm'ın, Önceki Peygamberlerin Şariatleriyle İlişkisi

a) İslâm bütün peygamberlere gelen dinin adıdır.²¹⁰ İnsanlık dünyaya peygamberle (Hz. Âdem'le) gelmiştir. Zamanın şartlarına

209] Bk. İslâm Nizamı, Yusuf el Kardavi, Esra Y.

210] Bk. 2/Bakara, 130 - 133

ve insanlığın ihtiyaçlarına göre Allah Teâlâ peygamberleri değişik şeriatlerle (hukuklarla) göndermesine rağmen; itikat (inanç) her peygamberde aynı olmuştur.

b) Önceki peygamberlerin tebliğ ettikleri din bir kavme gönderilmişti. Hz. Muhammed'e (s.a.s.) gelen İslâm, evrensel bir dindir. Yani tüm evrene ve bütün insanlığa Allah (c.c.) tarafından sunulmuş, kıyâmete kadar geçerli olacak bir hayat şeklidir.

c) Hz. Muhammed'in (s.a.s.) tebliğ ettiği İslâm Dini, önceki peygamberlerin tebliğ ettiği dinin hükümlerini (şeriatlerini) nesh edip ortadan kaldırmıştır. Yani şu anda geçerli olan şeriat Hz. Muhammed'in (s.a.s.) şeriatidir.

d) İslâm dini, Hz. Muhammed'den (s.a.s.) önce Allah (c.c.) tarafından gönderilen tüm kitapları ve peygamberleri tasdik eder.

Kur'ân-ı Kerim'de İslâm Kavramı

"el-İslâm" kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'de 6 âyette geçer.²¹¹ "İslâm" ve "müslim" kelimeleri, çekimleriyle birlikte Kur'an'da toplam 50 yerde kullanılır. İslâm ve müslim kavramlarının kökü olan "silm" kelimesi ve türevleri ise, toplam 157 yerde kullanılır.

*"Ey Rabbimiz! Bizi Sana teslim olanlardan/müslümanlardan kıl, neslimizden de Sana teslim olan müslüman bir ümmet çıkar, bize ibâdet yerlerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira, tevbeleri kabul eden, çok merhametli olan ancak Sensin."*²¹²

*"Bunu İbrâhim de kendi oğullarına vasiyet etti, Ya'kub da: 'Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece müslüman olarak ölü'n' dedi."*²¹³

*"Biz, Allah'a ve O'nun yanından bize indirilene; İbrâhim, İsmâil, İshak, Ya'kub ve esbât'a (torunlarına) indirilene, Mûsâ ile İsa'ya verilenlerle Rableri tarafından diğer peygamberlere gelenlere, onlardan hiçbirisi arasında fark gözetmeksizin iman ettik ve biz sadece Allah'a teslim olduk, O'nun için müslümanız' deyin."*²¹⁴

*"Allah katında gerçek din İslâm'dır."*²¹⁵

"İbrâhim, ne Yahûdî, ne de Hristiyan idi; fakat o, Allah'ı bir tanıyan

211] 3/Âl-i İmrân, 19, 85; 5/Mâide, 3; 6/En'âm, 125; 39/Zümer, 22; 61/Saff, 7

212] 2/Bakara, 128

213] 2/Bakara, 132

214] 2/Bakara, 136

215] 3/Âl-i İmrân, 19

(hanîf) dosdoğru bir Müslüman idi; müşriklerden de değildi.” ²¹⁶

“Kim İslâm’dan başka bir din ararsa, ondan (bu din) asla kabul olunmaz ve o, âhirette de en büyük zarara uğrayanlardandır.” ²¹⁷

“Bugün sizin dininizi kemâle erdirdim. Üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm’ı verip ondan râzı oldum...” ²¹⁸

“Allah kimi doğru yola hidâyet etmek/iletmek isterse, onun göğsünü (kalbini) İslâm’a açar, gönlüne genişlik verir; kimi de dalâlete bırakmak/saptırmak isterse, onun göğsünü/kalbini daraltır ve göğşe çıkıyormuş gibi meşakkatlendirir. Allah iman etmeyenlerin üstüne işte böyle murdarlık verir. Bu (İslâm), Rabbinin dosdoğru yoludur. Biz öğüt alacak bir kavim için âyetleri ayrıntılı bir şekilde açıkladık.” ²¹⁹

“(Yusuf şöyle duâ etti:) ‘...Beni Müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat.’” ²²⁰

“Kim nefsinin (tümüyle) Allah’a, O’nu görür gibi teslim ederse (gerçek müslüman olursa) muhakkak ki o, en sağlam kulpa yapışmıştır. Bütün işlerin sonu ancak Allah’a dayanır.” ²²¹

“Allah kimin gönlünü İslâm’a açmışsa o, Rabbinden bir nûr üzerinde olmaz mı? Kalpleri Allah’ı zikretmek husûsunda katılaşmış olanlara yazık olsun! İşte bunlar apaçık bir dalâlet/sapıklık içindedirler.” ²²²

“İslâm’a çağrılırken, Allah’a karşı yalan uydurandan daha zâlim kimdir? Allah, zâlimler topluluğunu hidâyetle/doğru yola erdirmez.” ²²³

Hadis-i Şeriflerde İslâm Kavramı

“İslâm, beş esas üzerine binâ edilmiştir (kurulmuştur). Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in (s.a.s.) O’nun kulu ve rasûlü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Beyt’i (Kâbe’yi) haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.” ²²⁴

Cibril hadisi: Abdullah bin Ömer (r.anhüma), babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: “Bana babam Ömer ibnü’l-Hattâb rivâyet ederek şöyle dedi: “Bir gün Rasûlullah’ın (s.a.s.) yanında bulunduğumuz bir sırada âniden yanımıza, elbisesi bembeyaz, saçları simsiyah bir zat çıkageldi. Üzerinde yolculuk eseri görülüyor;

216] 3/Âl-i İmrân, 67

217] 3/Âl-i İmrân, 85

218] 5/Mâide, 3

219] 6/En’âm, 125-126

220] 12/Yûsuf, 101

221] 31/Lokman, 22

222] 39/Zümer, 22

223] 61/Saff, 7

224] Buhârî, İman 1; Müslim, İman 22; Nesâî, İman 13; Tirmizî, İman 3

bizden de kendisini kimse tanıımıyordu. Doğruca Peygamber'in (s.a.s.) yanına oturdu ve dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de uylukları üzerine koydu. Ve:

-Yâ Muhammed! Bana İslâm'ın ne olduğunu haber ver! dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-İslâm; Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve yol (kûlfetleri) cihetine gücün yeterse Beyt'î haccetmendir." buyurdu. O zât:

-Doğru söyledin!' dedi. Babam dedi ki: Biz buna hayret ettik. (Zira) hem soruyor, hem de tasdik ediyordu.

-Bana imandan haber ver!' dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-İman; Allah'a ve Allah'ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe iman etmen, bir de kadere; hayrına şerrine inanmandır." buyurdu. O zât (yine):

-Doğru söyledin!' dedi. (Bu sefer:)

-Bana ihsândan haber ver!' dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-Allah'a O'nu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni muhakkak görür." Sonunda Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "O Cibril'di; size dininizi öğretmeye gelmişti." ²²⁵

"Her çocuk, İslâm fıtratı (Allah'ı tanıma ve O'na teslim olma) yaratılışı üzere doğar." ²²⁶

"Bir kul İslâm'a girer ve bunda samimi olursa, daha önce yaptığı bütün hayırları Allah, onun lehine yazar, işlemiş olduğu bütün şerleri de affeder. Müslüman olduktan sonra yaptıkları da şu şekilde muâmele görür: Yaptığı her hayır için en az on misli olmak üzere yedi yüz misline kadar sevap yazılır. İşlediği her bir şer için de, -Allah affetmediği takdirde- bir günah yazılır." ²²⁷

"Sizden biri içiyle dışıyla müslüman olursa, yaptığı her bir hayır, en az on mislinden yedi yüz misline kadar sevabıyla yazılır. İşlediği her bir günah da sadece misliyle yazılır. Bu hal, Allah'a kavuşuncaya kadar böyle

225] Buhâri, İman 37; Müslim, İman 1, Hadis no: 8; Tirmizî, İman 14, h. no: 2738; Ebû Dâvud, Sünnet 16, h. no: 4695; İbn Mâce, Mukaddime 9, h. no: 63, 64; Nesâî, İman 6

226] Müslim, Kader 25; Ahmed bin Hanbel, 4/24

227] Buhâri, İman 31; Nesâî, İman 10 -8, 105-

devam eder.”²²⁸

Ebû Zerr (r.a.) anlatıyor: “Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdular ki: “Bana Cebrâil a.s. gelerek: ‘Ümmetinden kim Allah’a herhangi bir şeyi şirk/ortak koşmadan ölürse cennete girer’ müjdesini verdi” dedi. Ben (hayretle) ‘zina ve hırsızlık yapsa da mı?’ diye sordum. “Hırsızlık da etse, zina da yapsa!” cevabını verdi. Ben tekrar: ‘Yani hırsızlık ve zina yapsa da ha!’ dedim. “Evet, dedi, hırsızlık da etse, zina da yapsa!” Hz. Peygamber (s.a.s.) dördüncü karesinde ilâve etti: “Ebû Zerr çatlasa da cennete girecektir.”²²⁹

“Muhammed’in nefsinin eliyle tutan zâta (Allah’a) yemin ederim ki, bu ümmetten her kim, yahûdi olsun, hristiyan olsun, beni iştir, sonra da bana gönderilenlere inanmadan ölecek olursa mutlaka cehennem ehlin-den olacaktır.”²³⁰

“İmanın tadını; Rab olarak Allah’ı, din olarak İslâm’ı, peygamber olarak Muhammed’i seçip râzı olanlar duyar.”²³¹

Yeni müslüman olan bir sahâbe, Allah Rasûlünden şunu sordu: ‘Allah, seninle bizlere ne gönderdi?’ Hz. Peygamber (s.a.s.) şu cevabı verdi: “İslâm’ı.” Adam, ‘Pekâlâ, İslâm’ın âlâmetleri nedir?’ diye sordu. Rasûlullah, şöyle buyurdu: “Kendimi Allah’a teslim ettim, başka şeyleri terkettim” demen, namaz kılman, zekât vermendir. Her müslüman bir başka müslümana haramdır. İki müslüman birbiriyle kardeştir ve birbirlerine yardımcıdır. Bir kimse müslüman olduktan sonra müşrikleri terkedip müslümanlara karışmadıkça hiçbir ameli (Allah yanında) makbul değildir.”²³²

“Kim bizim namazımızı kılar, bizim kiblemize yönelir, bizim kestiğimizi yerse işte o, müslümandır.”²³³

“İslâm garip olarak başladı, tekrar başladığı gibi garip hale dönecektir. Gariplere ne mutlu! O garipler ki, benden sonra insanların sünnetimden bozdukları şeyi islah edecekler.”²³⁴

“İnsanlar arasında Allah’ın en çok buğzettiği üç kişi vardır: Harem’de sapıtıp haktan ayrılan, İslâm’a girdiği halde câhiliyye sünnetini (yol, âdet ve tatbikatlarını) arayan, haksız yere kanını dökmek

228] Buhârî, İman 31; Müslim, İman 205, hadis no: 129

229] Buhârî, Tevhid 33; Müslim, İman 153, hadis no: 94; Tirmizî, İman 18, hadis no: 2646

230] Müslim, İman 240, hadis no: 153

231] Müslim, İman 56, hadis no: 34; Tirmizî, İman 10, hadis no: 2625

232] Nesâî, Zekât 72, hadis no: 5, 82

233] Nesâî, İman 9, hadis no: 8, 105; Buhârî, Salât 28

234] Müslim, İman 232, hadis no: 145; Tirmizî, İman 13, hadis no: 2631, 2632

için bir adamdan kan talep eden.” ²³⁵

Adiyy bin Hâtem (r.a.) anlatıyor: “Ben Rasûlullah’ın (s.a.s.) yanına vardığım zaman bana: “Ey Hâtem’in oğlu Adiyy, müslüman ol ki selâmete eresin!” buyurdu. Ben de: ‘İslâm nedir?’ diye sordum. Şöyle buyurdular: “Allah’tan başka ilâh olmadığına, benim de O’nun rasûlü olduğuma şehâdet etmen ve hayır, şer; tatlı ve acı her şeyiyle kadere iman etmendir.” ²³⁶

“Kim İslâm’dan başka bir din adına yalan yere yemin ederse o kimse, dediği gibidir.” ²³⁷

“...İslâm, kendinden önceki günahları yok eder. Hicret de ondan önceki günahları yok eder. Hac da ondan önceki günahları yok eder.” ²³⁸

Bazı kimseler Hz. Peygamber’e: “Yâ Rasûlallah, biz câhiliyet devrindeki yaptıklarımızdan mes’ul olacak mıyız?” diye sordular. Rasûlullah (s.a.s.) şöyle cevap verdi: “İslâm’da sizden kim iyi ameller işlerse câhiliyet devrindeki yaptıklarından dolayı muâhaze olunmaz; ama kim kötülük ederse, hem câhiliyet devrindeki hem de İslâm’da yaptıklarından dolayı muâhaze olunur.” ²³⁹

“Din nasihatten ibarettir!” Yanındakiler sordu: ‘Kimin için ey Allah’ın Rasûlü?’ “Allah için, kitabı için, Rasûlü için, müslümanların imamları ve hepsi için! Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona yardımını kesmez, ona yalan söylemez, ona zulmetmez. Her biriniz, kardeşinin aynasıdır; onda bir ezâ/rahatsızlık görürse, bunu ondan gidersin.” ²⁴⁰

Bir adamın, “hangi müslüman hayırlıdır?” sorusuna karşılık; Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Diğer müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu (zarar görmediği) kimsedir” ²⁴¹

“Müslümana sövmek fık’tır (büyük günahtır), onu öldürmek ise küfür (kâfir olmak) gibidir.” ²⁴²

“Müslüman sevdiğini Allah için seven, Allah ve Rasûlünü her şeyden çok seven, kendisine imanı nasip ettikten sonra küfre dönmeyi, cehenneme yüzüstü atılmaktan daha kötü gören kimsedir.” ²⁴³

235] Buhârî, Diyât 9

236] Kütüb-i Sitte Muht. Terc. Akçağ Y., c. 16, s. 498

237] Müslim, İman 176, hadis no: 110

238] Müslim, İman 192, hadis no: 121

239] Müslim, İman, 189, hadis no: 120

240] Tirmizî, Birr 17, 18, hadis no: 1927, 1928, 1930; Müslim, İman 95, hadis no: 55

241] Müslim, İman 14, hadis no: 40; Ebû Dâvud, Cihad, hadis no: 2481; İbn Mâce, Fiten 2, hadis no: 3934

242] Buhârî, İman 36; Müslim, İman 27, hadis no: 116; İbn Mâce, Fiten 4, hadis no: 3939-3941

243] Nesâî, İman 3-4

İslâm'ın Rükûnları

İslâm'ın rükûnları (temelleri) beştir: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmek, namazı ikame etmek, zekât vermek, Beyti haccetmek, Ramazan orucu tutmak.

Peygamberimiz'in İslâm'ı tarif ettiği Cibril hadisi diye bilinen hadis-i şerifte ve konunun başında zikrettiğimiz İslâm'ın beş temel üzere bina edildiğini bildiren hadiste (câhil halkın yanlış olarak İslâm'ın beş şartı dediği) bu beş temelin sayıldığını biliyoruz. Şehâdet veya tevhid kelimeleri dediğimiz imanın rükûnlarını (temel ilkelerini) daha önce "Tevhid" ünitesinde işledik. Burada, bu ibâdetlerin önemine binaen prototip örnekler olarak belirtilen ve diğerleriyle birlikte amel-i sâlih olarak etrafını câmi sûrette tanımlayabileceğimiz rükûnlardan kısaca ve akaidi ilgilendirdiği yönleriyle bahsedeceğiz. Bu amellerin nasıl yapılması gerektiği Fıkıh, İlmihal kitaplarında ve Fıkıh derslerinde konu edinilmektedir.

Amel-i sâlih nedir? Sâlih amel, Allah katında râzı olunan amellerdir. Bu amel (davranış) iki özellik taşır: Biri, İslâm şeriatına uygun olması, ikincisi; niyetin Allah rızâsı için ve O'na ibâdet kasdıyla, bu bilinçle olmasıdır. Bir amel, bu iki özelliği veya bunlardan birini taşımazsa Allah katında râzı olunan amellerden, yani amel-i sâlihten olmaz. Böyle bir amelin ecri ve sevâbı da yoktur. Yüce Rabbimiz buyuruyor ki: *"Kim Rabbine kavuşmayı ümid ederse, sâlih amel işlesin, Rabbine ibâdetinde hiçbir kimseyi şirk/ortak koymasın..."* ²⁴⁴

Amel-i sâlihin İslâm'daki yeri cidden pek büyüktür. Çünkü bu ameller Allah'a, âhiret gününe iman etmenin meyvesidir. Kelime-i şehâdetin (tevhidin) mânâsı, amel-i sâlih işlemek ve bu yola girmekle meydana çıkar. İslâm kelimesinin teslimiyet anlamına geldiğini ve bu teslimiyetin de Allah'ın emirlerine itaat edip teslim olma demek olduğunu hatırladığımızda amelsiz, itaatsız, ibâdetsiz İslâm'ın olamayacağı ortaya çıkar. Amel-i sâlihin İslâm'daki öneminden dolayı birçok âyet onu övmektedir. Bu âyetlerin bazıları onu imana yaklaştırır, bazıları güzel mükâfatını açıklar, bazıları da özellikle âhiret hayatında vereceği faydadan bahseder. *"Andolsun Asra ki, Muhakkak insan ziyandadır (zarar görecektir). Ancak iman edip amel-i sâlih işleyenler, birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler hâriç."* ²⁴⁵

244] 18/Kehf, 110

245] 103/Asr, 1-3. Diğer örnek âyetler için meselâ Bk. 5/Mâide, 9; 13/Ra'd, 29; 16/Nahl, 97; 18/Kehf, 30; 19/Meryem, 76; 29/Ankebût, 7, 9.

Amelin kabulü için İslâm'ı benimsemek şarttır. Bundan dolayı Allah, iman ile amel-i sâlihî beraber zikretmiştir. Bir kimse, Allah rızası niyyetiyle ve İslâm şeriatına uygun bir amel de işlese, eğer o kişi Kur'an'da belirtilen gerçek İslâm'ı tümüyle kabullenip benimsedikçe o ameli Allah onun yüzüne çarpacaktır. Böyle bir amel için ne bir sevap, ne de bir mükâfat vardır.²⁴⁶

Amel-i sâlih çok çeşitlidir. İbâdet olsun, muâmelât olsun, Cenâb-ı Hakk'ın emrettiği şeylerin hepsidir. Müslüman, Rabbine itaatı, Şeriata boyun eğmeyi ve Allah'ın rızasını talep etmeyi düşünerek hayırlı bir amel işlediği zaman, amel-i sâlih ehlinde olur.

Bu amel-i sâlihinde başında (dar anlamıyla) ibâdetler gelir. İbâdetlerin de başında namaz, oruç, hac ve zekât gelir. Bunlar İslâm'ın temelleridir. Bu ibâdetlerde ihmal veya önemini küçümseme kesinlikle câiz değildir. Bunun için İslâm'ı tanımlayan meşhur hadiste bu ibâdetler açıkça bildirilmiştir.

İslâm'da ibâdetlerin önemi büyüktür. İbâdetler, kişinin Rabbiyle olan ilişkisini düzenler ve belli bir şekilde Allah'a karşı kulluğunu ortaya koyar. İbâdetler, Allah'ın kulları üzerindeki özel hakkıdır. Bu ibâdetlere özen göstermek ve başkalarını önce imanî esaslara, sonra ibâdetlere dâvet etmek gerekir. İbâdetler eksik olduğu halde, insanın imanının kuvvetlenmesi ve kalbinde kök salması mümkün değildir. Hatta küfrün egemenliğinin çevre şartlarının tümüne uzandığı günümüzde namaz başta olmak üzere ibâdetlere gevşeklik gösteren insanların imanları çok büyük tehlikelere girer. Yani kişinin namaz ve diğer ibâdetleri hakkıyla yerine getirmeden mü'min kalması çok zordur. Bunlar, balık için su, insan için hava mesabesindedir.

Bu ibâdetler içinde namazın akaid açısından daha büyük önemi vardır. İslâm; namazı, müslüman ve kâfir arasını ayırt edici bir alâmet olarak açıklamıştır. Ne yolculuk, ne savaş, ne hastalık halinde namazda ihmal câizdir. Onu terketmek ve bu konuda tembellik göstermek münâfıkların âdetidir. Kul, Rabbine döndüğü zaman kendisine ilk sorulacak şey namazdır. Namaz, Allah'a olan kulluğunu ve kelime-i tevhidin mânâsını kişiye devamlı hatırlatan bir ibâdettir. Namaz, sahibini her türlü çirkinliklerden, fuhşiyattan ve kötülüklerden meneder. Namazın önemi konusunda Kur'an'da birçok âyet vardır.²⁴⁷

246] Bk. 3/Âl-i İmran, 85

247] Bu âyetlerden bazıları şunlardır: 30/Rûm, 31; 2/Bakara, 1-3, 153, 238; 4/Nisâ, 103, 142; 29/Ankebût, 45...

Müslüman, namaza “Allahu Ekber” ile çağrılır; onunla namaza başlar, namaz süresince sık sık onu tekrarlar. Çünkü Allah, her büyüktten daha büyük, her kuvvet ve kudret sahibinden daha yücedir. Kul, her şeyden daha büyük ve aziz olan Allah’a bağlandııkça, O’ndan başka hiçbir kimseden korkmaz. Başkasına kulluk etmekten sakınır.

Oruç, hac, zekât ve diğer bütün ibâdetler, imanı takviye eder, nefsi kötülüklerden arındırır, kulu Rabbine bağlar. Oruçta, Allah sevgisini bedeninin isteklerine tercih etme hali vardır. Müslümanı, ihlâs, irâde ve sabır hallerine alıştırma özelliklerini taşır. Zekât, müslüman için cimrilik ve hasislik hastalığından temizlenmeyi sağlayan mâlî bir ibâdetdir. Malın esas sahibinin Allah olduğu, kendisinin ise bir emânetçiden başka biri olmadığını insan zekâtla daha iyi kavrar. Zekât, mal sevgisine, Allah rızâsını ve sevgisini tercih etmektir. Toplumun muhtaç kesimine hisse ayırmak, böylece sosyal adâletin sağlanmasına hizmet etmektir. Hac ise, müslümanın amelî eğitimidir. Hac ibâdetiyle müslümanın fiilen açık ve muayyen bir şekilde kulluğunu ortaya koyduğunu görüyoruz. İlim, cihad, iyiliği emir, kötülükleri yasaklamak, sabır, tevekkül, takvâ, Allah sevgisi ve O’nun azâbından korkmak... gibi emirler, Kur’an’ın üzerinde ısrarla durduğu sâlih amellerin başında gelir.

Din Olarak İslâm

‘İslâm’, bütün peygamberlere gönderilen semâvî (İlâhî) dinin adıdır. Çünkü İlâhî vahyin kaynağı birdir ve O da Allah’tır. Allah’ın ‘İslâm’ adını verdiği bu İlâhî din, Hz. Muhammed (s.a.s.) ile olgunluğa ulaşmış, bütün hükümler açısından tamamlanmış, bütün ilkeleri Peygamber tarafından açıklanmış bir hidâyet yoludur. Allah katında geçerli din, yalnızca İslâm’dır.²⁴⁸ Bu dine inananlara ‘müslüman’ adını Allah vermiştir.²⁴⁹ Geçmiş peygamberler de müslümandı, onlara inanan insanlar da. O peygamberler de insanları yalnızca İslâm’a dâvet ettiler.²⁵⁰

Mü’min kelimesinin türediği ‘emn’ kelimesi, her tür korkudan ve şüpheden emin olmak mânâsına gelmektedir. İslâm kelimesi ise, barışı ve güvenliği ve bir anlamda emin olmayı ifade etmektedir. Mü’min, kendisine ‘emânet’ edilen inanma işini yerine getirir, emânetin sahibine teslim olur (müslüman olur) ve böylece gerçek emniyete ve kurtuluşa erer. Bütün organlarıyla Allah’a teslim olmuş birisi; hem imanın emniyetine, hem de İslâm’ın getirdiği

248] 3/Âl-i İmrân, 19

249] 22/Hacc, 78

250] 2/Bakara, 128, 131-133, 135-136; 3/Âl-i İmrân, 20, 67 vd.

'silm'e (barışa) girmiş demektir. Müslüman olan kimse, bir taraftan Allah'a teslim olmakta, bu teslimiyetiyle yalnızca O'na boyun eğmekte; bir taraftan da gerçek 'selâm'a (barışa) ve güvenliğe kavuşmaktadır. Demek ki İslâm, yalnızca inanç ilkeleri değil, aynı zamanda dünya hayatının barışı ve güvenliği için bir yoldur.

İslâm, evrendeki bütün varlıkların uyduğu, teslim olduğu ve insanın da isteyerek uyması istenen hayattır, yaşama biçimidir. Evrendeki bütün varlıkların hayatı 'İslâm'dır. Yani bütün varlıklar, evrenin Sahibine teslim olmuşlardır, barış ve güvenlik içerisinde hayatlarını devam ettirmektedirler. İnsanlar da İslâm'ı kendilerine hayat tarzı, yaşama biçimi yaparlarsa, aynı sonucu elde ederler. Böylesine Allah'a teslim olmuş insanlardan kurulu toplum da 'selâm' toplumdur, barış ve güvenliğe kavuşmuş toplumdur. Onların yaşadıkları yerler o zaman "Dârü's-Selâm" ve "Dârü'l-İslâm" olur.

Bu açıklamalar ışığında diyebiliriz ki, İslâm kavramı içiçe birkaç anlamı içeriyor:

İslâm'a teslim olan, inanan kimseye 'müslim' veya 'müslüman' denilir. Müslim kavramı, Mû'min kavramından daha dar kapsamlıdır, ama bu iki önemli kavram arasında sıkı bir bağlantı vardır. Müslim, aynı zamanda, iman eden mü'min'dir; mü'min de İslâm'a teslim olmuş müslim'dir. Mû'min, İslâm'a şüphesiz bir şekilde inanan kimsedir. O imanın içerisinde emniyet de vardır, teslim olma da. Bazı insanlar İslâm'ın büyüklüğü ve gücü karşısında (kelimenin sözlük anlamıyla) teslim (müslim) olmuş, müslümanların otoritesine itaat etmiş olabilirler. Ancak kalbe inmeyen bir imanın, iman ilkeleri karşısında gönülden teslim olmayan bir itaat anlayışının fazla bir değeri yoktur.²⁵¹

Bir kimse diliyle şehâdet kelimesini söylese veya ben 'müslümanım' dese, o kimse hükmen müslümandır. Ancak iman kalbinde kökleşmemişse onun müslümanlığı ancak dilinde kalır. İslâm, hem inanmayı hem de inanılan ilkeleri yaşamayı kapsar. İman kalpte kökleşirse, kişi; imanın gereğini yapmaya gayret eder. Müslümanlar arasında yaşayarak 'ben de müslümanım' deyip, sonra da her türlü aşırılığı yapan kimseler zayıf imanlı veya imansız kimselerdir. Kuvvetli bir iman, insanı kötülüklerden korur ve sahibini sâlih amellere götürür.

İslâm, tarih boyunca Allah'ın insanlara gönderdiği dinin genel adıdır. Bu ilâhî din, Hz. Muhammed (s.a.s.) ve Kur'an'la

251] 49/Hucurât, 14

tamamlanmıştır.²⁵² İslâm, Allah'ın insana teklifidir (önerisidir). Bu teklifi candan kabul eden, müslüman olur ve İslâm'ın getirdiği barış ve güvenliğe, huzur ve mutluluğa kavuşur. Hz. Muhammed (s.a.s.) ve Kur'an'la tamamlanan ve olgunluğa ulaşan bu din, aslî kaynakları yönüyle kıyâmete kadar bozulmadan devam edecektir. Bu dinin Kitabı olan Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın koruması altındadır ve asla değişmeyecek, tahrif olmayacaktır. İnsanların din hakkındaki görüşleri ve değerlendirmeleri değişse bile, İslâm, Allah'ın dini olarak devam edecektir. İslâm iki ana kaynağa dayanır: Kur'an ve Peygamberimizin Sünneti; yani Allah'ın kitabı ve Rasûlünün hayatı, yani İslâm'ı uygulaması.

İslâm'ın iki ana bölümü vardır: Bunlar; 1- Akaid, 2- Şeriat'tır. Akaid bölümünde İslâm'ın inanç ilkeleri yer alır. Bir insanın nelere ve nasıl inanması gerektiği, neleri ve nasıl reddetmesi icap ettiği akaidin konusunu belirler. İslâm'ın şeriat bölümü ise ibâdetleri, muamelât dediğimiz aile, toplum, alış veriş, karşılıklı ilişkiler konularındaki ilkeleri, suçları ve bunlara verilecek cezaları, bir de müslümanın ahlakî hayatını içine alır.

Bu iki bölümü birbirinden ayırmak mümkün değildir. İslâm yalnızca inançlar bütünü olmadığı gibi; yalnızca ahlâk da değildir. İslâm, insanla ilgili bütün alanları kapsar. İslâm, bir hayvanın nasıl kesileceğini, bir çocuğun nasıl yetiştirileceğini gösterdiği gibi, ticaretin nasıl yapılacağını da, bir devletin nasıl olması gerektiğini, bir toplumun nasıl yönetileceğini de anlatmaktadır. Çünkü o, ilâhî bir sistem olarak insanları barışa (sulha), emniyete (güvenliğe), Allah'a teslimiyete, O'ndan başka tanrı kabul etmeyip sahte ilâhlar karşısında eğilmeyerek özgürlüğe, en yüce ahlâka ve nihayet önce dünya sonra âhiret mutluluğuna kavuşturmak için gönderilmiştir. Kısaca 'İslâm' Allah'ın insanlara, onların faydasını gözeterek gönderdiği Din'in, bir anlamda iki dünyadaki saâdetin ve kurtuluşun öteki adıdır.²⁵³

İslâm'a İnanıp Teslim Olan Kimse; Müslim/Müsliman

Müslim Kelimesi ve Türevleri: 'Müslim', İslâm'a inanmış, Allah'a teslim olmuş, din olarak İslâm'ı seçmiş kimse demektir. 'Müslim' kelimesi, "teslim olmak, müslüman olmak, kurtulmak" anlamına gelen İslâm kelimesinin fâil (özne) ismidir. Kökü, 'silm'dir. Müslim; teslim olan, kurtulan, müslüman olan demektir.

252] 5/Mâide, 3

253] Hüseyin K. Ece, İslâm'ın Temel Kavramları, s. 307-310

Kur'an'da İslâm'ı kabul eden, Allah'a teslim olarak kurtulan anlamında "müslim" kavramı kullanılır. Türkçede kullanılan "müslüman" kelimesi ise Farsçadaki 'müselman' söyleyişinin bozulmuş şeklidir. Bilindiği gibi İslâm, kelime anlamı olarak, teslim olmak, müslüman olmak demektir.

Müslüman Kime Denir? İslâm'a teslim olmuş mü'minlerin kalbi selîm'dir. Allah katında malların ve çocukların çokluğunun bir faydası olmayacak, ancak selîm bir kalbe sahip olmak bir işe yarayacaktır.²⁵⁴ Müslim, Allah'a itaat eden, boyun eğen, bağlanan, kendini Allah'a veren, ihlâslı bir şekilde Allah'a yönelen ve hakkıyla müslüman olan kişidir. Kelimenin sözlük anlamları da bunu çağırıştırır. Evren, kendisinde bulunan 'fıtrat' gereği, âlemlerin Rabbi'ne teslim olmuştur.²⁵⁵ O, Allah'a boyun eğmiştir, itaat etmektedir, O'nun emrine teslim olmuştur. Bu öyle bir teslimiyettir ki, evren ve onun içinde ne varsa tümü, O Allah'ın kendileri için çizdiği çizginin dışına asla çıkmazlar, kayıtsız şartsız O'na itaat ederler, kendileri için konulan kanuna uymaktan başka bir şey yapmazlar. İslâm bu şekilde teslim oluşun kurallarını ve yollarını gösteren dinin adıdır. Müslim de bu ölçüye, bu ilâhî nizamaya uyan insandır.

Mü'min, şüpheden uzak olarak bir şeyden emin olmak, güvende olmak ve güven vermek işini yapan insandır. Mü'min, Allah'tan emin olan, O'na ve O'ndan gelen her şeye inanıp kendini sağlama alan, böylece emniyete kavuşan; huzur ve güvenin sağlanmasının aracı olan 'emânet'i (Allah'ın tekliflerini) kabul eden kimsedir. O, aklıyla ve kalbiyle bu 'emânet'i yüklenir, bununla mü'minliğini olgunluğa ulaştırır. Müslim de aynı anlamdadır. O da bu emânet yüküne itaat eden kimsedir. Bu 'emânet'i taşımayan mü'min de olamaz, müslim de.

Bütün organlarıyla, kalbiyle ve bedeniyle emâneti yerine getiren kişi, bütünüyle Allah'a teslim olmuş, böylece 'müslim' sayılmış ve 'silm'e (barışa ve huzura) girmiş olur. Emâneti yerine getirmenin kural ve yollarını gösteren 'İslâm'a teslim olan 'müslimler', gerçek huzur ve barış olan 'selâm'a ulaşırlar.

İslâm, gerçek mü'min olmanın kuralları ve yoludur. İyi bir mü'min, İslâm'ın gereklerine uydukça iyi bir müslim olur. Zaten insanın görevi de budur.

Allah (c.c.) bütün insanlara: "Ancak müslümanlar olarak can

254] 26/Şuarâ, 88-89

255] 2/Âl-i İmrân, 83

verin"²⁵⁶ diye dâvette bulunmaktadır. Müslümanlar duâ ederken Allah'a şöyle yalvarırlar: *"(Yâ Rabbi) canımı müslim olarak al ve beni sâlih (doğru yolda olan) insanlar arasına kat."*²⁵⁷

Selâm - Müslim Bağlantısı: İslâm, bir anlamda, evrendeki bütün varlıkların ister istemez, insanlardan bir kısmının ise kendi istekleriyle (özgür irâdeleriyle) uydukları hayatın ve nizamın adıdır. Bütün varlıkların hayatı 'İslâm'dır; bütün yaratıklar Allah'a teslimiyet ve itaat içindedirler. İnsan da hayatını İslâm'laştıracak 'selâm'a, selâmete (kurtuluş) ve huzura kavuşabilir. Bu anlamdaki müslimler, yaşadıkları yerde Allah'ın hükmünü uygulayarak o toprakları "Dâru'l-İslâm" yapmalıdır. Yine, müslümanların yaşadığı toplum, bir 'selâm' toplumu, "Dâru's-Selâm" olmalıdır. İnsanların yaşadığı toplumlar veya üzerinde yaşadıkları bölgeler, bütünüyle selâm yurdu olamaz. Bu açıdan Allah (c.c.) mü'minlerin gideceği Cennet'e "Dâru's-Selâm/Selâm Yurdu" demektedir.²⁵⁸

Müslimler, birbirlerine 'selâm' verirler. Böylece hem onlara; 'selâmette, huzur içinde olun, benden güven içinde bulunun' derler, hem de bu selâmla, onlara 'selâm yurduna kavuşun' diye duâ ederler. Gerçek anlamıyla iman edip İslâm'a teslim olan kişilerin kalpleri 'selîm' kalptir. Gerçek kurtuluşa ermek için de 'selîm kalp' sahibi olmak gerekir.²⁵⁹

Allah (c.c.) insanları müslüman olmaya dâvet ediyor. Çünkü yaratılışın amacı Allah'a kulluktur, yalnızca O'na ibâdet etmektir. Bu kulluğun gerçekleşmesinin yolu, Allah'ın din olarak uygun gördüğü; yani boyun eğilmesi, itaat edilmesi, inanç ve yaşayış haline getirilmesi için seçtiği yaşama biçimi olan İslâm'dır. İnsanlar, İslâm'ın ilkelerine itaat edip teslim olurlarsa müslim/müslüman olabilirler.

Allah'a iman eden bir mü'min, emânetin gereğini yapabilmek için; bunu yerine getirebilmenin yolunu ve kurallarını bildiren İslâm'a itaat eder. İşte bu itaate ibâdet denir. Bütün peygamberler insanları Allah'a ibâdet etmeye, dolayısıyla müslüman olmaya dâvet etmişlerdir. İbâdet; imanın yaşanmış, pratize edilmiş halidir, İslâm'ın en önemli rûknüdür; bir anlamda, İslâm'ın kendisidir.

Mü'min ve Müslim: Mümin ile müslim arasında fark olduğunu söyleyenler bulunmaktadır. Kur'an'da şöyle buyruluyor: *"Bedeviler dediler ki: 'İman ettik'. De ki: 'Siz iman etmediniz; ancak, İslâm (müslim veya teslim) olduk' deyin. İman henüz kalplerinize girmiş değil.*

256] 2/Bakara, 132

257] 12/Yûsuf, 101

258] 10/Yûnus, 25

259] 26/Şuarâ, 89

Eğer Allah'a ve Rasûlüne itaat ederseniz, O, sizin amellerinizden hiç bir şeyi eksiltmez. Hiç şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."²⁶⁰ İslâm'ın yükselen gücü karşısında teslim olup, 'biz de müslümanız' demekten başka çareleri kalmayan bedevîlere Allah (c.c.), gerçek imanın kalpte kökleşmesi gerektiğini hatırlatıyor. Dışarıdan İslâm'ın gücüne teslim olmak yetmiyor. İman, çaresiz kalıp da teslim olmaktan biraz farklı bir olaydır. İman edip İslâm'ın gereklerine uyanlara Allah (c.c.) hak ettikleri karşılığı verecektir. Ancak, pratikte mü'min ile müslim kavramları arasında pek fark bulunmamaktadır. İkisi de birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

İslâm'a Teslim Olmanın Boyutları

İslâm'a teslim olmak üç şekilde ortaya çıkar:

a) Kalp ile olur ki; bu, kesin bir imandır.

b) Dil ile olur; bu, ikrardır yani inandığını dil ile söylemektir.

c) Organlarla olur ki; bu da yapılan ibâdetlerdir; Allah'ın hükümüne uygun davranışlardır.

Müslim/müslüman bu üç bağlılığı, itaati ihlâslı bir şekilde yapan insandır. O, İslâm'ın bütün hükümlerine hem iman eder, hem de onlar karşısında teslimiyetini ortaya koyar, yani onları yapma, onlara uyma noktasında bir itirazı olmaz. Bütün emir ve yasaklara boyun eğer, İslâmî ilkelere itaat eder.

Bütün peygamberler müslimdi. Öyleyse İslâm'a itaat eden bütün mü'minler onların izinden yürürler. Onların getirdiği Tevhid dinine gönül verirler. Müslimler tıpkı İbrâhim (a.s.) gibi, Allah'tan "teslim ol; yani hakkıyla müslüman ol!" şeklinde bir dâvet gelince, onlar hemen "âlemlerin Rabbine hakkıyla teslim oldum, gereği gibi müslüman oldum" derler.²⁶¹

Müslüman, kalbiyle, diliyle davranışlarıyla İslâm'a teslim olduğunu, Allah'a itaat ettiğini gösterir. Bu teslimiyet, düşman silâhı karşısındaki teslimiyet gibi değildir. Bir güvenin, kurtuluşun, huzuru aramanın, en doğru yola ulaşmanın, içinde ve dışında selâmeti istemenin bir teslimiyetidir. Bu teslimiyet, hem Allah'ın kudretinin yüceliğini idrâk etmek, hem de O'ndan gelen kurtuluşu ve barışı seçmektir. İslâm, bir anlamda kurtuluş ve gerçek barış olduğuna göre, müslim de; o barışı ve kurtuluşu isteyen, onu sağlayan İslâm'a itaat eden kimsedir.

260] 49/Hucurât, 14

261] 2/Bakara, 131

Müslümanın Özellikleri: Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde müslimlerin özellikleri farklı açılardan anlatılmaktadır. Kur'an'daki emir ve yasaklar, ideal müslümanın nasıl olması gerektiğinin teorisini çizer. Pratik olarak da Allah (c.c.) nasıl bir kul istediğini, başta Peygamber olmak üzere örnek müslimleri ve onların güzel hallerini anlatarak bize göstermektedir. Kâmil bir mü'min, güzel bir müslüman, Allah'a ve Rasûlüne kayıtsız şartsız itaat eden, severek gönülden bağlanarak İslâm'ı hayatına geçiren insandır. Müslümanın tüm özelliklerini saymak için Kur'an'daki tüm emir ve tavsiyeleri, kıssalarda anlatılan örnek anlayış ve yaşayışı tek tek belirtmek gerekir. Müslümanın özelliği, Kur'an ve Sünnette açıklandığı, Rasûlullah tarafından pratize edildiği için bu ölçülere teslim olmaktır. Peygamberimiz (s.a.s.) de müslümanlarda bulunması gereken bazı sıfatları anlatmıştır. Bunlardan bir iki örnek verelim:

Bir adamın, "hangi müslüman hayırlıdır?" sorusuna karşılık; Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *"Diğer müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu (zarar görmediği) kimsedir."*²⁶²; *"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez ve başkalarının da zulmetmesine râzı olmaz."*²⁶³

*"Müslümanın müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selâmını almak, hasta ise ziyaretine gitmek, cenazesine katılmak, (meşru) davetine uymak, hapşırıldığı zaman 'yerhamükellâh-Allah sana rahmet etsin' demek."*²⁶⁴; *"Müslüman, sevdiğini Allah için seven, Allah ve Rasûlünü her şeyden çok seven, kendisine imanı nasip ettikten sonra küfr'e dönmeyi, cehenneme yüzüstü atılmaktan daha kötü gören kimsedir."*²⁶⁵

Müslim/müslüman; hayırlı insandır, kendisi için hep hayırlı işler yaptığı gibi, başkasına hayrı dokunur. O çevresinde bulunan hiç bir şeye ve hiç bir kimseye zarar vermemeye çalışır. Herkese iyilik eder, insanlara ikramda bulunmaktan zevk alır. O, insanı küçülten bütün iş ve davranışlardan uzak durur. Hayatı Allah için yaşar, bir gün öleceğinin ve hayatının hesabını vereceğinin bilincindedir. İmanı onu hep doğruya ve hayırlara/faydalara götürür. "Müslim, yürüyen İslâm'dır" dersek herhalde yanlış olmaz.²⁶⁶

262] Müslim, İman 14, hadis no: 40; Ebû Dâvud, Cihad hadis no: 2481; İbn Mâce, Fiten 2, hadis no: 3934

263] Buhârî, Mezâlim 3

264] Buhârî, Cenâiz 2; Müslim, Selâm 3, hadis no: 2162; Ebû Dâvud, Edeb hadis no: 5030; Nesâî, Cenâiz 52; Tirmizî, Edeb 1, hadis no: 2736

265] Nesâî, İman 3-4

266] Hüseyin K. Ece, a.g.e., s. 461-464

İslâm'ın Tebliği

İnsanlık tarihi devam ettiği müddetçe, İslâm, herkese tebliğ edilmelidir. Bu dâvet ve tebliğin asıl gayesi, insanları kula kulluktan kurtarıp sadece tek olan Allah'a bağlamaktır. Bu görevi yapacak insanlar mutlaka olmalıdır. *"İçinizden insanları hayra çağırarak, iyiliği emredip kötülükten alıkoyacak bir cemaat bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."*²⁶⁷ âyet-i kerimesi bu durumu te'yid etmektedir. İslâm, herkese, ama özellikle "Müslümanım" diyenlere götürülmelidir. Çünkü onların İslâm bildikleri şeyler İslâm olmayabilir. Bu durum mutlaka düzeltilip onlara hakikat gösterilmelidir.

İslâmî dâvetin gayelerinden biri de, İslâm'ı tekeline alıp onu kimseye ulaştırmayanların elinden İslâm'ı alıp herkesin ona ulaşmasını sağlamaktır. İslâm, hiçbir gücün tekelinde olamaz. Hiçbir güç İslâm'ın bazı ibâdetlerini elinin altına alıp zorlaştıramaz. Bunu yapanlar, ister İslâm adına yapsınlar, isterse câhiliyye adına yapsınlar; her iki durum da Allah'a karşı büyük bir edepsizliktir. Çünkü Allah Teâlâ, kendisine ulaşma yolunda ne kadar engeller varsa kaldırılmasını ister. Hatta o engellere karşı cihadı her müslümana farz kılmıştır. Ta ki, insanlar saf ve berrak olan İslâm'ı kendi istekleriyle tanınsınlar, öğrensinler ve onu kabullensinler. İnsanları, insanların hâkimiyet ve sultasından, değer verdikleri ağalardan, ağabeylerden, atalardan, babalardan, efendilerden ve bağlanıp kaldıkları âdetlerden kurtarıp, hayatın her safhasında Allah'ın nizam ve hâkimiyeti olan İslâm'a ulaştırmak... İşte, İslâm budur ve bütün peygamberler de bunun için gönderilmişlerdir.

İslâm'ı Hayata Hâkim Kılmak

İnsanlık tarihi boyunca, İslâm'ın esas dayanağı olan temel ilke "Lâ ilâhe illâllah" kuralıdır. Yani ulûhiyeti, rubûbiyeti, saltanat ve hâkimiyeti sadece Allah'a tahsis etmek kuralı. Bu kaide gönülde ve kalpte inanç; duygu ve hareketlerde ibâdet; hayat sahasında da kanun ve nizam olarak tezâhür etmelidir. Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet etmek, böyle kâmil bir şekilde olmadıkça Allah'a ve İslâm'a saygısızlık yapılmış olur.

Bu kaidenin tatbiki insan hayatının bütünüyle Allah'a yönelmesidir. Böylece insanoğlu bütün işlerinde ve hayatın her safhasında Allah'ın hükmüne müracaat ederek buna tâbi olur ve Allah'ın hükmünü kendi düşünce ve görüşüne tercih eder.

Allah'ın hükümlerini insanlara ulaştırıp tebliğ eden

267] 3/Âl-i İmran, 104

Rasûlullah'dır (s.a.s.). Bu kaide ise İslâm'ın ilk şartı olan şehâdet kelimesinin ikinci rûknünü temsil eder. "*Şüphesiz Muhammed (s.a.s.) Allah'ın Rasûlüdür.*"²⁶⁸ İşte İslâm'ın dayandığı ve temsil ettiği temel ilkenin ikincisi. Bu kaide bütün yönleriyle hayata tatbik edildiği zaman, en mütekâmil bir nizam ortaya çıkar. İşte Allah'ın râzı olduğu nizam budur.

İslâm, hiçbir zaman nazarî inanç ve birtakım ibâdetlerden ibâret değildir. Bir yandan birtakım ibâdetler yapmak, diğer taraftan da fiilen mevcut olan câhiliyye toplumunun faal bir üyesi şeklinde çalışmak bir arada bağdaşamaz.

İslâm'ın hedefi, câhiliyyeyi ortadan kaldırmaktır. Bunun için de yeni ve faal bir kadronun oluşturulması lâzımdır. Bu kadro, yaşama tarzıyla, düşünce yapısıyla, sosyal düzeniyle, değer yargısı ve kaynağıyla, kısaca her şeyiyle İslâm metoduna uygun hareket eden bir cemaattir. İşte, böyle bir kadro ancak yeniden İslâm ümmetini oluşturur ve Allah'ın şu beyânâtına mazhar olur: "*Siz, insanlar içinden seçilip çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. Çünkü iyiliği emreder, kötülüğe karşı çıkar ve Allah'a inanırsınız.*"²⁶⁹ "*İşte böylece sizleri orta (mûtedil, dengeli) bir ümmet kıldık. İnsanlara şâhid (örnek) olasınız ve Peygamber de size örnek olsun diye...*"²⁷⁰

268] 48/Fetih, 29

269] 3/Âl-i İmran, 110

270] 2/Bakara, 143

Kur'ân-ı Kerim'de İslâm Kavramıyla İlgili Âyet-i Kerimeler

A- "İslâm" ve "Müslim" Kelimeleri, Çekimleriyle Birlikte (50 yerde): 2/Bakara, 128; 3/Âl-i İmrân, 19, 85; 5/Mâide, 3; 6/En'âm, 125; 9/Tevbe, 74; 39/Zümer, 22; 61/Saff, 7; 49/Hucurât, 17. Müslim ve çoğulu: 2/Bakara, 128, 132, 133, 136; 3/Âl-i İmrân, 52, 64, 67, 80, 84, 102; 5/Mâide, 111; 6/En'âm, 163; 7/A'râf, 126; 10/Yûnus, 72, 84, 90; 11/Hûd, 14; 12/Yûsuf, 101; 15/Hicr, 2; 16/Nahl, 89, 102; 21/Enbiyâ, 108; 22/Hacc, 78; 27/Neml, 31, 38, 42, 81, 91; 28/Kasas, 53; 29/Ankebût, 46; 30/Rûm, 53; 33/Ahzâb, 35, 35; 39/Zümer, 12; 41/Fussilet, 33; 43/Zuhuruf, 69; 46/Ahkaf, 15; 51/Zâriyât, 36; 66/Tahrîm, 5; 68/Kalem, 35; 72/Cinn, 14.

B- "İslâm" Kelimesinin Türevlerinin Geçtiği Âyet-i Kerimeler (22 yerde): 2/Bakara, 112, 131, 131; 3/Âl-i İmrân, 20, 20, 20, 83; 4/Nisâ, 125; 5/Mâide, 44; 6/En'âm, 14, 71; 16/Nahl, 81; 22/Hacc, 34; 27/Neml, 44; 31/Lokman, 22; 37/Sâffât, 103; 39/Zümer, 54; 48/Fetih, 16; 49/Hucurât, 14, 17; 40/Mü'min, 66; 72/Cinn, 14.

İslâm Kavramıyla İlgili Bazı Hadis-i Şerif Kaynakları

Buhârî, İman 1, 31, 36, 37; Tevhid 33; Mezâlim 3; Salât 28; Diyât 9; Cenâiz 2.

Müslim, İman 1, hadis no: 8; İman 14, hadis no: 40; İman 22; İman 27, hadis no: 116; İman 56, hadis no: 34; İman 95, hadis no: 55; İman 176, hadis no: 110; İman 205, hadis no: 129; İman 192, hadis no: 121; İman 232, hadis no: 145; İman 240, hadis no: 153; İman 153, hadis no: 94; İman 13, hadis no: 2632; İman, 189, hadis no: 120; Selâm 3; Kader 25.

Tirmizî, İman 3; İman 10, hadis no: 2625; İman 13, hadis no: 2631; İman 14, hadis no: 2738; İman 18, hadis no: 2646; Edeb 1, hadis no: 2736; Birr 17, 18, hadis no: 1927, 1928, 1930.

Nesâî, İman 3, 4, 10, 13, 16; İman 9, hadis no: 8, 105; Zekât 72, hadis no: 5, 82; Cenâiz 52.

Ebü Dâvud, Cihad hadis no: 2481; Edeb hadis no: 5030; Sünnet 16, hadis no: 4695.

İbn Mâce, Fiten 2, hadis no: 3934, Fiten 2, hadis no: 2931; Fiten 4, hadis no: 3939-3941; Mukaddime 9, hadis no: 63,64

Ahmed bin Hanbel, 2/491; 4/24

Kütüb-i Sitte Muht. Terc. c. 16, s. 498; c. 17, s. 549

Konuyla İlgili Geniş Bilgi Alınabilecek Kaynaklar

1. Fi Zilâli'l-Kur'an, Seyyid Kutub, Hikmet Y. c. 1, s. 243-251, c. 2, s. 242-246
2. Tefhimu'l Kur'an, Mevdûdi, İnsan Y. c. 1, s. 101-103, 215
3. Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı Hamdi Yazır, Azim Y. c. 1, s. 409-425, c. 2, s. 329-334
4. Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri, Mahmut Toptaş, Cantaş Y. c. 1, s. 254-263
5. Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, İbn Kesir, Çağrı Y. c. 2, s. 544-578, c. 3, s. 1197-1203
6. Hulâsatü'l-Beyan Fi Tefsiri'l-Kur'an, Mehmed Vehbi, Üçdal Neşriyat, c. 1, s. 227-237, 562-566
7. Mefatihü'l-Gayb (Tefsir-i Kebir), Fahreddin Razi, Akçağ Y. c. 3, s. 454-506
8. El-Mizan Fi Tefsiri'l-Kur'an, Muhammed Hüseyn Tabatabai, Kevser Y. c. 1, s. 420-444
9. El-Câmiu li-Ahkâmî'l-Kur'an, İmam Kurtubi, Buruc Y. c. 2, s. 341-359
10. Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Süleyman Ateş, KUBA Y. c. 1, s. 238-248
11. Et-Tefsîru'l-Hadis, İzzet Derveze, Ekin Y. c. 5, s. 128-134
12. Kur'an Mesajı, Muhammed Esed, İşaret Y. c. 1, s. 31, 91-92, c. 3, s. 177

13. Safvetü't Tefâsir, Muhammed Ali es-Sâbûnî, Ensar Neşriyat, c. 1, s. 168-182
14. Min Vahyi'l Kur'an, Muhammed Hüseyin Fadlullah, Akademi Y. c. 3, s. 25-43
15. Dâvetçinin Tefsiri, Seyfuddin el-Muvahhid, Hak Y. c. 1, s. 265-277
16. Kur'an Ansiklopedisi, Süleyman Ateş, KUBA Y. c. 10, s.252-291
17. Şamil İslâm Ansiklopedisi, (Hamdi Döndüren,) c. 3, s. 179-191, (Ahmed Güç,) 380-383
18. Kur'an'da Siyasî Kavramlar, Vecdi Akyüz, Kitabevi Y. s.475-480
19. İslâm'ın Temel Kavramları, Hüseyin K. Ece, Beyan Y. s. 307-310, 461-464
20. Türkiye'de İslâmlaşma ve Önündeki Engeller, Hayreddin Karaman, Ensar Neşriyat, s. 95-122
21. Fikrî Tevhide Doğru, Halil Atalay, Ribat Neşriyat, s. 153-156
22. Nur'dan Kelimeler, Alâaddin Başar, Zafer Y. s. 1/58-61
23. Selefin İzinde, Kul Sadi Yüksel, Yenda Y. s. 281-290
24. Bu Böyledir, Kul Sadi Yüksel, Yenda Y. s. 265-276
25. Yeryüzünün Vârisleri, Kul Sadi Yüksel, Madve Y. s. 160-176
26. Kur'an'da Allah ve İnsan, Toshihiko İzutsu, Kevser Y. s. 187-217
27. Kur'an'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar, Toshihiko İzutsu, Pınar Y. s. 251-256
28. İslâm Düşüncesinde İman Kavramı, İzutsu, Pınar Y. s. 75-106
29. Allah Erinin Ahlak ve Kültürü, Said Havva, s. 63-74
30. Kur'an'da Tevhid, Hüseyin Beheştî, Objektif Y. s. 51-55
31. Tevhid ve Değişim, Celâlettin Vatandaş, Pınar Y. s.76
32. İman Risalesi, Mustafa İslâmoğlu, Denge Y. s. 302-309
33. İman Küfür Sınırı, A. Saim Kılavuz, Marifet Y. s. 41-46
34. Din Gerçeği ve İslâm, Mehmet Alagaş, İnsan Dergisi Y. s. 67-74
35. Kur'an'da Mü'minlerin Özellikleri, B. İslâmoğlu, Pınar Y. s. 53-78
36. Kur'an'da Temel Kavramlar, Ali Ünal, Beyan Y. s. 536-537, Nil Y. s. 507-519
37. İslâm Davetinin Esasları, A. Zeydan, Risale Y. c. 1, s.13-20 ve 61-102
38. İslâm, Said Havva, Hilal Y. (s. 5-25), Tekin Y./ Petek Y.
39. İslâm, Mevdudî, Furkan Y. s. 19-37, 39-53
40. İslâm, Abdülkadir Udeh, çev. E. Sıddık Korkmaz-Cafer Tayyar, İslâmoğlu Y.
41. İslâm, Abdülkadir Udeh, çev. Ali Kuzudişli, Ögün Y.
42. İslâm, Fazlur Rahman, Selçuk Y.
43. İslâm, İsmail Farukî, çev. Osman Tunç, Risale Y.
44. İslâm, Fethi Yeken, Ravza Y.
45. İslâm: Fikir, Hareket, İnkılâb, Fethi Yeken, çev. Cuma Ağaç, İnkılâb Y.
46. İslâm: İdealler ve Gerçekler, Seyyid Hüseyin Nasr, çev. Ahmet Özel, Akabe Y./İz Y.
47. İslâm: Süreklilik ve Değişim I-II, J. Obert Voll, Yöneliş Y.
48. İslâm Meydan Okuyor, Vahidüddin Han, çev. Cihad H. Reşad, Sebil Y.
49. İslâm'ı Nasıl Anlamalı, Nasıl Anlatmalı, Heyet, Nesil Basım-Yayım
50. İslâm Ahmet Hulûsi, Kitsan Kitap Kırtasiye Y.
51. İslâm, Ahmet Hamdi Akseki, Nur Y.
52. İslâm Dini, Ahmet Hamdi Akseki, Nur Y.
53. İslâm Dini, Mehmet altunkaya, Şelâle Y.
54. İslâm Dini Esasları, Hidâyet Aydar, Hamdi Kocakaya, Marifet Y.

55. İslâm Dini Esasları, H. Hüseyin Dilaver, Abdulgaffar Gündeşli, Gün Y.
56. İslâm Dini ve İlmihali, İsmail Kaya, Madve Y.
57. İslâm Ne Der? Mehmet Dikmen, Cihan Y.
58. İslâm Nedir? Ali Şeriatî, Birleşik Y.
59. İslâm Nedir? W. Montgomery Watt, çev. Elif Rıza, Birleşik Dağıtım Ankara Y.
60. İslâm Farkı, Vehbi Vakkasoğlu, Cihan Y.
61. İslâm'ın Gerçeği, M. Said Çekmegil, Pınar Y.
62. İslâm Gerçeği, Heyet, Ortadoğu Y.
63. İslâm Gerçeği Kitabı Üzerine, Mehmet Bayraktar, Fecr Y.
64. İslâm Hakkında Ne Dediler, Tahir Yücel, İz Y.
65. İslâm Düşüncesi, Seyyid Kutub, I-III, Dünya Y./İşaret Y.
66. İslâm Düşüncesinin İlâhî Yönü, Muhammed el-Behîy, çev. Sabri Hizmetli, Fecr Y.
67. İslâm Düşüncesinin Kur'anî Temelleri, Seyyid Ali Hamaney, çev. Alican Bahadır, Endişe Y.
68. İslâm Nizamı, Yusuf El Kardavi, Esra Y.
69. İslâm Nizamı, Mevdudî, çev. Ali Genceli, Hilal Y.
70. İslâm Nizamı, Mahmud Şakir, Kahraman Y.
71. İslâm Nizamı I-III, Ali Rıza Demircam, Eymen Y.
72. İslâm Toplumu, Mücteba Uğur, Çağrı Y.
73. İslâm Toplumunun Oluşumu, Said Ramazan el-Bûtî, Şûrâ Y.
74. İslâm Toplumuna Doğru, Seyyid Kutub, İslâmoğlu Y.
75. İslâm Toplumuna Doğru, İsmail Lûtî Çakan, Şamil Y.
76. İslâmî Topluma Doğru, Reyhan Şerif, Akabe Y.
77. İslâmî Yöneliş, Raşid el-Gannuşî, Bir Y.
78. İslâm Üzerine Konuşmalar, Heyet, Seha Neşriyat
79. İslâm Şeriatî, Abdülkadir Udeh, Nur Y.
80. İslâm Üzerine Düşünceler, Derleme, T.D.Vakfı Y.
81. İslâm ve Beş Esası, Mahmut Toptaş, Cantaş Y.
82. İslâm'da Yaşayış Esasları, İsmail Hakkı Uca, Can Kitabevi Y.
83. İslâm'a Bağlılığım Neyi Gerektirir? Fethi Yeken, Özgün Y.
84. İslâm'ın Keşfi, Ekber S. Ahmed, İz Y.
85. İslâmî Kimlik, İlkeler ve Hareket, Komisyon, Ekin Y.
86. İslâm'ı Yaşama Sanatı, Ahmet Şahin, Nesil Y.
87. İslâm'ın Anlaşılmasının Önündeki Engeller, Abdurrahman Çobanoğlu, İhtar Y.
88. İslâm'ın Anlayışına Doğru, Mevdudî, Nizam Y.
89. İslâm'ın Etrafındaki Şüpheler, Muhammed Kutub, Hisar Y.
90. İslâm'ın Vadettikleri, Roger Garaudy, Pınar Y.
91. İslâm'ın Dünya Görüşü, Seyyid Kutub, Arslan Y.
92. İslâm'ın Çağrısı, Mevdudî, Bir Y.
93. İslâm'a İlk Adım, Mevdudî, İnkılâb Y.
94. İslâm'a Giriş, Muhammed Hamidullah, çev. Cemal Aydın, T. D. Vakfı Y.
95. İslâm'a İtirazlar ve Kur'an-ı Kerim'den Cevaplar, Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar Neşriyat

96. İslâm Ansiklopedisi, Heyet, T.D.Vakfı Y. 1-22 (yayınlanmaya devam ediyor)
97. Şamil İslâm Ansiklopedisi 1-6, Heyet, Şamil Y.
98. İslâmî Bilgiler Ansiklopedisi 1-3, Heyet, Hikmet Neşriyat
99. İslâm'da İnanç, İbâdet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi I-III, Heyet, Çağ-Kültür Y.
100. Müslüman Olmam Neyi Gerektirir? Fethi Yeken, İslâmoğlu Y./Ravza Y.
101. Müslümanca Yaşama Sanatı, Mehmet Emre, Çile Y.
102. Müslümanın 24 Saati, Mehmet Ali Karahasanoğlu, Cevher Y.
103. Müslümana Mesajlar, Abdullah Büyük, Suffe Y.
104. Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler, Rasim Özdenören, İz Y.
105. Müslümanca Yaşamak, Rasim Özdenören, İz Y.
106. Müslümanca Yaşamak, İsmail Lütfi Çakan, Büşra Y.
107. Müslümanın Müslümanlaşması, Ömer Vehbi Hatiboğlu, Mesaj Y.
108. Müslümana Muhtacız, Vehbi Karakaş, Timaş Y.
109. Müslüman Şahsiyeti, M. Ali Haşimi, Risale Y.
110. Müslümanı Anlamaya Çalışmak, Ziya Kesriklioğlu, Zafer Y.
111. Müslüman İmajı, Heyet, T. D. Vakfı Y.

Sonsöz

Eğer bu kitabı gerçekten okuyup mesajını anladıysanız, bunu ve buna benzer diğer kitapları bir kenara koymalısınız ve hemen elinize Allah'ın Kitabı'nı alıp meal ve tefsiriyle okumaya başlamalısınız. Daha önce okuduysanız, yine yeniden ve sürekli okumalısınız. Anlayarak, yaşayışınızla ve güncel hayatla bağlantı kurup O'nun gösterdiği istikamet doğrultusunda her şeyi gözden geçirerek Kur'an'a yönelmeniz, bu okuyup bitirdiğiniz kitabın yazılış amacına hizmet etmiş olacaktır.

Haydi Kur'an'a; Elimize, gönlümüze ve yaşantımıza almak ve bir daha bırakmamak için...